

8804

త్వరలో వచ్చుచున్నది

కొంచనద్యోపం

రాబర్ట్ లూయిస్ స్టీవెన్సన్

అంతర్జాతీయ ప్రచురణ

వెల రూ. 180

అంతర్జాతీయ ప్రచురణ

ఆంధ్ర గ్రంథ మాల,

పూర్ణిమ 1.

భారతి

[వార్షిక మాసపత్రిక]

సంపాదకుడు

శివరెంక శంకుప్రసాద్

ఆంధ్రప్రదేశ్ ముద్రాలయము
మదరాసు.

సంపుటము 29

ఏప్రిల్, 1953

సంచిక 4

విశ్వికతి వెల ఒకరూపాయి

త్వరలో వచ్చుచున్నది!

ఈ కథ 1547 వ సంవత్సరంలో ఇంగ్లండులో జరిగినట్లు వ్రాయబడింది. ఆ తోటల్లో ఇంగ్లండు దేశంలో ప్రజలు ఎలా జీవించేవారో, వారి ఆచారవ్యవహారాలు, కష్టసుఖాలు ఎలాంటివో ఈ పవలర్వారా బాగా తెలుస్తాయి

అనువాదం.

నందూరి రామమోహనరావు

ఆంధ్రగ్రంథమాల.
మద్రాసు 1.

విషయావళి

విషయ

ఉగాది—కన్నకంటి వీరభద్రాచార్యులుగారు	...	291
ధరల తిక్కల—పి. యస్ ప్రకాశరావుగారు		293
ప్రపంచకథా బహుశక్తి—క్రీ.పా.గుమ్మి శర్మగారు	.	297
యజ్ఞఫలము—భావమహాకవి	.	299
సాత్వికభావములు—పోతుకూచి మృ.బహుభాగ్యశాస్త్రిగారు	.	306
ఆంధ్రవంశస్థుల—శోరి నరసింహశాస్త్రిగారు	..	319
సంసారము—పురాణం మృ.బహుభాగ్యశర్మగారు		308
ఋగ్వేదము—వేదాని పాదాంశం		341
ఉగాది వందనము—పెనుచున్న కావ్యేంద్ర రావుగారు		300
జగన్నాథసంజీతరాచులు విద్వాన్మయకారుడు—కోన పి.కె.ల		
రాయశర్మగారు	..	351
ఎన్నిక ఉబలాటం—జి. యస్ సూరిగారు		359
శూన్యనిక—భట్టిప్రోలు శృంగేయశాస్త్రిగారు		361
వీరకవి—పి.నాటి పెంకటేశ్వరగారు	..	365
ప్రయోజకత్వం—బొమ్మిపెట్టిపల్లి సూర్యరావుగారు	..	371
పక్షిరాజము—కందుకూరి రామభద్రరావుగారు	...	376
కలశారంగం—		377
గంధవిమర్శనము	.	378

రివీల్ చిత్రము—పితృహృదయం (హిమవంతుడు—గారి) చిత్రకావ్యము
ముక్కపాటి శృంగేయశాస్త్రిగారు

బాదకుండగనే బట్టలను తెల్లగాను ప్రకాశవంతముగాను ఉరుకును.

సంక్షేప
చైత్రము

భారతి

సంపుటము 29
సంచిక 4

ఉ గా ది.

★

శ్రీ కన్నెకటి వీఃభద్రాచార్యులు

మానస హంసమా ! కదలంమా ! అదిగో మన 'సవ్య సంక్ష' నో
ద్యావవనంబు, కమ్మని లతా సుమపత్ర ఫలాననంబు,
మేఘానిధులైన పెద్దలు సుధామధుకోక్తులతో నొనంగు న
న్యాసము లందికొన్నది సుమా ? అనుమానము లేదు వ్రాతమా !

తీయని నీరు పారెడి నదీతటిఁ జల్లని పిల్ల గాలిలో
హాయిగ నేయవచ్చును విహారము, చిక్కని కల్ప భూరుహ
చ్ఛాయల విశ్రమించి విడఁ జాలెడ వింపుగ గున్నమానిపై
కోయిల కన్నీయల్ వలపుఁ గుంట్టుచుఁ బాడెడు జాలిపాటలగా.

మేలి పసిండి వన్నియల మించిన మేనుల నాటుకొలముల్
రాలుచుఁ జేలుచుండు ఫలరాసులు 'రాసులు' గోచరించు-ఈ
వాలుగరమ్ము లేమ్ము తెలవాదులు నున్నది-రాజనాలు ము
త్యాలలరాదు చుండును గదా ? 'సవపంక్ష' గర్భ సీమలగా

అరగింతువు గాక నోరూరు రుచులతో
 నోల లాడెడి రాజనాల పంట
 అనుభవించువు గాక యమృత మాధురి మించఁ
 జవులూరు కామధేనువుల పాడి
 అనుచుందువుగాక నానాలతాపత్ర
 సుమధరీమళ ఘుమం ఘుమల హాయి
 విశ్రమించువు గాక విమల గంగానదీ
 సైకతస్థలములక జల్ల గాలిఁ

గాంచెదవుగాక కన్నుల కలపు నీరఁ
 గ్రమ్మికొని మేటఁ గూర్చు యోగముల మహిమ
 కదలు మెదురొనరే శుభగ్రహ మయింబు
 నవకళానదనంబు, 'నందన' వనంబు

కోమలమై, ఫలసస్య
 శ్యామలమై, సత్యశాంత శమదమ గూఢ నం
 ధామంబై, 'నందన' వన
 నీమ, నమస్త ప్రణేపసిద్ధుల నొనఁగూర్

ధరల తగ్గుదల

శ్రీ పి యన్ ప్రకాశరావు

ఈ గెలవాల్లో రెలకవలెంతగా చేశామంటే అమ్మి కడుపులకు (కొన్ని కంప్లెక్స్ కు కడుపులకు తప్ప) ధరలు పడిపోయాయి. కొంచెం ఎక్కి పడినంత తీవ్రంగా యీ ఒకటొకటే సంధిగించడం చేశా, మిగిలిన వ్యాపారుల తేజోమందినా కోర్కెలవల్ల ఆ తేజోకోట్ల రూపాయల పద్ధంపం భరించించిది స్వల్పభూగర్భాలం, కాదాల్సినట్లంటే బోయించి బోయించి కలకత్తా మొదలగు చోట్ల నుండి బంగారు మార్కెట్లను పెంపొందించడం మానాడే తేజోమండే అమ్మాయి మాటల పద్ధతంబాడ అప్పు పొవ్వ తెచ్చి వ్యాపారం పోగించే పెద్దతర్రులలో కొంచెం ఆ అప్పు తెచ్చుకొని మరీ కొంచెం వాయిదాపై సగును తీరంచేసి, వ్యాపారదీక్షి విరుద్ధంగా ఆ సగును కొనసాగించి దిగుమయోగకమై, కొన్ని సరకు పట్టుకున్నారో పోవడమే జరిగింది

ఈ విషయాల పరిశీలనకు మిగతా కారణాల సంకలితం యిలా ఉన్నాయి. ఎక్కువలెనే ప్రధాన కారణమనడం విధివారిం అంకితమై రాజకీయ వాతావరణంలో వచ్చిన మార్పుగానీ, వ్యాపార రంగాలో వచ్చిన మందగించాని తెల్లనైతే మందా, కొరియాయుద్ధంపాటిమండి, లాభాలు పెంచడం మరీ ఆ అలవాటు ప్రకారమే సరకుకొని విలసిల్లేలాంటి ఎంతకాలం ఉండిపోయింది కాదు కొన్ని సరకుల యెక్కువ సరకు అమ్మకానే వారి కన్నంపెట్టేరు ఒక్కసారి సమ్యమన్నది

కొంచెం మారప్పిస్తే వర్తమానంబి ఉంటే ధరలు అమాంతంగాగా, మిగతా కారణాలే ముడితీరేమీ లేకపోయింది అతలాకే యంతేది కొరియాయుద్ధంలో పెరిగింది ప్రారంభమై 1951 ఏప్రిల్, మే నెలలో ఆకాశాన్నంటిన ధరలు 51 పాతగానూ అయిపోయి పోయింది పెరిగి కొరియాయుద్ధంపరంగా ప్రతిపాదించి మిగిలినంత కొంచెం తగ్గుమలులం మాపాయి ఈ ప్రతిపాదన వచ్చిన మరుసాటికే, విద్యుత్ కారణాలే యాదావరసమై ముడిపరులకు ధరలు ఒక పెట్టు దిగాయి

చెబాపై రాడిచేసి ప్రపంచయుద్ధం తెచ్చి పెడకొడమకొన్న జవలర్ మెకానిక్ బర్రెస్ కొనసాగి, ఆ తరువాత కొరియాలో యుద్ధంపరంగా

జరగడం, పాతాళంగా ఆకాశంధిసంధిసంధులు ధరిస్తాయని పక్షపక్ష అమెరికానాయకులు ప్రకటిస్తూంపడం ఉంటుంది. కొరియాలో కొరియాయుద్ధం రాకపోవచ్చునని, అప్పుడా వచ్చి కా మునుపటింత భారీ యెక్కువ జరిగినది ఒకవిధమైన సమర్థం యేర్పడింది. కొరియాయుద్ధమూ, రాంతోపాటు, అంకితమై ఉండి క్రమేపేషన్లపై, యాదావరసల విమర్శల అయినకాకే తెగవడి సగునుల కొనసాగించి ఆమెరికా రిగించింది అధిక చిక్కులతో బ్రిటన్ గూడా ఆమెరికాను అనుసరించింది పైపెచ్చు యీ ఉర్రుతలేకాలు, లోగడ తాము కొన్న ముడిపరులను, కనుమెలమ, తిరిగి అమ్మకేయడం సూచా పోగించాయి. ఏ సరైనా, ఎంతకైనా మిగతా కారణాల అందమందా కొని విలసిల్లే ఆమెరికా మార్కెట్లో పోటీ మండి తప్పకొనసాగి సరకులకు గిరాకీ తగ్గడం సమాజం దివిలోను ముఖ్యతరరమైన ముడిపరుల

ఉత్పత్తి సూచా మెచ్చింది 1950 - 51 కంటే 51 - 52 లో 10 గి రిగి, ఇనుము ఉత్పత్తి 10%, బొగ్గ 10% తుక్కువాగం 5% సమాజంగా లభించే రబ్బరు 150 కేల బట్టలను, కృత్రిమపుర్రులకు 5 అంతల ఉన్నాయి అధికంగా ఉత్పత్తి అయివాయి అటు యూరప్ లో ప్రాస్తు జర్మనీలు, యుగోస్లావ్యా ల్లో జపాను పారిశ్రామిక కేటాలుగా తిరిగి తల యెక్కువలైయి కొరియాయుద్ధం మూలంగా బలపడిన అమాం ఉత్పత్తి, యిందుమించు పెంచిన ప్రపంచ యాదావరసల వచ్చింది ఇలా ముడిపరులకు సన్నా, పారిశ్రామిక కమిటీలపై తెగిలంతల పై కేటావ కొనసాగించు తిరిగి వ్యాపారమై అభివృద్ధి చేసుకోవడానికి దిగుమతులను తగ్గించుకోవడానికి మొదలెట్టాయి

ఆమెరికా బ్రిటన్ల సహా అనేక కేటాలు దీక్ష ముడిపరులకు సన్న పిచ్చి, వ్యాపారం లెక్కల పెంచడంతో, మార్కెట్లో పరపతి దిగిపోవడం, యూరప్ కేటాలలో వ్యాపార బావాడేల తెల్లంపు గర్భం సన్నగా తయారవడం యాదావరసమై సరకు తగ్గులకు పోవడం చేశాయి

1951 దిగ్విజయ భౌగంగాటి ధరలకు 1952 ఏప్రిల్ వాటి ధరలకు పోల్చితే పత్తి ధర 31%

ఉమ్మి 80% రక్తపుణి 80% ఇవ్వవార 80% తాపవన
తాగ తగిపోయినట్లు స్పష్టమౌతుంది ఈ తగ్గుదల
క్రమేనః సంతోషించినట్లు సంగతి గమనించాలి

కాని మనదేశంలో మౌనము యందుకు దిగు
ద్రంగా 2 కిలోపాని అమంతం పడిపోయాయి ఈ పడి
పోతదానికే మన కేటోమై అంతిరాక్షయ వ్యాపి రి
వర్తకులే గ క, మన కేటోమైనుల గూడెం కారణం
ఇంతివరకు మనదేశంలో వీధివీధి పాలన అమలులో
ఉంది తక్కువ వడ్డీ బ్యాంకులు ఎంతోకొంతి
అంతా రిజర్వు బ్యాంకులకు తెచ్చి, లేక ఎవ్వరూనే
అప్పుకు ప్రభుత్వ బుగవత్తలు అమ్మి వ్యాపారా
ని ముడుపు పెట్టాయి బ్యాంకులు విరివిగా అప్పు
లిజ్జించేవే తామునుండిగన స్వచ్ఛలపడ
దేశంలో తలపెట్టింది సుదీపరతులలో గూడా
పారి అమ్మించివేత అమెరికా భూమి కొనగలం
దారుగా మార్గంలో నిలపించివరకు, యా స్వచ్ఛ
లేడూ నిరాపరాధంగా పోండి అటు అంతిరాక్షయ
వ్యాపారం గంంలో అమెరికా సమర్థిత్వం
యటు రిజర్వు బ్యాంకు వడ్డీ తలు పెంచి పరిశ్రమి
పదిమంది చేయిం స్వచ్ఛలపడ గాంతి చిన్న
తెచ్చి పెట్టింది

1961 నవంబరులో రిజర్వు బ్యాంకు వడ్డీ తలపె
ట్టి మంచి కిల్లకు పెంచించి అవసరంగా విరి
విరిగా కేశిలో పచ్చి పెంచినందుగా చేయలేదు
యింది అక్కడ అవసరమైన వ్యాపారానికి
మాత్రమే అప్పులిచ్చి స్వచ్ఛలపడ తప్పులూ మానవల
సిందని చూడ రిజర్వు బ్యాంకు పెద్దాల్లు బ్యాంకులకు
లను అచ్చించింది పెద్దాల్లు బ్యాంకులకు లక్ష
లక్షలకు పెంచు పెట్టించివేయి, యిదివరకూ
కొనలం వరిగవని గూడా రిజర్వు బ్యాంకు స్వచ్ఛం
చేసింది ఇక రిజర్వు బ్యాంకులకు తెచ్చి, పరిశ్రమ
పెద్దాల్లు, వ్యాపారస్తులకు అప్పులు పెంచు
పెద్దాల్లు బ్యాంకులకు పెంచుచేయించింది రిజర్వు
బ్యాంకు తలపెట్టాయి బ్యాంకులు చూడ వడ్డీ
తలు పెంచాయి దీనికి తోడు, అమెరికా అప్పుగా
అచ్చివేయి తలపెట్టగలము అమ్మించింది, మా
గ్నెట్లో చూడవలసింది మునుకు 70 శాతం
రూపాయలు ప్రభుత్వ సహకారం చేయించి
దేశంలో పెట్టుకు కేటెల అయింది అటు
అంతిరాక్షయ వ్యాపారంలో మాంద్య ముప్పించి
మన ఎటువంటి వ్యాపారం ఉంచించిపోయింది ఇంతివ
రకు మన మార్కెట్ అమెరికా పెద్దాల్లు సుదీపరతులలో
గూడా విజిటివ్ తలపెట్టింది కల్పితమవువారితో
వస్తువులు రిజర్వరీకరణ, వారసంమూకు వరులు
కొనిపోయెయలు మారుతుండెంట్లు వారసవస్తువులకు
గిరా తగ్గింది వారసవస్తువుల ఎటువంటి ప్రభుత్వం

పన్ను తీసివేసి యా వ్యాపారం తుంటా లేదు
వారసవస్తువుల గిరా తగ్గుటచేత, మనవారకు గర
పడిపోయింది పోస్టాల్లో నిధులు ముగరు
యా 105 లు అమ్మినవార యివారే 48 రూపాయలకు
యిచ్చామన్నా కొనే తిమ్మి లేక మరగిపోతున్నది

వై న అర్థం సేవా సూక్ష్మ ప్రకారం పోలిక, మా
నెల ఎటువంటి అమెరికా నిర్ణయాలకు తోల
గించినట్లు, ఈ నిర్ణయాల వ్యాపారం తిమ్మి
అమెరికా రూపాయి లెట్టి మెట్టి మెట్టి
లలో ప్రతి నిర్ణయం వంచించుటగా, ప్రతి
ర పడిపోయి వట్టు ఎటువంటి వ్యాపారం నమక
లక్షింది ప్రతి నిధులలో మరే విత్తి తీసుకునే,
లూ యేను పోస్టాల్ నుండి ప్రతి వచ్చే అవకాశం
కన్యించించిన ఎటువంటి అమెరికా పత్రిక
గమనించుల లక్షినిచ్చాయి నిధులు అడిగివేయించి
లిక వంచు మౌనము దిగులిక వంచించే యా యేను
కొనవలసిందని కన్నా రిజర్వు అర్థిచ్చాయి అర్థి
చిచ్చించి వట్టు అయింది ప్రతి వి కల్పిత
దానిగా ప్రతి ముగిసిపోతున్నట్లు ఎటువంటి
వ్యాపారాని కిలా దిమ్మ తిగిలించి యా
వంచుల స్వచ్ఛలపడ అలూపావడి అవాయ
లంగా కొనెట్టుకులం కొనమొనే లోకాద్ద, అది
వోకే కొని నిల్వచేసివంచించివారి ప్రితి యివరకు
పడింది కొనబట్టిగా ఎటువంటి వస్తువు భార
మేమైన తిమ్మించివారి అలూపావడి కాని ఆ అర్థి
నిగిలించింది ఒక్కటి వ్యాపారం పడిపోవం,
మార్కెట్ అప్పుల తలపెట్టింది, దేశం యింకా
ఎక్కువరకు పోగా ఉంచవని బ్యాంకులు
చెప్పి వచ్చిచేయం, కొనబట్టి అర్థి నిరా
చేయం కొనబట్టి అర్థి అర్థి, తిమ్మించి నిల్వ
ఉమ్మి యా అర్థి భవమ ఒక్క పారి అమ్మి కొని
ఎగివలసి లే నమూనాదాని కాని కొనే తిమ్మి
గోల గులు కేటెల అర్థి పడిపోయాయి ఈ
గుడ్డి ఎటువంటి మానెగించి వ్యాపారానికి పోకే,
పండి బంగారాలను వివిధ వ్యాపారం గలకు
ప్రాపించి పండి బంగారాలు గులు కొనబట్టి
కారణం, అందులోను స్వచ్ఛలపడ వివరికిగా
ఉంచం, యా దేశంలో ధర పెట్టుగా ఉమ్మి
దుని పడిపోయింది కొనగలసిగా చూడ బంగారం
(1961 సం.లో 830 కొనమలు దిగులిక యింపల)
దిగులిక అవం బంగారం గోలిపాలు పండిగర
తిగింది ఈ గోలిపాలి గులు పడిపోయిందో,
ప్రాపించి స్వచ్ఛలపడ యింకా చేపంతుల పెద్ద
గిలం బయటదీరింది పోకే వారసవస్తువు కొని
టిగి గులు పడిపోయి, కలకత్తాకు మగకావాలి
ధరల పడాయి స్వచ్ఛలపడ అర్థి వలం

బి.జి.ద్వారక వర్ణం

ఈ పవిత్రుల గీత పద్యములు (వైదికపద్యముల అధ్యయనం) మొదలై, దేశీ
 ధారక, కళాప్రభుత్వ శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారి వర్ణం ఆంధ్రజేషిమంజరి
 జరుపబడింది కళాప్రభుత్వం సాహిత్యోపాసనకు ప్రత్యేక ఫలితము 'భారతి' ఆ శంక
 దీపనలు నిత్యము భారతిని వృద్ధిపొందించుగాలి.

దర్శనా వ్యాపించింది ప్రతిజ్ఞా బాధనలు లేక ఎక్కడై దర్శనమై ప్రభులచిహ్నమైంది కొనగల రేపందు ఆపదధానాల్గుల దరలు, నూదా బాగా పడి దానూయ

ఈ విధంగా విశేషవాగ్దారమంద్యం, మిరి విరివి వ్యక్తమేక, వ్యాపకమేకమై పెరిగి పరపతి కిగివేదమం ఆరిహతువామనే కలవరం- నిలువించి సమస్తప్రభావము పరల రిలులకు కాగలం దీరికి కారణమర వి దీని తెప్పించడం

పరలి రిగిహమంపెం మంచి కొంచెం అర్థమంద్యం వస్తువందీ తోడ్యం తెప్పగు

1951 ఎంతవరం ప్ర. మహిమం వాటికి, యిప్పుటికి వాటిమాత్రం పరల బాగా తగిలగులు వాటికి గాని, అరి పెనుచేది కొరియాయుద్ధావ్యక్తియై గాని రాతన్న పంకశి కమించిచాటి వ్యక్తి లేదన వ్యాపారులు విపరీతంగా పెంచిన దరలు మాత్రం ఎక్కువమౌతుంటు అదివా తోడ గోరేస్తూయ సరకుకే గాని, చిరుత వర్తకం సరకులకు తోడెను ఈ ఒకపరమమలో మేళా కొద్ది మంది వ్యాపారులు సమర్థవంతం అరిగింది కాని అప సామాన్యంగా పెంచించి ఆదోరణు

అంతగాతీయ పరిస్థితుగా మరీ మార్పుచేస్తూ అమెరికా తిరిగి సమస్తామగ్రహించి ప్రారంభించినా, ఆ తిరు అట్లాంటిక రాజ్యాలు వ్యాపారుల తీవ్రతమైనా మరీ పెప్పర్లేడక తలమిత్రించుల పెరిగింది తిక్కం ఇప్పుడు లంబించి యీ అవకాశాన్ని వినియోగించుకొని, కొరియాయుద్ధా తోడవ్యక్తి ప్లాయలో దరలను వ్యతిరేకించడానికి ప్రభుత్వం గొప్పగా ప్రయత్నించారు

ఆహారం విడుదల లోటు భృత్తిలేక తోడదానికి గాని పోలికామకాభివృద్ధికి కావలసిన యంత్రావళి గ్రహించు రేపకావేదదానికి గాని, అతేకాట విశ్రివ్యం అవరం ఇంగుడు ఎటుమతి వ్యాపారం సాధనంగా ఉండి యిది తోకలలో పోటీకి నిలక గలగాని ఇప్పుటికే, మనం తప్పయింకెవరూ ఉత్పత్తి చేయ లేనవకాన్ని ముడిపరలకు ప్రత్యేకంగా యంగా కృత్రిమపు ముడిపరలకు తియడం చేస్తు

వ్యాపక వ్యవస్థ వీరిమందు వ్యాపారం యిగానే పొడైంది వస్త్రాలవాగ్దారంలో నూదా జమాను పోటీత్రం తోడటం తిక్కం

విశేషాలలో మన సరకులు అమృతపాకపాక దారికి ప్రభుత్వం ఎగుమతిపన్నులు విధించడం, దారలలో అనూదకాలపు ధారాళంగా జోలూలు నిర్మయించకపోవడం అని వ్యాపారాగ్రహం అంటు వ్నాగు ఇందులో కొంత తిక్కం ఉండడంలేదేనే, యామగ్ని ప్రభుత్వం తేదనగలై ఎగుమతిపన్ను రద్దుచేసింది ఉన్నపై వమ్మ బాగా తిగించింది ఎరు మతి వ్యాపారాన్ని పోషించుకోడానికి, అవసరమైతే, మగతా మేటి గుమలపై నూదా ఎగుమతిపన్ను రద్దు చేడనితో పారిశ్రామికంగా బాగా అభివృద్ధిలోకి వచ్చేయింకా మం గొప్ప సరిపలను మనం ఉపయోగించుకోలేక యింత కాలం కొనగలయై ఆధారపడి ఉండవలసింద

వ్యాపారరంగంలో వస్తువుల సన్నెవాటి గిరాకీవిలువై పరల విస్తయం గామండా మార్కెటులో యావత్తు సరకు ఒక్కపారిగా కొని పరల పెంచడం, ఒక్కపారిగా విడుదలచేసి దరలు తిగించడం, యీ రకం పెప్పర్లేడక ప్రజలకు, మామూలు వస్తువులకు బూడ వస్తువాడకం తోడైతే తేలియవ్యాపారంలో గాని, విశేషవాగ్దారంలో గాని యీ పెప్పర్లేడకను విడుదలించి మించి

ఒకేలో డిక్లెమెరివరినెతులు పరిశ్రమార్థి వృద్ధికి దోహదం కావు నియోగ్యం ప్రభుత్వం వ్యాపారం మంచగిస్తుంది కనుక పెప్పర్లేడక విలువ తిగించగాక, యీ భారత వ్యాపారావసరాలన్నీ బాగోసు మలభిం గా పరపతి పుట్టేటు చేయాలి ప్రధాని సైదూరా అమ్మలు ఈ పరల మంద్యం ఉత్పత్తిని రమ్మడియించడా మాదారి ఉత్పత్తి కమ్మరించే నియోగ్యం ప్రభుత్వం తిగి సరఫరా సమాజంలో ఉన్నవారందరికీ సమానంగా వస్తువులు లభించేటటు చేయగలగా లంటే సరిహద్దులంతగా ఉత్పత్తిచేయడం అవసరం ఇందుకు భరణలో తీవ్రమైన ఒడుదుడుకుల రేపండా, ఒక పై యిగానే నిలకడగా ఉండడం ఎంతైనా అవసరం

ఈ నిర్ణయాన్ని సరించి పోజీనిర్వాహకులు
ఒక ప్రకటనచేస్తూ 'గాలివాన' నిబంధనా తీసి

యజ్ఞఫలము

భావముచేతని సంస్కృతనాటకమునకు ఆంధ్రీకరణము

శ్రీబులుసు వేంకటేశ్వర్లు

(గత సంచిక కరువాయి)

నిమ్మం భము !!

(సున్నది బుం, కష్టాలు ప్రకటించు)

మొదటి

"బ్రహ్మబుక్కి నైన కాశ్యపకృతువు నేనె

లూర్తియైనది కామ్యపంథాదులుగ,

తత్వబుంబు కన్యకత్వంబుతోడ

మనుచుకంటిది సుత్రిబావననుగల "

గండవ మిత్రిమా! కాంకాయవా! ఈ యజ్ఞ ఫలము కష్టప్రదమై నైనది నీ తత్వ ల్లిక నిర్వయముగా మనము తిరుగ గలము

కాలం గాలవా! ఈ తిరొవయవ మూరియకు మున్నగు రాక్షసులు విశ్వామిత్రాదులను చిక్క మన వంటివారి తోటి రాకబాయిసను మనకు మిక్కిలి ధయముగా నుండెడిది

మాపిక విశ్వామిత్రాదులచే కాని యశ్యులకు వాటిల పీడితలైరి

గాలవ కామ్యయవా! విశ్వామిత్రుడు లూర్తిను క్షత్రియుడు తివయనే బ్రాహ్మణ్యము నందిన అపట్టినందీయలు వారికు చేయు తివయను వాగు సహింప జాలరైరి

కామ్య దివను, రాక్షసులు తిరొవయ్యు కలిగింప రాగగమయో

గాల రాక్షసరాక్షస రావణుడు విశ్వామిత్రుని తిరొధంగమునకు వారిని వియమించి యుండెను

కామ్య రావణునకు విశ్వామిత్రునిపై గోపముం

గాల విశ్వామిత్రుడు బ్రహ్మశేఖరుడ బ్రహ్మ శిరుడువాడని

కామ్య దివ ?

2

గాల ఏకాకిరి విశ్వామిత్రునకు గోపము రక్షించినచో కను ప్రధాన మగు వారిని బ్రహ్మశ్రీ త్వం పొలు తోగలది

కామ్య అయిన రావణుడే నీ రాక్షసుల నివారింప లేరని

గాల తోపించిన గాని రావణు రావణవా!

కామ్య ఎండో బులుమలు శివించినాగు లలను వారి బ్రహ్మశ్రీత్వమునకు లోపము రావేనో

గాల పరంపరాప్రాప్త బ్రహ్మశ్రీత్వమున కల్గు దల్లి నీచ్చిన కావయల తలన లోపము కలుగదు ఇదిని చిచ్చిప్రాప్త బ్రహ్మశ్రీత్వము కాపున లోపము కలుగకచ్చును అందుచే విశ్వామిత్రుడు రాముని గొని తచ్చివాడు

కామ్య ఏమో! ఇంతటిగానే క్షత్రియ మునగుని పాయ ముచేక్షించినాడన వారిని తిరొ మహాత్మ్యం నకు లోపము కాదా?

కాలం కాదు కాదు ఏలవ!

"యజ్ఞసంరక్షణంబున కలెడుదును రామదండ్రుని గొని తచ్చి చేమతోడ చిక్కమున ప్రప్రమల మంత్రపీఠమున సరిని మనకలెడుచ్చి బ్రహ్మంబుగాంచె "

ఇక, రామడో

మూరిగనువాన, తొలరది యందల్ల మాయన, వాణియొడు

కృపనీని, వ్యాకీషుల బ్ర శ్రీక్షగభీరక మయ్యగంతు మం

దరతి, పలంపుతినదమిన ధాత్రింబలు, మహాపరాక్రమ

మృగని పరింతు లేవవతి పూర్వపరాక్రమ గర్వితేయా."

“ఇతరులచేత నాదిగా నీతిపోత
మనుషులగు నుతపోతముగ్గాన,
కాండగంటిమి కన్నులుగలవలయు
నితనిబ్రాహ్మనినిగాంచి యంత్రునిఁ”

గాల రాసు మోక్షహేతువైన బలవారి
విలస, రాక్షసులు మానూనూపుదులై రాగా వార
జ్ఞాంబుగా నిలిచి యెక్కువ నరక్షించివాడు రాక్షసు
గాలిని బావగనీ పోషింపుటచే వారకు వారి
నెండలకో బంధవలసిన పనియే లేకపోయినను
మనీయు మానీన గురూహులు రాక్షసులుని యను
దరులతో మహా యుద్ధము వాని నిత్యము విశ్వా
మిత్రుని వృణనహేతునిగా జూచెడివాడు ఒక్క
యక్షుడైన వాని నిత్య వారకు జ్ఞాప్తిగా వది వారిని
ద్రవ్య ద్రవ్యము ప్రసాదించి జేసెడు

తామొక తులకు తాటక యను రక్కసిని
బంధుని విజయ?

గాల విజయ
“సవయందై మునుస్మి భావ్యుడనర
క్షుడైతిని ఇశేయగా
వది నేనెడలను క్షిప్తికొని యు బరమా
యానందవన్ రాగజ
వృద్ధుని ద్రుంధగ రాక్షు, తామె కరణి
వృంధైన దహంబుతో
వికాశింపజేసె రాక్షులునున
వెనకటి వాటిలగన

ఇట్లు
“మృదులమును గలిపెయెకా మదియెలల
ను క్రియను రామదండ్రుతో నూనాచేయి,
చీరదశికులు కిలప విశ్వలైన
మీరవో క్రియ లనిగూడమకులు క్రతులు”
కాలం కేవలము దక్షుచేతను కార్యముచేతనే
కాదు రామ లక్ష్మణులు బాహునియలలలు బుద్ధిగల
విష్ణుమైన వారి ప్రతికర్తవ్య ప్రకటనయియు

తామొక రాజపుత్రుని వందయును గురించి
వారే వారి కప్పుడును రక్కసి కన్నుని భోజనము,
దాసులనీక, తనదండ్రుల రావలయు, వైరులను యువ
రాక్షసులు, సేవతో గొట్ట కిట్ట విద్యు నేర్పు నగు
వులు, ఇంక వారి! బతువు వచ్చుటలో వింత చేయి ?
నేను లోగము కచ్చినను మాత్ర గురునీక నిత్యము

జేయుదును. భిక్షు పోవుచు నేయుందును రామ
తలు వది యెంత లభించిన వంతతోనే జీవయాత్ర గడ
పుడును నురువులు వచ్చు గలివనుగా శిక్షించును
నేలమీదనే పనికి చదువులతో జడకాకను లేని నిత్య
కృత్యములు ఇట్టి వా దలవిద్యు, అజ్ఞానాని దక్ష
విద్యు వా విద్యు నెవరును ప్రతిపదన రాజపుత్రుని
వందయు ప్రతిపదన

గాల ఓరీ! మూర్ఖ! నగువుల వాశేవించ
రాదు

తామొక విజయమును తెచ్చితి నీ కాని
యాశేవించ లేదు

కాలం బలనింపాకరమైన వాకర్తవ్య పర్య
వైసను బలకరాగు వివరాదు నురువు లహారానితి
గా నీ పనియు నేయరు

తామొక నురువులు స్వలాభ మశేషించులే
కాని నగు మశేషించు

కాలం ఓరీ! మూర్ఖ! నీ మాటలు వాస్తవ
యల నీ విక వివరాలను.

తామొక పర్యవసాయం కాస్తీకవదనములని
వికాశించునా?

కాలం అజ్ఞానచేతనములు పోతువు నూపి
వను నూరవించు (మాచి) అహ! రామలక్ష్మణులు
తిష్ఠి మనలించ విశ్వామిత్రు తలుపి విద్యుయు
చువాదు

గాల (మాచి) జ్ఞాన విశ్వామిత్ర భగవా
నులే

“రాజపుత్రులతో గూడి పూజించు
ప్రహ్వముయలు విశ్వామిత్రవరమముయలు
వచ్చుచువాడు నేదతివలప్రభావ
పదితి భగా క్రిధించిన సరసోదన”

(విష్ణునియెత్తును)
ఇది బుద్ధ విష్ణుంధము

పందమాంకము

[అంత రామలక్ష్మణులతో విశ్వామిత్రుడు
(చేకేసించును)]

విశ్వ కల్పారా! రామలక్ష్మణులారా!
విశ్వాప్రములు మీరు వాకరి గ్రహించి యిట్లును

రక్షించినాడు రాక్షసుల పాపిలోయనగు నామకమున కెంతయో యానందమొంది

“ఎంత గుత్తెక్రమము నైన విష్ణు ధాన్యమొక్క నెలలోన గుండలము లొంగ లేదు ఇట్లు దొంగిన యస్త్రము లిట్లు జే నామ క్రియఫలము నొంగ లేదు నును”
 రాము నేమను మాయా శిరపాదనీంచితిమి అంకకస్త్ర నేపిపది లేదు ఉత్పాదమును దురికొల్పటమగుటలు శిష్యులెంతి సామాన్యమైనను మునియును

విద్యా కియో! రామా!
 “ప్రజల రాక్షస భూతకార్య ప్రవృత్తి వీరువలె, రాక్షస వికారభూతు గుణువలె, నేను బాలక బోయవలె పరియెవర్చి రాక్షస భరితమున”

రాము కేవా! నీ తపోబలమున నీ మేము రాక్షసుల వనదగమ్యుది సర్వవియలలో నుత్తిమ బల లభితున నీ నీరులెంతి? మేము శిరపులుసు పరి మార్చుటయు

“అరుణకొంతులు చిక్కట వలెను వనులు జనులు తలపోయుచు రాని శిశువురయ నూర్చుధగనామ జాత్యైశ్వర్యవంతు కొంతులనిగాన, మే మట్లు కొమె తినుట”

విద్యా వత్స! ఆది కొను
 “గునుగురామ తిక్తాదిరక్షయల వంది యోమధల గూర్చును, శ్రీశ్రీ యుజరసనియు విశ్వమాధుర్యమును గాంచి రుషన గూర్చు, కటువులకు పాదపంబుల గవదు కొరె”

అట్లే మీకు శస్త్రముల విచ్చిరిని విచ్చి క్రియించి యిది విజయము తలన రాక్షసనినా? సమర్థములెవరి

రాము నిజమువలె పలు యస్త్రములను ఒక్కగా నుపాసించినవాడు లక్ష్యమును తేలిక క్రియంతయు నాతనిదే కొని నాది కాదు

అట్లు ధగనామదా! మా యశ మేను గూర్చులు మీకు కొరెవరు? నేను యాష్టమక శిష్యు డను. సర్వ రాక్షస వాతము చేతనే యుద్ధితును స్తు ఫలించుచున్నాడు, అదివీరోచితములెందు

ఏమైనను ఉభయాలము శిరపులము అల్పగర్భులము మీదు క్రేమతో వడుగవించిన కర్మమున నీ యా మాక్రమ చేయగంటిమి

రాము రాక్షస గ్రహితుడవలె, మహావల మరణము, మారిన మార విశ్వ ప్రతి దాని ఫలములే

విద్యా వత్స! రామా! వివిధాస్త్ర శస్త్ర ప్రభు యుల మాయాదూతులు నుజ్వలముల ను రాక్షసులు సైవ్యకత్తికృతావతమను వింతి గూర్చి యులెవగా మా తపోవనమున నేనా విశ్వము చేసికొనిరి మారిన మహావలము నామ భయకారవలె రాక్షస విలంబు

రాము అతడు మహావలమని వింటిమి

విద్యా వివ వాతము మీకన్న వక్రమక లు గానియు విలస

“వీరు జైవంతులకు దాంతి బలయవలయు అయ్యెవాడె భగవద్భక్త పరమభక్తు, దాంతి లేని పరమభక్తు కొంతిలేని కేవలములు వర్ణమై దీను చేయు”

రాము పరమభక్తు దాంతిని విన్నవ విశ్వము కొరె

విద్యా
 “జలమల మారక గర్భ చేయి ఎంత వర్ణమే గా కర్మగా
 విలపం గా ముగరాన కొవన గా

దంతావళా ధీశ్వరుడ
 సలపవత్స యింతావాదములను శ్వాసాంతాతో యును, నీ దు వివ శిర్మము, నాంతి యున్నావు నా యాధిం గవం గా లెను”

రాము దాంతి నీకు యున్నా విచ్చివలె చేవరు గలుగుదు

విద్యా
 “సర్వమమ్య మది తిష్ఠించు గాగ వారికిని మీకు యుచ్చించు వచ్చు విజయ, అందు సందేహమేల విశ్వాసభంగి మాత్రమును క్రియయందు అమెయి యుగము”

రాము సర్వమమ్య మెట్లు కలుగను? విద్యా రాక్షసుల దృక్పథ రాక్షసాధిపుడు నీ

మీ శిలువార ముగ్ధుడును
వప్రతితోడము తాపివంతి య
చ్చిరి వికళభృతోజయల పంకతి
సోమ్య పశోజరణుని
గతిని నితోమిగిన బ్ర

తొలుగా ర ప్రమత్తువుతో "

రాము ఇంపటి య్యవ్యవితోతరలయల దోడు
మూర్ఖునిబయలుతె మూనిమానసములిలి పింపాహీన
ములై పక్షిలు కాంతిమలుచుందును

అక్షి

"పరమలోని య నాధంపు జలములోన
శివగు ను క్రమమానసోదము లోమ్య
పకలరపూర్ణుకదిలి బ్రుద్యమంగు
బరచుమృదుల నూర్చి భూతయల భంగి "

రాము

"శోభనములు సాక్షిగతితి బాడి
మేళురాజితి పంత్ మేరురరిమ
నృత్తియులు పల్లెను న్ని, బ్లి నీరదా
ద్రోరి రవి పల్ల గళియలి రాత "

దివ్యా కవిలాసా! ఈ శిరత గ్రులతోధ
యింకను బాడుచు

"ప్రబలిత్రుపాం తారగు న యిగి
దేవీతి పంపిరిప్రతో బరిగి ముమ్మ
నిర్మలయల సోమ్య నీనిగి యిత్తుడు
తాళియలపంపంప గంతుమిగిలి "

మనయులు

"మేళుపటలి ద్రుంచి పిమ్మ చెల్వొందగా
బరపృథకుల గల్పి కలల రాజ
ప్రజలు విలువులిరు బరమ ప్రోలు గా
బుద్ధితితి నవనవర్త మును "

ఇట్లు మన కీతపోకమున కెరక్కుడును సామ
తార్పర్యమది అది నిర్మలమున మునుమ్మది తపోవ
వాంతియున బరమ్యోగమ విపకమృచుమ్మది పగర
వర్మకలయలు లిలి కలిమారములైవది ఈ యరగ్మలన
మృగసమానమృతితో గ్రామ్యజను లాశ్చర్యములు
గణంగవివాదనమ పగరగంతుమిగిలి మాచిరింపను
పరపురపురములు దైవనిధిరములు కి లెలుంగురు
గ్రామిగ్రామిని నిర్మల మాదిశ్యవరలు అపతారము

ప్రతిమ వి కరికిఘముగా ముఖము మిమ్ము వా రిధి
పందింపగలరు మాకులుగాని

రాము పిరి కంటపనిక మనము తిప్పించుకొన
తీయకవా !

అక్షి ఈవకతోధ ములాగి యాదేమ యిచ్చెము
మాన దూరబాధ పందినమ్మది ఇత్తుడు విద్యము,
అర్థవామకృత్యము పరు తపస్వినిరతియు భగవాను
లమ్మట్లు ప్రతిగ్రహముగా బాషగంధము

(అంపలు నమితురు)

అక్షి (చూచి) ఆరాగి! యాదు

"సద్భృతపతిం బయ ప్యర్థకాంతి
సోమ్యకమలమృతమ్ము గంధిగొన్న
త్రేక్రిధామిని గగ్గొన్నమాత్రమనము
నొందుచుంటి పవరిమతాపంది మిత్తుడు

దివ్యా ఆ మక సూర్యుండియున్న కృపలల
ంజిరాగి త్రేక్రిధామిని ఇక్కడ నున్న దిదుమచేసి
యాకుమట్లు పెంచి దిగ్గచేసి తద్దము పురియగా
మాడ్చి వీధిప గెలుపు తీసి రెయంబత్తు కనిపెట్టకొని
యంబి త్రేమపులులు లుల పద్మముల గోనిగొని త్రే
పతేవు లిండ్రితో? మనుభవించురు వారి కెత్తు రీతు
రాదు కష్టములును గను ఘమల్య ప్రకారములు విజ
యగా వారే ఈరీతి బండిన సద్భయలతో

"రైతైతైత్యక్రీయలు

ధార్యకబంధ సవాల్పప్తి సీ
భాగ్యవనా మూల భూ ముల
సంచిరితిని వాని పుంచియున్
గోవుల మేళువలప గొంతి
ర్యదంచి యి! చిలులుగా
క వధింగి నాత్మికాల
భార్యల నూడి భదంబ్రు శేషమున "

అక్షి ఈ కృపలలల చిరత మర్మిగ్మపులు

దివ్యా మనయులు, వాడు

"త్రేమ గోపవతి రైకవిద్యమనునను
దోరకెది తృప్తిగా విని లోకాకృత
రహితులై పిక్కిరి సుఖించు రమ్యభంగి
పర్యవేదిత సామత్తుల సజ్జను లయ.

అంతేతాడు, వారికి

“తేత్రమే కర్మధూమము గృహిణీ గృహము
సర్వలోకము, వారికి బాహ్యుబంధు
కాల మది గోపమానము, చాలివంక
అతిశయము వారి కర్మాదికము”

రా. అహా!

క్రమపరిగణి ౧౭ ౦. ౮
స్వప్నమే యాయ్యో వార లు
మహా ముగ్ధులతో గాని
సహా మనముడు కేవలముగతమి
రమ్యము అయ్యే, గతము
పరిష్కరించు లేక వాంతులై
యనుకోవలసినది అయ్యె
యో దురు ప్రాణముల సర్వరీతులన్

“సహజగతంబులయ్యె లభ్యునందాదు లుగిరిది
సంభాషించునది విజయము గాన గతులు వాకపురమును
నీ కపోతనయలకు సాటిరావు

విశ్వా నగరముల మన్నిగారి కీ కర్మములు
విష్మయకరములు గాని చిట్టకొని నాటయే ముఖ
యగు ఇది కేవల నిగర్మము, అగర్మము లనేవాదరా
యములు అచటివారో దాంధ్రములు కుష్మింధరులు
ఇటు మత్తవారికి గంధకలంబవలె గాని అట్లు
కలంబును అందుచే కేవల సహజగతంబులు అచట
వాడు కర్మధూమము, బహువాంఛా దాసులు

రము భగవానులు పరిణామములైనవి
అక్కట భగవాన్ దా! గ్రామముల కర్మ
వర్ణవర్ణము వివిధ యింకా గమగోరుమును కష్ట
గాని చిహ్నములకు మనమును బూర్వ తత్వము లేదు
అప్రాప్తికరమున సప్రవర్తన దివాకర భగవానుడు
ధర్మమును స్వప్రభుత్వము జూచుకొని మనమును
యందునున్నాడో యెప్పుడు తటస్థులకు చూ
మయ్యె కేవలమునున్నాడు

“అప్రభులైనది పుష్పించుచుంది
మందలెకాపయ్యె మహిమ గోలు
లోక నిలని చూచు ప్రాచీనంబును
సర్వకరముగా కన్యకముగ”

విశ్వా నగర వాసులకు మీరు గ్రామ్యులతో
గోరుచునే యుండుదు అదిగో అటల్య
యెదు సాంస్కృతికములు సర్వరీతులతో

గ్రామ్యుల యాతిభక్తియు స్వీకరించి రాత్రి యచటనే
కవత్రువము.

లక్ష్మి చిత్తము

(అందము నవతురు)

రా. అహా! కలమునుండి నిరిగివచ్చు
గో, గుంబు యీ దృశ్యము కేవల రమణీయముగా
నన్నది! ఈ గోపురము

“ప్రాతగిరిని వివేచనముల కేగి యె
చ్చు నచట పుష్పింతు బూరి
మీనీ కర్మలకును దిగు సృష్టిపాలు
సహజ చిరిగివచ్చు నుండు కలిగి”

లక్ష్మి “రాగి! కాదుగా తెప్పించి ఈ
యోచనలు

అదితోక్కంబును శోచించు కేవల
రంగంబులన్ ద్రితితో
సమశన వాక్కు, కాలచేత్రమును నూ
గ్రహము పాలించగా
మహిమ వీరములతో వాడుకపాట
సమంజసముగా చాట
కర్మములన్, కొలపను కేత్రవర్ణమును
లింగంబు వా-ప్రవృత్తి”

ర. అ
“తిమిరై తల్లలు కేగకలంబులు క
త్పిల్ల చూచి అశోకు పా
రమునన్ గంధులు కేయి, గోపురమున కీ
నీ వచ్చు మూర్తిగో (మూ
గముతోపన్ ప్రవృత్తి వయస్సులను వా
నంద మృత్యో విమృశన
మను మృత్యుంబు, కర్మభృత్యో మృత్యు
మూర్తియె వాటింకె?”

విశ్వా (యందు చూచి) అదిగో! ఎకలో
కృత్తికా లగు గోపిక కేగగా కర్మలకు విచ్చగి
తెప్పిపెట్టుచున్నది

(కృత్తికాగోపిక ప్రవేశించును)

విశ్వా (దేరి) కృత్తికా! స్వస్తి
కృత్తికా! చంద్రా
విశ్వా ఇటు నందమును కేవలము?

వృద్ధ ఆఁ మా విష్ణు కంఠికిని దీసికొని
కమ్మటై గ్రాహంతర మేగి యున్నాడు పుత్రులు
తేత్ర సస్యములను రక్షించుచున్నాడు మనుషులు
ఇంటివనులు చేయుచున్నాడు మీరు మా లోగిరి
వచ్చి పరిత్రాం చేయును ఈ మహర్షి లెవరికి
మృత్యువుచున్నాడు

విశ్వా దళిగ మహారాజా పుత్రులు!

వృద్ధ ఓరి శేకు?

విశ్వా (మాపి) ఇతడు రాముడు నె
నాడు ఇతడు లక్ష్మణుడు

రాము (చేరి) వృద్ధా! రాముడు మహర్షి
గించుచున్నాడు (మహర్షి రిండును)

లక్ష్మ (చేరి) వృద్ధా! రాముడు మహర్షి
గించుచున్నాడు (మహర్షి రిండును)

వృద్ధ చిగవీపులు కంకు (మాచి) ఏమి
ఇతరులకు ముందు రిందినాడు?

విశ్వా క్షిప్రమును విత్తము సమప్రసంగించి
గర్భిణియై చేయుచున్నాడు వా యొక్క చేతులు
విష్ణు కావలెను రాక్షసుల ఇంటివారు

వృద్ధ ఈ గ్రాహంతరముల మృత్యువులక
మాత్రము సంపదకు

లక్ష్మ ఇది మీకు సస్యలోని కలిగిందా?

వృద్ధ వివిధ సంపదలు కెప్పటివీడ వివిధ
పాపులు

లక్ష్మ నీ కళకాలము చేయుచున్నావు మీద
నీవహుళిమే?

వృద్ధ ఈ మృగములు సూర్యుడు చే మా
మట్టులులేనివి అది కెప్పటి పనులెత్తిన మాకెంతయో
మీద కలగును

విశ్వా (రామదళి) ఓరి దయాధర్మి పృథువును
గదికెట్టిదివా? ఆద కావలెను దేవుడు మీ లోపిం
పది ఈ గుణ పెంత లోనియొద్దగిడది?

రాము కొను మీరు విజయగా జేవతా
కుల్యులు

విశ్వా వృద్ధా! బోయినప్పుడు మీము సంస్కృ
వార్తి మీ యింటికి కెచ్చెదము

వృద్ధ సరి. (విష్కరింపుచును)

విశ్వా మీ కెందుల? కృషివలెను మహర్షి
రిరి?

లక్ష్మ అల్పసంపదము లయ్యు కిరత్తెంత
కృష్ణమహర్షి లని

రాము నేను వృథవార జ్ఞానము కొనుట
ఓరిని లాచి ఓరి తత్వము బోధపఱచుకొన్నావా
వృథవార విష్ణుయను మకరమునని

విశ్వా బాగుగా నెప్పిరి

రాముల బాగులు (విశ్వామిత్రవధు మహర్షి
రింతుడు)

విశ్వా (తనలో) ఓరిని వాతో? (విష్కరింపుట
వలన రాక్షసులు జయమును బలపడును ఓరికి వృథ
వార జ్ఞానము తెలియును దళిగిని దిక్కిరించుచు
ఏమి చేయుదును? కళకములోరాని చేయి పాంథత్వ
రిక పుత్రుగాగ నభివందించు నేగవలయును సర్వ
ల మహావీరుల యుగ క్షి యాకలికకా అతనికడ
గల శిక్ష, సమృద్ధి లను ము కౌ యుంజుకు
జగ్గులు చేయగలకు? (ఆలోచించి) రాక్ష
సిలను కెండాది తీయును

రాము (విమోచించి) భగవాను లేతా
నూలోచించుచున్నావా?

విశ్వా నేను విష్ణుదళివుని మహావీరులు గ్రహ
వ్యాధులలోచించు చున్నాడు

రాము అక్కడను రాక్షసులు లేమిద
లవా?

విశ్వా నాన్నను వీపు కల్పించుకొని వది
లించియును జావనకు పాంథత్వరిక క్షిప్రమువరిం
చుచున్నాడు సత్రాంత మభివందించు కలపెరిక
వ్యాధునించివాడు

లక్ష్మ మీమహావిరాతో? ఎంతికి వత్తును

విశ్వా మించిది అత్రుడు సత్రాంతముగన
భూంతము కాగలదు

లక్ష్మ మరల సమాధ్య కెత్తువేలది?

విశ్వా ఆ రాక్షసి యజ్ఞుల మనుభవించిన
నీదవ

రాము ఎట్లు?

విశ్వా అట్ల కేగిన తరువాత స్వయముగా వసు
భవించును రిండు.

అజగన్మోక్షహారి పర్యంతమగును
నేతల ముగ్ధుల వాసరించి విధి కలంప
గాంచి ప్రయోగవిర్యాగ వాళలయన
కన్నెరుపు వెండి గడ్డినించి యలగె వోలు
అహ! బ్రతుకు!

“ఒక్కరారి కనుంగొనయన్న మాత్ర
మఱచిపోయిరి నిర్వయ్య మది కలంక
నింక నొకమాటు కనుగొన్న నేమియోగం
నో? యెఱుంగున నిజము మనోహరాంగి

మనీయం
పరమాపదమునొంది కర్పితభో
బాల్యంబునంద బిడ్డ మ
శృంగరై ప్రవర్ణమొందెనుచి యెఱుంగన్
బ్రాహ్మచర్యుని బిడ్డ, నా
కరణన్ గొనకలెట్లు చెప్పదును లే,
చారాక్షత్రేణి నేం
పఱజేయన్ జరియింప, నా కేళుకు నం
ప్రాపించె నవృత్తరే

యజ్ఞవిధులు కొర లగురాక్షసలను కష్టాన్త్ర
ముల వాగముచేసిరిచి కొని వాయుకృత్తై వాతం
కమ విద్యావదుల కోలుపోయి యెఱుంగున ఆమెను
గమగొన్నది చెందరికి యంతయు బ్రాపించెలై పోయి
నది అహ! కాదు ఎదిబలకంతుకుచా! ఈ కాదు
జ్వరము నా భేదానుపంతయు నటించ కేయమున్నది
నాచే నేయకార్యము చేయించునో? విలన, ఇది
బుద్ధి, యజ్ఞకలన కేయకర్త కాదు ఇది యకా
ర్యము గురువులకు వివేదింపక చేయునేవదియై నను
గొంగవనియేకా? మనీయం పరగ్రహన యుద్ధయన
శైల్యులకు లక్ష్మణ ద్వితీయ సావనయ్యే కాని యెండు
రిగా మండియంపడుగదా! నా నమక లక్ష్మణుకు
లేకు గురువులు లేకు ఇది వ్యాయనా యవ్యా
యనా యది విచారణ లేదు అది గృహత
మతలె మానవమును గాగ్రముగా వికేవలను
కొన్నది ఇక రాయకు విషయంబును జరింపరి
గావన్న మాట పొలుకోయినదికదా! కానియ్యు,
విద్యామిత్రులకు మార్గమున మంచులు మంచిది కొర
పదాపమున కేగదను అవిభాక మలాచార ప్ర
దర్శన ప్రపంగమనుండి మనయ్యును భరణించెను
కాని

“ఈమె బాహ్యక యాపద హీనమగును
నా మనస్సుది, ఇక నైది నేమియయిన
జరుపానవమైన నా సరిక చెప్పు
వితుల కష్టంప పగును నే? కేయనేల!”
(పరీక్షించును) అహ! అగును పడుటలేదు

“ఒక్కయతుగైన నివహలభమ్మ నా
గరము దృఢతరహాని యాచరణ యుగళి?
అమె బాహ్యక యా కష్టమౌరక? నయంకు
చూడబాలక యెమ్మని శోదియార!
“అమె బాహ్యక చలభూమి సంకల్పాత్ర
పరికావందయందు వాయంతరంగ
మామె తిమిరన్ ముఖవింప మరయిగంగు
మరల వానంద చార్మిని మున్నుదెను”

(అలోచించి) ఇది కొడు కొంతవేహగును.
పందిళ్ళు విషయముల మతిమంతుకు క్రమపథము
ఇటువంటు టుచిత్తు కాదు విలన, మహాద్భుట
బ్రహ్మచర్య వియమములు వారికే కాదు మన
గ్గును నిరోధించుటయే ప్రవృత్తిలకు బ్రహ్మ కర్త
కర్మము మనీయం

“బ్రహ్మచర్య శ్రేయంబున భరణరాము
దరయజ్ఞాలకు శ్రీయులు మమ్మమాట
పొలువోరాదు మనీయం విప్లవ కలంప
నొంది మందివి ప్ర్రగమ టురవు కాదు”

(యెండు ముట కళికయించి) ఇటులేగదను
(యందు చూచి) ఒక్కో! నా నేత్ర పవ్యముల
వానంద పరికిలో మునుకలడించిన యానుంది యా
తరహాలయన గూర్చుండి యెమ్మది ఇటులేయండి
యమె దర్శన ముఖ మునుభవించెను

(పరీక్షించి) ఇది గాలిచే గదలు మాడకు లక
చి ఇది నమ్మింత పరమాగించుచున్నేల? లేక ఇది
నామనీవికలతనూ? ట్రాను కామకులు వికలచిత్తులే

“అక్కడైరకమంతయు పవలరా?!”
దేవా మతికామ కష్టమూ తెలుగుగంటి
దైర్ఘ్యకంఠులు కద్దరేకులైలై
నా మయాపంబుగదనుండి యలగెరా?!”

(అలోచించి) అట్లుట టుచిత్తు కాదు
“కర్మనికమమున మాయలుబాంచయిన్న
నమ్మగమగొన్న నా యెమ్మమమ్మ కనదు

మారుమిదిగది నలువారి పూర్వముగను,
తలవనమొసినైతే తెలుగుకైతి

మరియు :

“మారుమిదిగదిగను బాగుమరికిగాక
మారుమిదిగది లక్షమయ్యగా మారియె
బ్రాహ్మణ మార్గముగ నేను మరుమార్గ
వదిలి బాగుమది నయ్యుగా మిరియి గోవను”

ఇటుక అరిగినట్లే ముందును అదిగగలదు నేను
మృతా నిద్రాగ్రహ మందనేం బోయను

(తెలంగా) “నీతి ఇటు, ఇటు”

రాము (విది, చూచి) రాదు మారుతి గ్రహ
కాదు సత్యము మహావంద నయివానందస్థుని
కాదన పూర్వమును బూర్వికుని వనమును చన
వనన కోర్కా సంజీవినీచే నేనుగోవనేయ సఖులతో
విశేషమయ్యును

“సత్యము నేనుమను బూచి గాట్లమును
నెదిరించి నీకయ్య నిరుపమాన
మందనీరత్న మనవారనినను గని
మనస్సును బాట్లమునరియ మునితెలిసి

(అంత సఖులతో నీత ప్రతీశించును)

ఒకసారి భద్రురారితా! ఈ యుద్ధానమున
నెదిగూర్చుండి మరొకరినను గానియకొందను?
మరియుఒకసారి ఆ మృతనిక దగ్గల అశోక
మృత్యు నీక

నీత సఖి! చంద్రకా! భద్రురారితా అని
ప్రాకృతగా నిలిచినవేను! ఇదికలకట్లు సఖి అను
రాకనో అట్లే సఖి అనును

చంద్ర నిన్నటినుండి నీకట్లగదనుటలేక నీ
అట్లందని

నీక! మధురీతా! నీకట్లందనవేను! మిరియ
భుజకరా నీకట్ల (చింతసఖులు)

మధు నీవు మనముగది రావట్లలే గనదు
మన్నట్ల వనట్ల రీతమైనవేను! కనులు
నైతె, నీవు రాగములే నిద్రలేని రావట్లలే
మన్నట్ల ఏకాంతమున నీ మనములో నేను అను
కొనుచున్నట్ల

చంద్ర! ఇచ్చటికి నేగముగా వచ్చితిని మన,

మధు! నీలో యావన వికారము కనిపించు
యెప్పుది నీ యువకుడు నీ బాహులతలే గంతు
వలగింపుకొని భక్తుడు కాగలడు!

నీక ఏమో తెలియదు

రాము ఈమె తెలివరి భాగ్యరానియో తెలి
యదు ఎవరో బ్రహ్మదేవ మారుతునో వాని లభించ
కాలము అవ్యవస్థలేక వలగియె. అందులే నీమె
మృతనిందమును నీయెచో రాదుకొని యందుకు
వ్యర్థమేయనవేను (అలాచించి) అట్లు కాదు
నిల

“వరదవర యెన నీమె చున్నుచును
వామనమొట్లు పరుగెత్తు నీమెనైతి!
మనకాద! కృత్యా కృత్యముని విక
యవకు ను క్షమ ప్రామాణ్య మన ధరితి”

నీక చిలాలో కాని వామనమీ యుద్ధాన
మున ఎదుకెడిన తెలుగుమరు లేను కిరీటునుకు
జాల సంతాపము కలుగుచున్నది కదలెన గదలజాల
మన్నాను

మధు ఆ మెలి కలలయన గూర్చున్నతో
భద్రురారితా! మధు మరీమనయో నుద్ధాన
కాయలు నీచి సద్వర్తన నేమార్చగలదు

నీక కొను మొచ్చుందను [(మొచ్చునును)
నీకయగా నిశ్చయించి] సఖి! వా కిరీట సంతాప
మధికమయన్నది

మధు (చికిరియమున నీకను వినుట)

రాము ఆమె కిరీట సంతాపమున నేనును
నదియనుచున్నాను.

“వరదవ్యధానసతో
వారికిరంగ ప్రధాన కాయలు మను
తృప్తము మందమయన
మిరుగున క్షేప దోషగ మిక్కిలి నకటా!”
కాదల నేమయించును! సరే తెలిసినది.

“మనవనమయలలో
మావన మిది భద్రమృదుమహి చిరదీప్
మావనము నీది నేమోను
మావనముగ నీకయను మందగ బోయె.”

నీక! వాతాన విచారము గావించు కాలం
యను లేదు. మిగుల ప్రేమదనవట్ల.

మను (జవాబిక్రముగా) చంద్రావళి !
 "నీవనుకొన్న సంతాప కారణము నిజమే. ఇది నీర
 సంతాపము కాదు. మనస్సుకొనకనే

చంద్ర రామని మూలముననే యిది యని
 యామె పర్యవసాదము చెప్పెదామె

మను : (జవాబిక్రముగా) అయ్యదు రామము
 విద్యాబుక్త పరవశమైన దృష్టాంతము వలలించింది
 యున్నాను అతనిని తొంగిదియే పాద్యమా?

రామ తు సంతాపము కలవ కామె ముఖము
 తెల్లబడుచున్నది ముఖమున మాత్రమే భావించు
 చున్నది అప్పుడయ్యె!

"తొందగంటిని గమ్మల కలపు తీర
 వచ్చుకొనవచ్చుంది యా నీమె యానవళి,
 వన కావలంబు మిక్కిలి యెక్కువయ్యె
 నిధిక్రమములు బహుద్రుక్త విధులుబాద!"

చంద్ర (జవాబిక్రముగా) ముఖే యుపాయ
 మేమి? ప్రయత్న భిక్త్యురాలి కోరినయితే
 బడిపోయినది

మను (జవాబిక్రముగా) సత్య భర్తయిందము
 కాది ప్రణయము పరిగణించవలసినది విద్యా
 బుక్తల ముతము అందుచే నీమె వివేచనమున వాణున
 ప్రసన్నుతయగును

చంద్ర (జవాబిక్రముగా) ఏదో యుపాయము
 మూతము

నీర! నలులారా! ఎంత తొందరగా
 చున్నది

మను : (ప్రయత్నం!) నీర! తెల్లనీవనుకొన్న
 ఎంతయేమిటయ్యె!

నీర (వ్యక్తి) ఇది నీవయ్యె!
 రామ

"తెల్లనీవనుకొన్న నీరయ్యెమంది
 వయ్యెమందిని అనిగారి స్వర్ణమున
 పరిధిక్రమము సంతాప మందుతుంటి
 నేమి కానోపు గారణం లింతయ్యె!"

"కావలసిన తంత్రము తొందరగా
 మునుపకు విన్న యానగానోయ... కాదు
 స్త్రీల వివేచన కాదు తెలియకే ఏం!
 యింత గొడవ! నీకాదుగా మంత్రమున."

"శ్రీకృష్ణానందరాజునందన శ్రీయశ్వతీ" అని
 యామె విరహ మునుభవించుచున్నది వాణి
 భక్తితో అభ్యాసకర కృష్ణ గామింపవలెను భర్త
 నియమము కాన నీనీవిధయమునంది మనమును
 మరలించును

"శ్రీకృష్ణానందరాజునందన శ్రీయశ్వతీ" అని
 నందియే కాని యింతేకే మందరారు
 విరళయే ముఖమున్న నీనీవిధయము
 ప్రాణమున గోలుచున్నది పాదీకాదు "

మను : (జవాబిక్రముగా) నీవ స్వప్నముగా
 ప్రయత్నించి పాదీకాదు

చంద్ర (జవాబిక్రముగా) టాను
 మను ప్రయత్నం! నీయ సంతాపము మన
 సంతాపమునకే యున్నది ఎప్పుడూ కాదు నీ
 యానానందమున నీవు పాదీకా అనుటకుంది నీ
 సంతాపమునందేమైనది ప్రతి దినము వృద్ధి పొందు
 చున్నది ఇది నిజమైన తెప్ప విద్య యుపాయము
 మూతము

రామ (వివిధ మందరాలతో) ఏమి? నీర
 యామె తాప కారణమేమిటి?

"స్వర్ణమున గానసంతాపము కలగ
 అందలములు మృదిలోన మందుకొంద్రు,
 వచ్చు సంతృప్తి నొనరించి భిక్తు చేయు
 వామె పూర్వంబునవరమృత్యు మహిమ!"

అదే!
 "పూర్వమునది వచ్చుచుండునీకలంబు
 నీకేమిటియునాను మనవుతుకాదు,
 దుష్టములైన తాపముతో గలంబు
 వామె కొనసరింతు వానంద మందిరమున "

నీర, నా మనో వికారమునకు గారణమేమిటి
 విద్యాబుక్తల ముతము?

మను తెలియదు.
 నీర (వివేచనము)

రామ : నీర, కృష్ణము, కా గోపవర్ణ వగరము
 విన్నవమునది అలలులు నీమల మూర్ఖులు కాదు
 కర్మము లొనరింతురు. శ్రీకృష్ణులు భార్య
 భర్తలును కర్మమునంద్రులు, కావున నీవ భార్య
 అభిమాని యామె కలకలంబున గూర్తును.

మధు . ఏ కారణముతో తెలియని నీసంతాపమునకు నివారణోపాయమున్ను మాకునున్న నీవు చెప్పురా?

నీత : తెలులారా! మాకు తెచ్చిన కారణము నిజమే మాకు చెప్పనిదే మాత్రే నీట్లు చెప్పింప గలన?

రాము (సంతోషముతో) సంతోషములైత విహారమున కర్మకర్మము లేకపోయినచో ఈయెంతటి హుళుళో!

మధు నాటి! వెంటనే యీ వార్త మహారాజునకు విశ్వాదుక్రమకు అనుగుణమున రామునకు తెలుపుదును

నీత (దీర్ఘముగా నిశ్చయించి) ఒక పెద్ద సంఘముని తెలుపుదును

మధు : ఏమిటి?

చంద్ర వాసు దేవయము శివుని నిర్మింపజేసినవాని కీస హుళుళైవనని మహారాజు నిశ్చయించి వాడు అది ముక్కురమగుటచే రామున కది శాస్త్రము అని ప్రయోగించియున్నది

నీత (దీర్ఘముగా నిశ్చయించి) యీ

మధు రాముడెంత ముందరుడో యంత వలకుండుటకు శివదర్శనంగమము గావించగల సమర్థుడే

నీత కానివాడు నేను తీరింపలేను (మూర్ఖులు)

చంద్ర : కనకలారా! రక్షింపుడు నీత మూర్ఖుని నది.

రాము : (సత్వము తేలి) భయపడకుడు నేను బ్రయోగించి (అశ్మశ్మితో) మానము వహించును)

మధు : అయ్యవను శూన్యగమము. ప్రయోగించి యీ సొంతములకు భాగ్యము కాదు

రాము అంతయు వింటిని ఈ పుణ్యములకు వారి కండ్లి యెవరు?

చంద్ర : బ్రహ్మజ్ఞానవిధి-జనక మహారాజు

రాము . (తనలో) ఏమిట కష్టమో యనుకొంటిని ఆ మయము వనితకును జనకముకొనిది వానితో అయ్యాయె పరితపించుచున్నది కోర్కొనెడిగా వా ముఖము కోలతో విధి యాయెను కృష్ణించి

యూహాదు (ప్రకాశముగా) ఈయె సర్వము మహారథకాగలదు కాని, నేనే యుద్ధమునకునుగొనినది (అశ్మశ్మితో విహించు నదిలో) విహించు నదిలో విహించు నదిలో విహించు నదిలో విహించు నదిలో

చంద్ర (తనలో) తెలియకలసివది తెలిసినది మధు మహారాజు విహించు చున్నారమన వాడు యెంచివాడు

రాము అదియు నేను వింటియున్నాను

శివుని వింటిని సచ్చిదులు చేయగలదు మానవుని కీర్తి ముక్కురమనటించు రాజు నీని ముందు వా ముఖమున సమయ దలకును విధుల ముఖమున

మధు నీకు బ్రయోగము యును

పరమ విరుద్ధ విధుల ముక్కురమనైన పని గలది నీకు నది నేను ననుకొనుచు నీవు మాను మహారథ విధినిగాన నీకళగలదు గలదు యీ లోకములను

చంద్ర అర్హతతో నీకు

కనకమునకు కార్యము దీర్ఘము అధిక ముక్కుర కృత్రిమమున ననుమతము, ముఖ్యకార్యము గలదియై యై నీంహ మధిక కార్యము గలదియై వలయును

(తేరలో) మహారాజా! ఇటు ఇటు

రాము అంతే భగవానుడు

రాజకర్మమున కన్తికుండు నయ ముఖ్యమంత్రిగా ప్రభుత్వ శ్రేణుల బండి దలంబు రాజమున, యుక్తియును జ్ఞానమును బ్రాశస్త్యంబు నిరసనై యుంక విజ్ఞానమున సందేహిం; రాజయెన్నును కాంతిమూర్తి పరమప్రాణం దీని కన్తికిన్

నేనిచట నుండునది పోయెను. (విష్మయించును)

నీత : సఖులారా! ఇట్లును చేయునను?

చంద్ర ఇట్లును క్రొత్తగా చేయకలసిలేదు! మహారాజు తెచ్చుచున్నాడు కృత్రిమమును.

నీత. కా సంతాప వృత్తంత మాత్రమ వివేచన
కా?

మధు. నీవు కలంపము. అయిత విన్నవే నీ
సంతాప ప్రకారము చేయును

నీత. చాకర్ల సమయమున నన్ను బలిహరించు
చున్నావు.

మధు. నీ దుఃఖ కాంతి యగుననలే

నీత. మరల చేరకొకమా?

మధు. చేరకొకదురాదు విను రాముడు
కావరానితో నీవంత సంతాపమునుచున్నావో నీవు
కావరానితో చాతకు వంత సంతాపము యందు
చున్నాడు

నీత. పోతే అయిత సేరెందుకు చెప్పెదవు?

మధు. అయిత మువ్వలకుడు కనుక.

నీత. (కావముతో) నీకట్లు తెలియును?

మధు. (చెవిలో) ఇట్లు

నీత. నిజమా?

మధు. నిజమే

నీత. (బలగా) ఏమే. అసందర్భ ప్రలాపము
లాడెదవు? ఆ మాట వచ్చుకమ్మచా?

(తెరలో) మహారాజా! ఇటు ఇటు

చంద్ర మహారాజా విచ్చివారు

(జనమీడు చేటులతో బ్రవేశించును.)

జనమీడు :

"అనుగతు సద్గుణాధి సలరాత్రుడు

కన్యకాగారికి పెంచి యా

మొన విలుపుండు నిర్మలమును

మేదుర సద్గుణ కాశీయైన యొ

కృపి కొన గల గాంగారిని ముఖంబున

గాని యెయ్యిగొక ర్తి కొ

కృపి కొన గల గాంగారిని

గడ్డవరంపర చెప్పకొక్కటే!"

నీత. (చేరి) నమస్కారము (వమస్కరిం
చును.)

జన. కత్తా! సర్వగుణవిఘ్న భద్రము ఇద
యెదుల గా!

ఇఖలం బ్రత్యక్షంబి కండ్రిగారిని వరయోగ
మగు అవ్యయము నింపని కొడుకా.

నీత. (కన్నీటితో) కండ్రి పెండ్లిదేవీ నన్ను
దేవారతరము వంటి చేయును.

ఇద చేవారతరమా జవ్వారతరమా ఏమైనను
దేవి! సర్వకృత్యముల తప్పకు కన్నచారెల్ల నిన్ను
లగు లంఘనముల కలది యాతడు మోసపోతను
ఇట్లు మోసపోని దేవియేమొదలగు

ఏది యెట్లు జరుగవలెయున్నతో యిట్లే జరు
గును నీవేగజలనీక తోటికే యొగదవు విప్రయోగ
భావముచే నీవనవరముగా వృందయమును బాధ
పెట్టుకొనకుము.

"కలిగియున్న దుఃఖంబును వలంబొకన్న
నాకు మిక్కిలి యానందమట్లుకాక
దుఃఖమెఱుంగక దుఃఖంబు వృద్ధులకు
కొక్క కారణంబు మాడను జక్కలదెను "

నీత. (కన్నీటితో) కండ్రి వన్న ధైర్యము
తనవెట్లు కమ్మును!

ఇక అవసరమునబట్టి నీకును ధైర్యముదేయ
వచ్చును మగిది ప్రేమ మహిళిసా మమ్మెంబులే
మహిళిసోదవు

నీత. కండ్రి! అట్లవకుము

"ఎంతవలెను సంద్యుతి యొసగు నాకు
సంతోషమును నామనములకు దండ్రి
వరమహిమ భవదీయ పాదవద్ద
యెఱిగి పెప్పుండు మహవంకకన శేష "

ఇద కత్తా! మంచిదే అది సమూహారము
నీవు భద్రతో బదిలిన చెనుక గలగతోవు మా ఎడ
కాటును గూర్చి యాలోచింపకు.

"మందు కాలంబునందు రాత్రోవు దుఃఖ
మెప్పుడును నుడె దలబోయినెంతరాదు
కడచిబోయిన కాలాన గన్న దుఃఖ
మెంత త్వరలోన ముఱచిన సంతోషము "

అందుచే నీవు సఖులతోనేగి యెడమందుకాగ
మన గల బుద్ధి వర్ధన నీవయన గూర్చుండి మనస్సును
విశోధనముచేకొనుము. (చేటులతో) మీరు విశ్వా
మిత్ర భగవానులతో సంతోషింపవలెననెదవక శేష
వచ్చి వారు విడిచిందినరెల్ల బలిహరించెద నందెనని
చెప్పి వంతు.

అంజలు ! చి క్రమః (జనమీడు తక్కు అంజలు నిచ్చుచుండును)

జన తేజ అంజుగదీయలకు వామ శక్రాంత స్వామ్యము విషమ ఆర్ద్రనిధానమున పీతమ రామున కిచ్చె దను నిలన, మలయన్న

“వరమ విభాగిత మౌ ర్ము వరమలంబు రాముకు బుధంబు మౌత్రవిరాజమాన ములన శ్రుంజము పీతమి దగివతతాను ఆమె మలచిన దిశమి నింశేమి కలయు!”

ఇక కాంభవనమరాశీపణ దూపనకు పలుకు నకు రాముడు నిలువగలవాడేయిది విశ్వాక్రతుహర్షి యెప్పియే యుండెను (అలాచించి) రాముడే యిది చేయలేదువాడు విశ్వాక్రతు భాగ్యరామలకు దప్పించిన విక నింజుండు నమద్దడెదను! వా పలుకు తూర్పు పలకుమగాని నిచ్చులముగాని యెప్పుడు నీయదు భగవానుడు భాగ్యరాముడు కాశ్వక్ర బ్రహ్మచారి విశ్వాక్రతుకు కనబడి వా పలుకు విది యెందలో నీయలు విర్భుమయో విచ్చేసి యిది నిర్వహింపలేక నిండించినాల్సిచ్చిరికా! విశ్వాక్రతుకనమున విశ్వాసముంచి యీ మహాభాగని కొలుకెనురు యాదు మంటిది (పరిక్రమించి మరల వాలోచించి) వా పరమపథుడను దేశరథ మహారాజు నిలువనం పేదిను వా కోరిక బాటింది యాతడు తన్నుక విచ్చేయును రానులలోపమ కనీషభగవానులలోపమ మహార మంత్రి భృత్య పరివారపురస్కరముగా విచ్చేయు మని కోరును నిత్రుతే దేశరథుని కనీష దూతకు బంపు దును మలయు

“ని వృత్తుల తల్పిన యీ నింటి పెత్తతక కను నిరాసయై బోతగనికొ వారి సంజనుకు నిలవనంపెన నరకు దంచి వార నియత్యువము వాడవలయునేను”

అంతకాక.

“ఈ పలుకు దుష్కరంబుని యెవరు నమ్మి నింజచేసికొ వాడు వారందఱయు గలరు ర్మురాము కేక్కిది, గాంచి మిగుల సిగ్గపడగాండ్రు తను తను చేసే తెలిసి.”

ఇంతకు

వరమందొ పాతులైన యా దేశరథున

భార్యాశ్రయన్ నిజలన్
వరసంజాతుల వా గ్మహింబున
మహానందంబున గాంచెదన్
దరకాంబునకీట; రాతడును
విప్పిద్ర ప్రహింబునన
వరపుక్ర ప్రకట ప్రకాపముగనున్
వర్య! యనన్ లోకముల్”

(నిచ్చుచుండును)

ఇది చ హాంకము.

నిర్వహణాంకము

[అంత గూర్చుండి నదుర్గులు, నర్గులు, దో రథ మహారాజు మహారు, జనక మహారాజు, పరి వారము, వనీష భగవానులు, విశ్వాక్రతుడు, కళా వండుడు, మంత్రులు, రాలులు, పరిజనులు, రాజులు ప్రవేశింతురు]

జన (లేచి)

“తిమియ నదివెడె జ్ఞానతేజమును గాంచ బ్రాహ్మనుయముగ తోచు నర్దుంబు భర్త కర్మ మెనుకరించి లోక సౌఖ్యము కొనుగ వాక్య విజ్ఞత తెల్లరు నలరకులయు కర్మపరము నమర్దుంబు కాక గర్వ వివేక కేటండిగా పెట్టి విజ్ఞుడైన భర్త యుక్త కర్మలను నిత్యంబు చేయు పజ్జముడు నిర్మలంబైన కాంతిబుడయు

నిక్కడయ్యెడు మారులొండు పెక్కుగలరు గాంచి పుంజము నెడజల్లు గాంచునట్లు నిక్కటయ్యెడు వాక్యకా పెక్కుగలరు నిదియ కృత్యంబు లొనరించి కలయునుండు

దిగి విధించెను యజ్ఞంబు విజ్ఞులమను యజ్ఞమున దేశరథు ధీతి నందు యంద్రు యజ్ఞమున గొలు నీశ్వరు యింబు జనులు యజ్ఞ మొనగును గామ్యుభూతి నిజము.”

వా యజ్ఞము సమాప్తమైనది ఇక ఆర్ద్రనిధి నను సరించి ర్ముమిల దీప్తవన దేశరథ మహారాజు కేక్కి పుక్రతును పకల మ్మక్రమం మహారాష్ట్రుడు, భుజ బహాశ్రాపిత భగ్నాతేక మహింబు విరాచిరానిలోగ రాపుడు, భీమయానుధాన వర్షవిరాచిత తపోధన భుజ సంకేయండు, ముక్కులిజా మును మియద ప్రహద

ఈను భూతుడు నరరాజువంశమున భూభాతయన
నీతి నియ్యచున్నాడు. అత రక్షాతి హవ కరాధి
లాభులు కుల్యులుగ న్రితచే అపరిత్యేచ్యాధివందితులు
ననబారి? కేవల వ్యవహారయంత్రే వివాహము
చేయవలయునని శిష్యునిపదవి

కౌత్స, రామ కుల్యునిహవయన నీతమ
రామవధు, భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులకు గ్రమముగా
వాడుచున్నతలన హంసిని పురికి శ్రుతి ద్రి తగిన
వారు నహువరులు కుల్యునివంతులు, కుల్య రాజ
వంశ సంబంధులు నరుదురు నీతి విధానంబటి యను
తొనము నున్నచో నంద జొక్కలారి స్వస్తి వాడక
మంల వలండుడు

అందఱు స్వస్తి స్వస్తి స్వస్తి. (అక్షా
యత యుక్తవర్తము)

దీ (లేచి) అహో ఏమి నా యుక్తవ్రము

అజగత్సీంద్రుడు వాత గాగ

నిదువుతే పొన్నిధ్యులయందుంచే నీ

జనహారేంద్రులు సంకీర్తన

ఋషి శేఖః పుంజయైవస్తి యా

జనవాదాగ్రణీ బాంధవంబునను

వంశేంద్రై ధవ్యంబుగా

దండెన్ దుల్య వయోను హవతున

పుత్ర శ్రేణీ కల్యాణముతో,

క?

దశరథ పుత్రరత్నములు వాంతులు

కాంతులు శిష్యరత్నముతో

విజయ విజయ అస్త్రబహు విద్యులు

నాకడ శిష్య యజ్ఞకున్

నగులయనన్తే పొనిటు వివాహ

సుహృత్సవ ముందుయెడి స

ద్యోతనును గాంచగాగతులు

ధమ్యవైతి ముద్రానీరితన్,

విశ్వా!

తగిన సఖాంశునా దశరథ

క్షీరసాలను కున్దగర్భుడీ

దునితీ వివాహ భూత

వికృత మనస్తత్ గోల్పనశ్చి, న

త్యగనీత యద్ధ అస్త్ర విదులైక

నిహుంతు నామ శిష్యుః ॥

ట్లుంటు వివాహ వియ్యది
మనంబుది చేర్చును నన్ను విక్కిరిన్ "

కతా

పరమ వికృత వంశమున

ప్రాశవమందిన రాజరాజీ

కరణిని ను క్షమాశ్రమము

గా నెలువారగ బాంధవంబునన్

యనుకుఖంబు నా శిష్యు

పారజవంబుల పుట్టెల్లె

యనవురు గూడ రత్నమును

ఈమము గూడితయ్యటు లింపగున్ "

(తెరలో) "ఏదీమి! ఇంత మహాత్మ్యము

నామి యితిమంజగ నీ రాజులు చేయబారిరా?"

ననీ ఓరలో! పరమరామధేగవామలు గ్రూ

భంగమున భువనభయంకరముగా నిటు వచ్చు

చున్నారు

(అందఱు లేచి వరికరమృతై వరుక్కురిం

తురు)

రామ (లేచి) భయపడకు భయపడకును

అశ్రుమాలంబుననా లేక వాచమునా

దంధ వచ్చివ యా మహాదరికు విభుదై

కాంతి నందగ నే పెద సత్యమైన

విప్రవరునకు దగునె యావిధపుటలలో?

((శోధవంతుని వరె పరమరామము ప్రశం

యు.)

పర (ఎఱిగి హావము పడించి)

అజులు బ్రహ్మవిహిత దర్శిత బలా

హంకారబున్, నైదిశో

క్షుల బాడించని ప్రాచుర్యవరులతో

గుఢుంపైక్షులించిన్

బ్రహ్మశిష్య శిష్యులైదిన్; అరకు ని

క్షుండున దమనంబుదా

వ రతిన్ బాపెను శిక్షిన్, అరకు త్వు

ప్రంబయ్య బల్యులయన్ "

పరమరమలైన విభ్రం దమనయందు

రత్నరత్నము నామ వారత్నరైక

నాత్మలయను నొసంగి విరంశిరంబు

త్రోయించును గరుణాప్రతాపమునన్."

(తనలో) ఇతడు అరిగినట్లు కాకినీడు చుట్టె
చా! శోష చువనవలయు
వది : భగవానుడా! నమస్కారము.
పర వసిష్ఠ భగవానుడా! ప్రతి నమస్కా
రము

విశ్వా కాళివదన విశ్వామిత్రుడు నమస్క
రించుచున్నాడు
పర వీ బ్రహ్మత్యయ కావ్యతమగా విరా
జిల్లాగాక!

అన : విజేతాధిపతి అవధుడు నమస్కరించు
చున్నాడు

పర
"నంద్రపుత్రుతి మహానుభవము మహాత్మ్య!
కాశీపుత్రునిగర్భంబునై తపరీవాళు
నీతం అరిగిన కామ్యులయ నెగడ సకల
వభేదము అంది నిలంగుము మూర్ఖులైత!

వీ శామిత్రుడును విశేషభుక్తు నమస్కరించు
చున్నాడు

పర వీ పుత్రులు నీకు క్రాశ్మత అతి మొసలం
దురుగాక!

రామ భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులు ' భగవం
కుడా! నమస్కారములు

(సగోత్రకామపురస్కరముగా నమస్క
రింతు)

పర వత్సలరా! దీర్ఘాయువులు పుణ్య
యశములు నాదురుగాక!

ఇతరులు (పరమరాముని నమస్కరించి
యాశ్చర్యవచనం అందినట్లు)

పర (అవధునితో)
"రామబలము శివశక్తి క్షయగమయ్యె
నది విని తనంబు విడిచి నీ భయంబంది
కావడ వగంబున నెల్లూ కా కలెను!
కేసరివియల నీది తెల్లనింతగమనై!"

అన (తనలో) భగవానుడా! శివశక్తియను
నశయమొనరించినదాని! నీత విచ్చేడని నీవే ము
మూర్ఖులైచిరిది

పర , అది నాకు తెలియదు, తనవాత...

అన ' అయ్యయ్యంతునను రామ దా ధనువు
మంత్రతో నెక్కినది భగ్నుమయ్యెను.
పర : (రామనితో) ఇది నిజమే!
రామ భగవానుడా! నా కాల్యదాపర్యము
కుమంత్రిమ

పర వీ కాల్యదాపర్యము?
రామ ఇశి,
"నిరమున నుండియు మిథిలా
నరహారి యెంబమండన ధనస్సది నీ
గరమున బుట్టెన యంతేన
తెనెగమై పడిన యెట్టి చిత్రము జేవా!"

పర ఇదిగో—ఈనా ధనమును నైశామి
(ఇచ్చును)
రామ భగవానుని యాజ్ఞ (గ్రహించును)
పర శూన్యించును. వీ బ్రహ్మచర్యం యాచయిం
గాంధగంధి?

(తనలో) అదో! నా శోక! నిర్దిండినది
"అయలైవాళులై యధర్మనిరై
గర్వాంధై మిష్టరా
నాన నొమ్మయ్యెనై నైతకాననమన
కుర్మాశ్మతినై అంకిత
దొలకెనై విత్తుల సక్రమోక్తమై
నొమ్మెనై నుండిగా
నిలలో గాని మనోవిరారమునమన
కానించు నొక్కప్పుడున "

"అంతేధూతుడు నైత్యునియైన రామ
చలయినా గద! ధర్మవ్రతంబు విరమ
నీశాసర్యక విడిచిన నిశిలనైత్య
మధనం బొనరించి నైయలగాంచు "

(ప్రకాశముగా) అహో! కాళికి! నీవు
నైమలకానియైన నైత్యునై తపోవ్రతంబు నీవు రామ
నుల అధిండిత కృత్యంతయు వివస్వత్య నైత్యునైత్యు
నీరామయాచనం ఇచ్చిందెనది గ్రహించిరి.
అందుచే సువేదానుగా నా పక్షపు నిర్యంబిరిది

"నాపుల బలియ్యుటకే
చేడమయ నీవు నీవు నిజము ధర్మ
ప్రసాదించి కరణు నొచ్చుక
నీవగిదిది వారి గాంచియెనను నాచా!"

రాము దేవా! అట్లే చేయుదును
 పర దర్శనార్థమున శేషేయ లోకముల
 జయించితిని యిందున్నయు నీవేల పరంపరగా
 జన్మపట్టిచ్చి నీకు నేను దర్శనార్థమై తివరార శేష
 యున్నాను.

నీ భగవానుడా! పుణ్యార్థికియైన లోక
 ముల నీ శేష విడిచెదా!

పరః
 "తాళనమున బుగ్గలంబు క్షయముగా
 చూచివలయులె" నెట్టి సంపదలను,
 బానిసైనుండె బాప విమోచన బాధ
 తాకు నేను దర్శనంతు లోకయుల్లెల"
 "అను జనానందకుయైనయె యెట్టి బ్రహ్మ
 మరయు కాశ్యోక, మది పరావరము బాని
 యందు నిర్వికల్పితియై మహానంద మొనఁగు
 నంద శేష బ్రహ్మనంద మందుచుండు"

నిమః (తనలో) తో మునుది యెఱుఁగబడెడి
 త్వరగా బోయక నుంచెడి

పర శేషేన విశ్చేదము (చిత్తునుగా నిష్క్రమిం
 దుంచును)

నను అలా! బామదర్శనమున బలకాలికా!
 తొలికింక పరమకాంతుడే! ఇక క్షేత్రియులు గుఱిం
 తురుగాక!

రాము పరకరముడా జేసిందిని ప్రకార విక
 శేష భావభాగము నుజ్జీవింపరాదు పాపులెరిక
 బామయ నాన విద్రావమితియు, కంపహన మనస్థల
 నాదును. (విచ్ఛేదించును)

దశ పరకరము భగవానులు దర్శనశో నిరా
 కరిష్టలై బ్రహ్మత్వమందినారు

నిమః (తనలో) తో వ్యవస్థ బుద్ధియు నపరి
 బోధనవిమర్శల విరంధి బానిసనివృత్తింపుచున్నాడు
 అందుగా ముడిచిపెట్టు భయమే

నివాన్ బ్రహ్మను అతిని దర్శనమున బహు
 క్షేత్రియులు మనసిందినారు అతిని బ్రహ్మ శేషో
 మహాత్మ్యమున విక శిష్యులికానద రాదు మోక్షయు
 వికల్పభగవానుల బ్రహ్మత్వము మామనలకు నైతము
 నందరానిది బానిస విరంధినింప శే బలసమకా
 యము రాండు.

నీ - అది యెచ్చటి నుంచును

నివాన్. (నైకాది) నివాన్ నివందన ముంది

పవత్తిమలై దివరభవలపదీపులు మహాదురుకుళ్ళ
 మున నూర్చుండి యున్నాడు

నీ విల!
 నివాన్ అదిగో అందఱు నైకాకుడ
 అందఱు (నైకాకుడు)

నివాన్ :
 "నలనయను విష్ణువున శివుడు
 నాదన తుంబురు లిండునానందము
 నాంబయ కల్పవృక్షమను
 మాతలి శిల్పగ మంగళార్థము
 పరితరిత జన్మయును
 సర్వగుణవర్ణలు బాదుచుండ్రి ని
 ము బహు బాధ్యమోదము
 తో నిలకయై నైకాకునిచ్చుట"

దివరభ వనము (యాది) నిజమ నిజము
 [అంత నయిపుడు వర్ణములు నలుపురు వదు
 (చక్కనిది) పవరీవారముగా ప్రవేశించురు నిజ
 బాధ్యమోదములతో నాక సముదించి పుష్పవృక్ష
 మిరియును]

అందఱు నైకాకునిచ్చు నైకాకునిచ్చు

నివాన్ యా! దివరభా! నీకు శేషు (ప్రయము
 తాదరయన) కోరుకొనును

దివ
 "పుట్టులదేని నున్న మది
 పోయిన దెవ్వడో నైశిరిక ని
 క్కుత్తికలైకా బామ బరి
 పూర్ణ ముఖంబు లొంగి గా ముద్దలో,
 క్షేత్రియంకలిత బరమ
 కార్య నిర్వాణము లచ్చి క్షేత్రితో
 బుద్ధులు నొప్పిరిక దల
 బోయగ నీరిక లభ్య ముండునై!"

నివాన్ దన నిట్లుగాక! రాజనించువకన
 నీవు పాలించ

అవధానము గర్వంబులు
 పూర్వంబుగ బలఱు బ్రహ్మ పాంపగ బహుసం
 పూర్ణ ముఖంబులు ముతీ నిధి
 లార్థక మశక్తిగ నూను యలకక కాంచిన "

నీ శిష్యాడు
 [అందఱు నిట్లుచుండును, తెరకును]
 (నంపూర్ణము)

సాత్త్విక భావములు

శ్రీ సోమకూచి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

స్వర్గము, ఇంద్రులతోయుట, గగనచ్ఛాయ, గడ్డదిక భావములు, కలలుట, వికల్పత్వము సంకుట, కంట తిడితెట్టుట, ప్రబలుతు వనుచుంది సాత్త్విక భావములనున్నది సాత్త్విక భావములను, అనుభావములను సామ్యముచాల కలదు ఇది పూర్వ భావములకుంటే విలక్షణములు దీటిని సంచారి భావములుగా కూడ గ్రహించరాదు

ఆర్యసంకరములుగా ననుభవించ బడునది సంచారిభావములను, భావ్యముగా ప్రతీతియగున ములనది సేవకతోహంచాది సాత్త్వికభావములని కృంగార ప్రకాశిభావమివాదు భావ్యముగా, అనగా కాశీదేవముగా, వసుధనించుచుంది అనుభావములు, (Sensations) అని యిందురు. ఇది అంతర్గతముల భావము వనసరించి యుండునది

రహితయావముల చాలావములలో, చాలా లంకార సంయుక్తములగు పద, వాక్య, స్థానములలో చాచిక రసము కలుగనది, కర్మ, రూప, కర్మణ, జాతి, కేళి, కాళానుభవముల మార్పు ధూమణ కస్తూరికములే శేషశక్తిరసము వస్తువని, రూప, యావద, లావణ్య, స్థితి, దైర్ఘ్యములతో సామ్యభావక రసమురాగలది మత్స్యపుష్పని వాడు ఇందరి చాచిక రసమును చాచిక కృంగారముగాను, శేషశక్తిరసము వాంఠిక కృంగారముగాను కారక రసయుతు చిత్రించివాడు ఇదట రస కల్ప మునుభావములకు విరివ పడిన వాడై పద్మక్రియశక్తియుగా కృంగారము, అంశ శేషశక్తి వాక్యశక్తియుగా రోషశక్తి చాచికములు, త్రిధర్మములుగా గలనది త్రిగుణ శేషశక్తియుగా కృంగారముగా గలనది, ఆ సై పూర్వభావముగా తీసికొనుట కలదు ఇట్లునుభావముల సంచారిగా స్వీకరించుట ప్రామాద్యమని వినుక వివరించితిమి

అనుభావముగా నేమి ? భావ్యజగత్తులోని విషయములలో మనకు సంబంధము కలుగ గా వాటిని సరించి కొంతకంటే తెలిసికొనగలగుచున్నాము ఈ యనుభావములను, మనలో కలుగు మార్పులు నేరు. మనది నున్నుకొనగానే మనకు కలుగు అనుభావములో భాగ్యకలదు. మనది యగు విష

యనుభావో మనకు కలుగు సంబంధమువార్యా వస్తు అనుభావమును సామ్యత్వగా, అవలోక యుగా, కాగ యని తెలిసికొనుచున్నాము

కేరమన శీర్షశాశము మెలకువ వానిలో కలుగు మార్పులు, పరివర్తనములలో వస్తు సంవిలసములు, మన ఇంద్రియములను సంవిలస జేయుచున్నది ఈ సంవర్తనములవార్యా శీర్షశాశలో మార్పులు రాగ లభి ఈ మార్పు లనుభావములలో ముఖ్యముగా కల్పించును ఒక విషయమును మనకు చూచికత్వము మనలో కొన్ని పరిణామములు బయటజేరును సామ్యదశలోను ప్రతీతిలో సంకీర్తనములగు కల్ప, స్వర్ణ, రూప, రస, గంధములతో పరిణామములు సంబంధించియుండును ఇదట విషయము, మన అనుభావము అను రెండువిలక్షణ వస్తువులుకలె ఈయను భావములు వ్యక్తి శేషములే భిన్నములగుచున్నది ఏవ్యక్తి అనుభవము ఆ వ్యక్తిజేత కొని అను భావములు విషయ ప్రత్యక్షమును కలుగున తులనలే మానసిక వస్తువులు కాకాలపు అవగా అనుభావముల వ్యాధిభావకము లైనవి వస్తుత్రిధర్మములగుచున్నది జ్ఞానములే మనశత్యముల అనుభావము లభ్యతములుగా ప్రతీతి మానములనున్నది అంద్రియశక్తియు, అభ్యుపగ్రహేయశక్తియుగల అనుభావములు మనస్సుతోను, భావ్య విషయములతోను సంబంధము కలిగి యుండక తప్పదు అవగా వసమగ్రములు, విరళింత్రిములగు అనుభావముల ప్రధానము లగుటలే పూర్వ భావములు కాకాలపు, చిత్తశక్తిని శేషములుగాక బావులులేనిది సంచారిభావములుకాని కాకాలపు మన శక్తులయద్వితములే ప్రకృతిధర్మములైతవులు కేరమన కల్పించు పరిణామములను అనుభావములందురు అనుభావశత్యములైనది సాత్త్వికభావములు దీటిని పూర్వభావములుగా గాని, సంచారి భావములుగా గాని స్వీకరించరాదు

ఇంద్రియధర్మ సంయోగకరమున పూర్వ భావము సంచారి భావములే నవికల్పము ప్రకృతి మునున్నవి. సంచారిభావము నుద్వీరింప జేయగల కల్పి భావ్య వస్తువుల గలదు. ఇట్టి ఉద్వీరకము మానసికముగా జరుగుచున్నది, కాదీరియుగా వర్ణింపగ

మనమున్నది శేషము కిరణముగాని, శేషము మనముగాని రాహు కరుణకు గ్రహించుట లేదు మనోరేచనముతో నుండిన కర్మము రాహుకర్మపు నశనకముచేసికొనిగలదు చున్నాడు

చేతమందు కర్మ క్రియార్థము అనుభవము ప్రయోజనపరిణామము ప్రకృతి భేదముచే ప్రయోజన భేదము కన్పించును మనముచేయు ప్రయత్నముయొక్క తీవ్రత్యాదీకము వాధారము చేసికొని ఈ భేదము కన్పించునది మనము కొంత యేమరియున్నాలో మన ప్రయత్నమున నీ యేమరిపాటు కన్పించినందున సంఘాతాత్మక ముతీత్రనానమున ముద్దిపికమైన ముద్దిపాదమును నూర్చిన ప్రయత్నము నూర్చి తీవ్రత పందగలదు ఈ తీవ్రత యున్నపుడు అన్యతార్థము చేకూరని, దిశాంతిగాని మందలత ఇట్టి తీవ్ర ప్రధానముగా మౌనమైన, వారీరకముగా నిర్లక్ష్యమునందు సంఘాతాత్మకము ముద్దిపించిన సన్నివేశము కొనసాగునంతవఱకు తీవ్రత తగ్గదు అనగా సంఘాతాత్మకములగుట మనోరేచన సంకలితమైన ప్రకృతి ఈ సంఘాతాత్మకములలో కన్పించు వారీరకములను మార్పులవ్వాలా ప్రకృతియన పాటు భావమునకనుగుణముగా కీరణమున ముద్దిపించుచున్నాము

వారీరకములను మార్పులు పెంచు విధములుగా కన్పించునది కీరణమునది గ్రంథల సంకలనముల వ్యాసాన కీరణ సంకలనములు సంభవించుట యొక విధము నీటిది పాత్రికాభావము అందున ఇది సంఘాతాత్మకములవలన బయలుదేరిన రాహుకర్మ భావములు భయమునందైన పాపిహృత్తులకు యెక్కినను జరుగునపుడు సరములవ్యాసాన గ్రంథల కదలరాదు చున్నది ఈ గ్రంథలమంది యొకానొక ప్రకటనకర్త వాగ్ధేయులతో ప్రసించును. రక్తవాగ్ధేయ నీడ్రతము ప్రకాశించినట్లుగా రాతనమున ఇక్కడకంటే వ్యాధి మున్నదిందున రక్త వ్యాధి వ్యాధియును కదలదు అందున తీసికొనిపోగా కంఠములు కీళ్ళ కంటములై పడుకొని క్రితమునకు తీసికొనుచున్నది భయకొరములను దిద్దునట్లు కీరణకరణములు లలితగరగా, అతి తీవ్రముగా నీరితిగా జరుగగలవు ఈ విధమున వారీరక పరిణామములలో ముఖ్యమైనది ఎది విడిగలతి సుభయము కదలిక యుండదు భయము, వ్యాధి, అమితాశయము మొదలగువానివ్యాసాన విడి కన్పించును. (క్రొధ, భయ, హర్ష, లజ్జ, దుఃఖ, శ్రమ, కోప, కామ, మోహ, వ్యాధి, మోహములవ్యాసాన నేనుట చేయుట కీరణ భయ, హర్ష, స్వర్ణ, క్రొధ, కోప ములవలన గలవాలు కలదు భయ, హర్ష, క్రొధ, అపరాధ, కోప, మమకారములను సర్వభేదము పడదు చేసినది, కీరణ భయ, హర్ష, కోప, అపరాధ, స్వర్ణముల

వలన కలదు కలదు కీరణ, క్రొధ, భయ, శ్రమ, కోప, కమ, కామములవ్యాసాన వికస్యము రాగలదు అకంఠ, అమర్ష, ధూమ, అంజన, స్వంభాగ భయ, కోప, అది యేమి చేకూరి, కీరణ, కోపములమంది కీర్ణతానుల శ్రమ, హర్ష, మద, నిద్ర, అభిభూతి, మోహములు ప్రతలమును తెచ్చుచున్నది మనోగతిభావము లుద్భవములైకర్మ మార్పులు కీరణమున కన్పించగలవు

సర్వమునగా సత్యమున జేసాము ఈ జేసాము మన సంబంధించినది పాత్రికాభావములు పాత్రికాభావముల భావములు సంఘాతాత్మక జన్మములుగా కన్పించుచున్నది, జేమ్స్ (James), లాంగ్ (Longe) అను మన ప్రకృతి వ్యాధివ్యాధి వివరిత వాదమున జేసినదిగాని వారీరకముల మార్పులవలన, అనగా అపరాధములవలన, జన్మించునది సంఘాతాత్మకమిది వీరి వాదము మన యేమిటచే కోపము సంఘాతాత్మకము, జన్మించుచే క్రొధమున భావము, కరకుటచే భయమున భావము కన్పించుచున్నది జాగ్రత్తత వినిపించుగా పట్టుటచే రాని వారీరకములను అనుభావములు లేనిదో సంఘాతాత్మకము లభిరహితములు రాగలవన ఈ వాద పాఠాంశము పరమ ప్రామాణికము

ఒకానొక జీవకణ (Feeding) తెలుసునది సంఘాతాత్మకము జీవకణ రాహుకర్మములు వాధారముగా చేసికొని కన్పించు ఈ రాహుకర్మపు కన్పించగానే సంఘాతాత్మక ముద్దిపించుచున్నది. స్థాయి భావమును ప్రకృతి పరముగా చేయు సంఘాతాత్మకమునకు, స్థాయి భావమునకు గల భేదమును జేమ్స్ గమనించలేదు. ప్రతి సంఘాతాత్మకము లోను వివిధాంశములు గలవనియు, ప్రతి అంశము భావకర్మమున జేసామువ్యాసాన ప్రకృతియనుచున్నదియు, రాగా సంఘాతాత్మకము శేషము వారీరకమునయే జేమ్స్ వాదము. అనగా సంఘాతాత్మకము (Borrowing) నకు అని భావక (Borrowing) మునుపరమున చెప్పినది యుండును. విడుదల మృతకణకణముల మార్పులు ప్రకృతిపరమున మనముచేయించుచున్నది గ్రహించబడునది సంఘాతాత్మకము భావకర్మమైనదో అభిరహితమైనది యగునది రాని అనుభావములకంటే వినిపించునైన సంఘాతాత్మకము లేదనియు వారీరకము కీరణము మున్నవారీరకో సంఘాతాత్మకము సమభిరహితములది మాట వాస్తవము. రాని అనుభావములు, సంఘాతాత్మకములు అనివా భావ సంబంధము కలది నీర్విచారము.

అనుభవితమగు మనస్సును శక్త్యనుండును. ఇట్టి మనస్సునుండి భావములు జన్మించుటచే భావము లన్నియు పాత్రికములే యగునని శృంగార ప్రకాశ కావ్యమిహము కావి సమస్త భావములు సత్త్వరూప గము లగుటచే పాత్రికము లేవని, ప్రంభిష్టవాదులు కేవలము సత్త్వమునుండి జన్మించుటచే నిత్యత పాత్రిక భావములనెవని సింగధూపాబర నిర్ణ యించినారు మనః ప్రభావ మెవని శక్త్యము సమా పితమగు మనస్సునుండి వచ్చునని సత్త్వము మనస్సు సమాధిలో నున్నప్పుడు సత్త్వి విచ్ఛత్తి జరుగును ఈ సత్త్వము సామాన్యముగా రూపమున కర్మక మగుచు

న్నది. ఇక కర్మక్రియలెట్టి కర్మక్రమములు జరుగుచు న్నవి? నాని నిత్యకర్మకరించగలగోనని, తదభిప్రాయముగా భావలేమి అనగా పాత్రిక భావములు మాత్రమే కర్మకర్తలవన నుత్పన్నములగు అనుభావము లగుట చేత కర్మక్రియేదమనో భిన్నములుగా భావించగలవు పాత్రిక భావానుభవము సందారిత భావము ముఖ్యముగాది సాధక మగుచు స్థాయి భావమును ప్రకృతి పరము చేయుచున్నది సందారిత భావ సృష్టితమ కాగా తదభిప్రాయముతో పోవుచు కావీరక పరిణామములే పాత్రిక భావములని కావ్యకర్తలు

‘సంజాతే’

చిత్రకావ్యము! శ్రీ శేరి మహారాథు, అనుబాధకం

ఆంధ్రసంస్కృతి

శ్రీ నారి వరసింహాశ్రమ

ఆంధ్రరాష్ట్రాని భుజవీరింపవలెనను అంతోకేవలము ఎక్కువలెనున్న కొలదియు తరచుగా 'ఆంధ్ర సంస్కృతి' యను పత్రము వివరమునున్నది ఆంధ్రులకు ప్రత్యేకముగా శాక సంస్కృతి కలదా? ఉన్నదా? వది ఏమి? చాచి వ్యవహరము చేసింది? — నిన్నుగూడతాముగా విచారించి యిచ్చింతును

ఒక ప్రత్యేక సంస్కృతి యున్నదని నాది శిల్పమునకు చిత్రకళలోను వాఙ్మయమునకు సంకీర్తనమున, గృహవాస్తువు గ్రామనిర్మాణము పుర నిర్మాణము శాకా నిర్మాణము, మతము, రివ్వేరిచారము, వేషము, ఆచారములు, పాంథిక తత్వములు, ప్రకృతి సిద్ధ సంప్రదాయము, చరిత్ర—ఇత్యాది సమస్త విషయములందును ప్రతిబింబించును అట్టి ప్రత్యేకత ఏమైనను ఆంధ్రులకున్నదా?

ఆంధ్ర శిల్పము ఆంధ్రుల చిత్రకళ మది పలు మారులు పత్రకలలో చదువుచుండును, ఉపవాగ్ధన వేదికలమీది వినుచుండును ఆంధ్ర శిల్పమున్నదింటి అనురాగిని వాగాన్వయకొండ ఉదాహరింతురు చిత్రకళ యనగానే అజంతా యందును పుర నిర్మాణ మన్నది కాంచీ వివాగ్ధనగరము చేరెత్తుచును ఇందులో నేది విజయముగా ఆంధ్రుల కా? చాచు? వాని ప్రత్యేకత ఏమి?

మన మెరిచి కొండ ప్రాంతాన్ని చివకు, అజంతా నువూ తెలుగు దేశము మధ్యములో లేవు అని మనో రాష్ట్రానికా ఉన్నదియు తెలుగు మిగిలిన భాగములో నున్నది అందును తెలుగుకన్న చాల తక్కువ అజంతా నువూ కొలచుటలోనను అక్కడి గంగా నదులు నలుదులలోనను అందిన చిత్రములు వ్రాయట లోనను ఆంధ్రదేశములోన వది వాడు గూడ తక్కువ పొల్లాదియై యుండును. కాని అజంతా ప్రత్యేక ప్రాంతానుభవము దాక్షిణ్యము లంగీకరించుటకు కాదు.

అదే విధముగా వివాగ్ధనగరము! వివాగ్ధనగర శాస్త్రాజ్ఞమును తమచుగా కర్ణాటక రాజ్యమునువాడు శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు మృతి చేరిన పిమ్మట కలిగిన యంతరికలహములను పురస్కరించుకొని గజపతి వివాగ్ధనగర రాజ్యములోని దండెత్తిరాగా, అల్ల పాని పెద్దవ కొలించి ఒక సీసవర్ణము వ్రాసి గజ పతికి పంపివట్టు చెప్పెనను అందులో 'కన్నడం తెలుగువాళ్ళు గజపతికింది! అని ఉన్నది కృష్ణదేవ రాయాశాసనం. కల్యాణవర్ణం లెరుగు గజపతియలో గూడ వారి 'కర్ణాటక సీంహాసనాధీశ్వరు లను! వాడు తు కలను అంత మౌర్యుడు వివాగ్ధనగరము కేవలముగా కర్ణాటక దళ తెల్లరు మెట్టమెదిట తెల్లన్ను చాచి యంతరికలలో తెలుగు వాయుములు మంజులము కల్గెలు ఆ శాస్త్రాజ్ఞములో ఎక్కువ పలుమెదిటి పంపించిండు కొని ఏది ఎట్లన్ను మెల్లము మొదల కన్నడము ఆంధ్రులు తిరుగులు కొంచెముగా కేరళులు మాడ యథాశక్తిగా చాచి పూరవనము అభివృద్ధిని తువన విచ్చిత్తిని గూడ పోషిస్తాను మనోరాజ్యముని! అందుచే చాంచీలో ఆంధ్రుల ప్రత్యేక సంస్కృతి కొర కన్వేషించుట వృథాకలు

ఇక మిగిలినవి అనురాగిని, వాగాన్వయకొండ— కామమ్మ భట్టిరాజు, పంలపాల, గుడిచాన, జగ్గయ్యపేట ఇత్యాదులును చేరెత్తమును. ఇది యెన్నియు విస్తరించుచుగా ఆంధ్ర భూమి మధ్య భాగమున వలెరించినవే మది దైవతో వాని శిల్ప ములో శాక ప్రత్యేకత యున్నదా? వానిని గూర్చి విచారించేయు సంబంధములో నది యెన్నియును చైతన్యము లక్షణము మరలక బుద్ధియెం చుండుకొన వలెను మూలమునూ చరిత్రవది కొడు అది సీంహా నముమంది ఎరువు తెచ్చుకొన్న ప్రాకర వదము. చైతన్యముగా చితి పంపింపుచునది గొరతు బుద్ధుని యొక్కయూ అర్థముయొక్కయూ చేయాలను

మనముచేసి శిక్షించి బానియో ధాతు ఖండమొందరమో కల్పమో—ప్రవరచి యో పాపమును పూరించి ప్రవక్షింతు యేమని నిమిత్తము ప్రధానముగా పరియతకరించుచు. ఆ ప్రవేశములను నైత్య నిర్వాణమునకు పూర్వమో పరమందునో భరతజీవమున కానా భాగములనుండియో గాక విదేశములనుండి నూత భక్తులను కలుపుట అకర్షించి యుండినది మహాత్ముల చేప శిక్షములైన అన్యతమైన కట్టడముల కట్టి పూజా ప్రవక్షింతు నొపరించుట అంగ్రహ ప్రత్యేక సంస్కృతి లక్షణ మందునా? అట్లెవరో కట్టి సంస్కారము మనలో బహుళతావయలుగా లోనించి పోయినది అటు కామమును అనురాగము కాగానుగ్రహించి ఇత్యాదుల నైత్య నిర్వాణమునకును దిగవలసి అక్షణములకును ఇతిరాంగ్ర కలుపుటకును సామాన్యమైన మధ్యరా? ఉన్నదో నీమి? పొంది నైత్య నిర్వాణమునకు వివిధ శేషము? ఉన్న పల్లవి శేషములను అంగ్రహ ప్రత్యేకతను ప్రవర్తింపుచునా? అట్టిది వివరించిన వారిపట్టిక లేదు ఏది యొప్పునకు తెలుగు చేయులో ఈ నైత్య నిర్వాణ ముగియించు ఎన్నో కతావయలైనవి కాని కొంతవరకు గమనశక్తి అంగ్రహే వానిలో కాంగ్ర త్యమును పది పొంగిపోవుట విప్రుయోజనము

ఇక శిషి కాంక్ష చిత్రకావలమునకు వారిలో కొందరు క్రి ప్రవృత్తి మహాద ధుర్జి కన్యలను పెక్కురు క్రి చేసి ప్రపాదరాయ కన్యలను కొలదినుండి కాంతి విశేషము పల్లి యభ్యసించిన వానివారు అంతిగలెను కొద్దినుండి బొంబాయిలో మూల అద అట్లులో అంగ్రహ చిత్ర కావని యుద్ధ శిషివనాన చివరి తరగతిలో కొంతవరకు శిషివైత కామ్య రామరావు ముఖ్యము అందుకు ముద్దునంగురి చేయుచి చిత్రములు వ్రాయుచున్నవారి కాని చివరి ప్రత్యేకాంగ్రత్య మున్నదా? అంగ్రహే యపవగినది చిరు విసిరించి నారా? వారు మూలమున యాంగ్రత్యము పూర్వము నుండి అక్షణములైనగా కన్యమున్నదా? తిద్దులైతవారు అట్లెన్నుదో కానిది మూలముగానైన వివరించగలరా?

ఇక సంగీతమునది కాగ్రహాయల వారి చేతులెప్పుకొని మనము మురిసిపోవుచుండుము. కాని

వారితో సహా మన సంగీతవిద్యాయలకు అభిమానమునది కర్తావక సంగీతముకలగా? కాగ్రహాయల పురుషులుగా తమిళ చేత ముగ్ధులును పుట్టి తెలిగవారు అయిన సంప్రదాయమును పోషించుచున్న వారిలో తమిళులే అగ్రగణ్యులు; కర్తావకులను అంగ్రహను వారి తిర్యాకతే గణించదగినవారు. కాగ్రహాయలను ప్రాంతములో ఆ కాలమున తెలుగు రాజ భౌషగా ముందుననో మరీ యే కారణముననో అయిన తెలుగులో కృతులు పెక్కుట తెలుపించినది. ఇక తరంగ కాలమునకును మహాకావ్యములు అధిగమనమును మన వారకురించుట చేత కలలోని కచ్చి పట్టు తొలుకు మరీ మిగిలిన కాగ్రహావారి పదములు అధ్యాత్మ సంకీర్తనములు కైత్రత్య పదములు ఇట్టివి చివరలో నైత విప్రులైన అంగ్ర సంగీతమున్న దనగలమా? సంగీతకావ్యములకును వింకము అట్టిది విశేషమనవలసి యున్నది

మరి పురనిర్వాణము గ్రామ నిర్వాణము, గృహ నిర్వాణము—చివరలో కాంగ్రహ ప్రత్యేకత యున్నదా? పూర్వ దక్షిణదేశములకును ఒకటిటి వాడుకావ్యము మునిగించి కల్పలత ముండి ముత వా ఇట్లు అంతిల సోక చే వచ్చి శిషి కాలములో పాశ్చాత్యము కరణముతో బలమును ముదిరములు పక్షికళావారి మరీపోవుచున్న క్రొత్తకొత్త తీరులతో పతరించుచున్నది ఇందులో శిషి సంస్కృతి కవిమంబులైన గ్రామ నిర్వాణము పుర నిర్వాణములకు సంకీ? అంగ్రహ ప్రత్యేకత ఏమియు వానిలో కనబడు

అంగ్రహము ఒక సోకవచ్చును తూర్పు సముద్రమున కే కాక పశ్చిమ సముద్రమునకు దక్షిణ సముద్రమునకు విశిష్ట అట్లాంటికు మహాసముద్రములందును విరంతర సంపారములు చేసియుండెను శిషి మూడగా తూర్పు సముద్రతీరమందింతులను నాగలలోను వారిమిలలోను సామాన్యమునకు కళింకులకును తెలుగువారికి తెలియకును శేషమగవచ్చు ఇట్టికేరి బర్మాలో తెలుగు వారిని నూన కింగులనినో వర్ణనాంతులు. అంగ్రహకలలోను వానిమిలలోనను విప్లవమున్నది విదేశీయలైన పది గమనించియుండరా? పూర్వము మూలముననుండి అంగ్ర హాయల ప్రవంతరా? పూర్వమున కే పుచ్చివర్ణ సమస్తము

సంహారమును దక్షిణపు గెల్లెరి నడుమ (పీఠి గావింపి) దీక్షములలో చేసిన ఆ వాతకుని విశిష్టత యందులేకేమో! అదియును మనదొకట క్రొవ్వి బయలు పట్టకపోయియున్నది.

ఆంధ్రులకు ప్రత్యేకమత మొకటిలేదు ప్రత్యేకముగా వాంఛాచారములును లేవు ఒక్కొక్క ధర్మమునకు ప్రత్యేకమైన యాచారము లున్నవి, వస్త్రాదిభారణ విధానము లున్నవి వాని కట్టులోగాని బట్టులోగాని హట్టులోగాని ఇది యాంధ్రమైనదని నేరుగా నేరుయను లేదు

కర్తవ్యవిచారణలోనూ ఆంధ్రులకు ప్రత్యేకత లేదు ధర్మత ఖండావలన వ్యాపించిన సమస్త కర్తవ్య విచారణలను ఆంధ్ర విజ్ఞానతీ క్రియను యితా కర్తగా సహించుచున్నాడు

ఏకమత మట్లు విచారింపబడియున్నది సర్వతోముఖమైన ఆంధ్ర సంస్కృతి ప్రత్యేకముగా నొకటి ఉన్నట్లుగననకు ఆంధ్రులకు ప్రత్యేకముగా నున్నది భాష యొక్కనే! అంతలో నెప్ప యెవారి కర్తవ్యములన్నవి ఇది యాంధ్రభాష యని చెప్ప దగినది విస్తృతముగా నొకటన్నది అందులే వాంధ్రుల ప్రత్యేక సంస్కృతి యేమైన నున్నదో అది ఈభాష పరిశీలనచేత ఉండవలె వినిపిచి!

ఆంధ్ర వాస్తవ్యుల క్రమలో పూజ్యులగువాడు మొదటినుండి ఇప్పటివరకు అనేకు పాపాదుర్మూడు విధముగా సంధానము చేయుచున్న సంస్కృతిభాషా ప్రభావము కలవాడు సంస్కృత భాషాపాండి త్యము లేని యాంధ్రులకి కేవల దినలుతుంటివాడే నన్ను అనుచుండి (కేవల భాష వరకు సంతే! సంస్కృత భాష నుండియే ఆంధ్రము ప్రస్తావనవారి నానమ సంస్కృతము కావలయున నేమి! ఆంధ్రకవుల చేతులలో ఆంధ్రభాష సంస్కృతభాషా సంభ్రవాణములలో విడిచిపెడి. ఆంధ్రకవులలో కేవలా కేవలము లేదు లేకమేమి లేమెరుది క్రమానియ కామయలని వారిలో పూజ్యభాషము లేదు వారందరు నొక పరిభాషక కలవాడు, అక్కరిగనము కలవాడు వాడు వాస్తవ్యాపానము, అక్షరరమ్య కా నేరులు అనంతమైన విరాంధియ్యము అందున్న హాసోత్సాహము క్రుంగుగము లోంతువులే లేకు యాత్మోనిని,

హార్యముకల కేమ యుండియునుకల సంకీర్ణము చేసి నొకగల యోగిత్వము, వారి యధికానుమనకు పాత్ర మైనది ధర్మఖండావలన, అయినను అది ధర్మకర్తవ్యములో నొక భాగమనియు, అది మరల బంధాద్విత్యములో నొక భాగమనియు విశిష్టము ముఖ్యముల స్వరంపు వాచారము కలవాడు. వా రే తామలో నున్నవానై నను తాల మనకే నుని వాని ప్రభావ మెరిగినవాని ఒక తామలో ఒక చేతులలో ఒక ఉపాధి చేసిన ఈవాడు బద్ధించియున్నది, తాలవరమున చేరాంతరమున ఉపాధ్యంతరము చేసిన బద్ధించి యుంటినియు, ముందు బద్ధింపగలమనియు వాడెరునదుడు (కేమివాచారము వారి కెదల అభ్యుదయము వారి కేమనము తెలుగు కవులు ప్రత్యేకముగా నుపాసించినది త్రాతము త్రాతము ఆంధ్రకవుల సంస్కృతి చిహ్నము పూర్వముగాంధ్ర నాకలు దీప్తికాంతరములకు త్రాతము చిత్రింప బడిన ద్వయముల స్రవణములై నాట్లము చేయుచుండే సప్తపము ద్వియములలో ప్రమాణములు చేయుచుండెడివని చరిత్రాదులు చెప్పదువాడు ఆంధ్ర కవులు ఆదుర్భలైన యువుల సంతతిలోని వాడు ప్రత్యేకముగా వాంధ్ర సంస్కృతి యేమైననున్నదో నది యాంధ్ర కవులు వాస్తవ్యులగుములో ప్రసన్నించి ఆర్పబడియు!

ఆంధ్ర సంస్కృతి ఇతర రంగములలో లేక పోతున్న ముఖ్య గౌరవములు రెండు, ఒకటి ప్రకృతి సిద్ధమున సంస్థానము, రెండవది చరిత్ర

ఆంధ్రజీవము ప్రకృతి సిద్ధమున స్వభావము గమనించినదో వైవిధ్య మెక్కువ కనిపించును కొంత పర్యవేక్షింపబడిన భూమి, మరలొకత తీర భూమి, కొంత మైదానము, కొంత తీరము వల సంస్థానము, కొంత విస్తారము ఇంతే కాదు, దీనికి సర్వభావ సిద్ధమైన పల్లలు లేవు తొడుగున తుళియ నునుద్రులున్నది. ఆ క్రమమునగాని పక్షిగమునగాని పక్షియమునగాని వానికి మైదును తాద్రులు లేవు, సరితాద్రులు విస్తారమునకు యిందులేకేమి నమన కన్న తర మనయున్నది ఆంధ్ర వాస్తవ్యుల సంస్కృతి వాని సిద్ధియనటలేకయున్నదే పక్షిగమునగాని తానెలేకయును నూచి వాని విజృంభించింది. కంబాధురము కా మధురమైన వాని విజృంభణకారము యైనది.

పశ్చిమమున కలంగుకడకు రాక భూవానంబు
యలలు జూచి వారి క్రాంతానమలైవది ఆంధ్ర వార
యైతరము సంవత్సరాది సంవత్సరము ప్రభువుములో
దొంగయినానెందున బలవశి యాంధ్రదేశము మారు
మూలము ప్రసరించిన వని మనము నిరంతరము
స్మృతిలో నుంచుకొనవలెను ఈ క్షరమున నది మహా
పదిగో నదిపాపిని వాగ్మరము కటకము జూచి నది
ప్రతీతినినది ఇప్పటికిని క్రైస్తవతలు తెలుగు కవి
త్వము జూచి వెప్పుగలలు కలు ప్రతిభకు వికమముగా
భావించును ఆ సైకి మగధములోనికి గూచి ముగ్ధు
మనస్సునది చారలు చాచినది ప్రకృతి సిద్ధమైన ఎల్లలు
తెనుగులుయే విరాహులునుగా నది చూర ప్రయాణ
ములు ముగ్ధు ముగ్ధు చేయగలలుకు కారణము

మరి యాంధ్రుల పరిశ్రమ విచారించినచో నట్టిదే
ఇంగ్లీషి లేటడమను ప్రభుత్వము తెలుగు భాష
ప్రభావముగా నులులు మాట్లాడుచున్న భాగమంతయు
ఎన్నడును ఒకట ప్రభుత్వములైనది లేదు రాక
తీయలలో గలపతి కేళుకు దుద్రెయ ప్రతాపవైద
దేశము—ఈ మధ్యటి తెలుసులో ముక్తియు ఆంధ్ర
దేశములో చాల భరకు ఒక ప్రభుత్వములైనది
నుండుట తటస్థించినది అప్పుడే 'ఆంధ్రోద్యమ'మను
చేరు వారి! లభించినది దాని యిదియంతయు నొక
కళాప్రయత్నము కంటె రెండుక కెక్కువకు పల్లవాలమే
అది అరిగి ఎదు కళాప్రయత్నము చాచినది అంతకు
భారతముగాని అది ముట్టు దాని ఆంధ్రులకు ఒక
దేశముగాని ఒక ప్రభుత్వముగాని ఒక రాష్ట్రముగాని
ప్రత్యేకముగా నుండలేదు.

భరత ఖండము స్యభాగవిధముగా విండ్రి
పర్యంతి ప్రేమిచే రెండు ప్రధాన ఖండములుగా విభ
జింపబడుచున్నది. ఈ రెండు ఖండములును ఎప్పటి
నైనను వేరయిపోవు నవరాజ్యము లున్నవి అట్టిదాని
మనదన రిప్పడే కనబడుచున్నది హిందీని రాష్ట్ర
భాషగా చేసి విశ్వయించిపెట్టెనుమియు ఇది
పరి పరి విధములుగా తల చూపుచున్నది. అది
గాక ఈ రెండుఖండముల సంస్కృతిలో జూచి

విస్మయ విశేష భేదమున్నది. విదేశీయుల తాగియు
ఎక్కువగా ఈ క్షర ఖండమును తగిలినది అందుచే
నకట ప్రాచీన భారతీయ సంస్కృతి విధిక్తు
ప్రాచీనమగుచున్నది పక్షిణ ఖండమో! అది యంత
యలలై పొందలేదు అందుచే త్పరాసంస్కృతి
ఇంగ్లండు కొంత యక్కువగో శేషించియున్నది.
ఆ క్షర ఖండములో హిందూరా లెక్కువ పక్షిణ
ఖండములో బాహ్య తెల్లకుల ఈ రెండు ఖండము
యను ఎప్పుటికి చీలిపోకుండుట భరతఖండమునకు
శ్రేయస్కరము దాని తప్పని ధర్మము చీలిపోయినది
ఒకరి కొంతు ఒకరు కొనినను క్రైస్తవ ఖండములుగా
గాక క్రైస్తవమునై స్థితికినే పంతుకొను విధము
సోదరుల విభాగముగానై పరిణమించకలయున్నది
ఈ భారతము ఎవరికిని నున్నది?

పక్షిణ ఖండములోని సంస్కృతియంతయు
భరిత క్షర ఖండమునకు మెక్కిరి సమీపముగా
నున్నది మనము, తెలుగు దేశములోనిభారతము ఈ
భాగ్యమును మనతోపాటు మహారాష్ట్రలకును గలగు
ఆంధ్రులకును మహారాష్ట్రలకును అపాదిగా పర్చి
పాతి సంబంధమున్నది ఈ గం ధూభాగములే
భరిత భూమి! ముగ్ధ భాగములో నున్నది అది ఒక
భూమి గాంతి ముక్తియై ఆంధ్ర మహారాష్ట్ర
ములు గాంతి ముక్తియై భరతఖండమునో త్పరా
యలు కన్నా గోచారీ పర్యవసరములే గలగా
నింగు సమల పరిశ్రమ వారిని కాతరీ కామపత్తి త్పరా
హిందువులతో నేకము చేసి విండ్రి పర్యవసరములు
విద్యులించి పమర్తమైనది. అఖిల భారత భూమి
రసస్థము సాధించు భారతము ఆంధ్రులమైనది మహా
రాష్ట్రాలమైనది ప్రభావముగా కలదు.

ఇది నేయొక్క క్రిందట తెలిసిగొన వాచాంధ్ర
కవి సమయభిటారకుని! ఆంధ్రరాష్ట్ర మనతరించి
నదో ఆంధ్ర కవులు వామ్యూన దంకములో ప్రమదించి
విరామపత్తి నే పను ప్ర గంగాములలో విస్మయించ
తేయుదురా!

సంసారం

౧ పూణెం ముద్రహృద్యకర్మ

‘ప్రియోబలరావు’ ఆ కాశీకి క్రొత్త కర్మరంగు అతిమ ఉదయం లేస్తూనే ఒక అపూ యిత్యవు పనిచేసాడు తక్కువగృహసంకా పంపా మ్మిది పైకి పారిక కాదులు పాత్ర వజ్రుల లారీలు ఒక గ్రామమున రిమాయి ఎక్కడి కక్కడ సెడెన్ ప్రేమలు ప్రోత్సహిస్తూ ప్రభించిపోయాయి

అక్కడికి కొంతమంది కావ్యసూతులు పోగ అయ్యారు వాళ్లు తపస్యపాలు వంచి సంజీవా యుచ్చే రకంగాను యజ్ఞంగా ఆ వాళ్లకు అందుగా కయ్యులలో చివ్విదాళ్లకు ఏకన్నా ఆపద వస్తుండా మనం నేకచేస్తామా అని కామహృద్యులూరు ఈ అకాశం ఎట్లా అభించినదంటే—

‘కర్మరు కేట బంక్షనులో—’ అయి మాదా అంగిరీర కే రాకటంకల్లు పెట్టే ప్రేమనుకుండి కర్మ ప్రయాణీకులు, మామూలుగా కోణావాగి పనులమీద తిరిగి జనాభా, చిన్నచిన్న సంస్కారాలి ‘మూర్తి- గాల్గి’ కోసం ఎప్పటికప్పుడు గనుక్కుంటూ తిరిగి రీదా సాదా, నామానాధిపతులు అందరూ కయ్యు గాను అక్కడ ఆ భద్రయం ఎదిమిది గంటలప్పుడు

అటువంటి మాంధి యతురదీలా, పోలీసు కని స్థాయి తెల్లబోతున్నాడో, అగ్గయినా ప్రమిల్లున్నాడో తెలియని పరిస్థితిలో, ఒక కాశీకి కొమిది, ఆ గొడుగును—ను మూడి కను తెరిచేలాగా—రెండు వందల డెబ్బ దీగీం ప్రవక్షణాన్ని పూర్తిచేసి, అపర సక్యరూపాకేరిని ప్రాణమిబోతున్నది పైకి బను

అహోబలరావు అవ్వతే కాఫీమిద్రం బయటేరి కత్తున్నాడు పూడి, దివంతికా పాంపులొక వారపత్రికా విశేషాలు మాదా మామ గాను ‘సూక్ష్మ’ దొరక్క ది గా అభవతి. అదిని కాకాలోకిరిక్క దిద రెపరయల పైకి

ఫిడెయికో సకాగాదాడం అహోబల రావు మాదాకు అతిమి దిబల్ బ్రెస్ట్ కోటు నుండి ‘ఫస్’ మది తెగింది.

‘అలా గా !!!’ అంటూవిస్తులోయి కోళ్లు కష్టం పడ్డారు.

ఇక ఆ నవీనాంగ్ల యవతి అహోబలరావు అక్కగార్నికానిగి నుండెడిదిరి, అహంతం తెదిరి, ప్రోమ్మకూ ప్రోమ్మకూన్ను పైకిన్న ఎగురు నుండా వర్షాన్ను రిక్కితు రాసి, ప్రక్కతే కోళ్లు వారగా పెరుగుతట్టు పెత్తిన పెట్టకొని తనబారిని త న పోతున్న ఒక సదీవయస్సు గొల్లమిదిని అహంతం సవకనంది ధీకొన్నది.

ఒకడు ఆ అమ్మాయిని లేకదియ్యబోయాడు ‘సనుమ్మకు మట్టకు మది మరుజనంబుల లోనిగి మారిన క్రొ ప ది యం జోరె’ లేచి మారంగా నిల్చాని, ఆ చక్కటి పెటాలమైక కేళాళలో కన్నీటి కవరికల వారపవీర్యడగా, మింతుకోపాగింది చీరక మరొకడు ఆ లేచిపైకిని పోండితు కంకల్లు పొగడికాడు ఇంకోకడు మారంగా దొర్లి యర దలోపష్ట పుస్తకాల తేరి, స్వయంగా కుడిచి, చేతి కంకిచ్చాడు నేరొకప్రాప్తకాలాడు ‘జీవచర యాడినో’కోసం పరుగెత్తాడు

తరువాత ఆ అమ్మాయి రికాలో మార్పిడి ఒక పెద్ద ముదిరి ఆకంకరపైకిబను ఎట్లాగో వదిలించుకుని వెనక్కులే వెళ్లాడు

ప్రాథిక రూప్య తెలియని అహో బలరావు ‘గద చిటా’గా కాఫీహాల్లలో మాదాకు

ఏపాప పెయిసిరి పెయిరకట్టమనిసి తెల్లా వెడల్ప సదకత్తి ముంకల్లి యేరుకుంటూ ‘సదుగుకు’ నుంటల! ముగియేసాలు, ఎదెక్ల కొల మెచ్చివేసింది. అది గొణుకుమోహంది.

2

అహలబలరాధ తాలోహ మర్చనం ఒకటి
 వెంటాడే అవకాశము, పొరబాట్లు, ముఘ్గులు
 కొట్టితేతలూ దిగాలవడి మాన్పించిపోయాడు
 చూటలు కొచ్చాక గదియెల్లలు తెచ్చుకుని,
 మాన్పుకొని అరిచి అరిచేలు, అరిచేలు వ్రాసిన ఆత్మ
 చాలు, తనచేత అన్నిచదులు ప్రకటనగా చేయించ
 గల ఆమెలోని వైకవ్యకృతి, అన్ని ఒక్కటొక్కటే
 నువ్వుకు బాటాగైతే కేమిగోంచి యిదివరకు ఆమె
 వ్రాసిన ఒక ఆత్మరాన్ని తీసి దనుక వారంధించి
 వాడు

‘వాడు మిమ్మల్ని ఎట్లా కొనాడుకోవాలో
 ఎక్కడూ నేర్పలేదు కనిపించింది మాదవలనన్నా
 చేసివుండలేదు మావాడు వాడు కొద్దిదనుకే తెల్సిం
 చాడు మా అమ్మ మంటటి అంటిందటం అంటు
 తోమండలాటి యింటివన తన్నే నేర్చింది నేను
 చా నేర్చుకుంటే ఆది బాపి, సంసీను యెల్లలు,
 లింకేనక్కలు, గచ్చ కొయలు, వ్రాచాట్లు, వ్రాల్చుకు
 లిక్కలతోనే వర్ణంగా గతికేళాదు వా చివ్వుతన
 నుంక వాడున్న మిడిమిడి క్షావంతోనే ‘అది ఆట్లా
 కొడు యిట్లా— యిది యిట్లా కొను అట్లా—’
 అంటూ నేర్చున్నాను చా నేర్చే మారు వమ్మ
 సంస్కరిస్తున్నారనే చెప్ప ముక్కచేసి వావరంగా
 వాడుతున్నాడు ‘వాకేమి తెలుసును? నేను చాలా
 అప్రయోజనమిచ్చి’ అనకండి, ఎవరినన్న ప్రయోజ
 కర్తవ్యం వారిమంది అంతా మాకన్నా ఎన్నో అంత
 స్థులు తెచ్చుకుట్లు మారు పడేందుకు భాగించి
 గోవి ఎకరైవా పరిపానీయూ మాటలంటే, అకన్నీ
 మనస్సును వట్టిండుమది బాధపడం భావంతోడు’

ఇకన్నీ ఒకటివెంటాడే వూరకొని కొన్నట్లు
 జరిగిన విషయాలు అనుభావో బాధి అధ్యాసాగి
 తెలియదర్పటాది కదవి కేవల నిగ్గువించింది కొని
 వెంటాడే ఆ అహలబల విషయం నువ్వు కొచ్చింది
 ‘సమస్తరాల్ని గాకపోయినా అవ్యవస్థకు మారు
 పొందే సుఖదుఃఖాల్ని యీ చరణరాశి
 తెలిసి నూచా నేమూతలంపడే అందుకలక
 ఎన్నుకోవడం లేదుట్లు కనుకందక పోయినా,
 ఎంతా నీంకానూ కళ నువ్వుకొచ్చి ఒక

రకమైన తృప్తికలుగుతూంటుంది. నేనునూచా ఏదైతా
 నేనుగయ్య అభినవంకే నీ మారు’ అని.

అతివిశ్రాంతి తుండవల్లకేపోయాడు సామన
 లోంచి కొలికలు కంటూ చాగి బలమందు మాన్పు
 న్నాడు బలవంతం కళ్ళలో నీటి తిరుగునన్నా
 ఆత్మమందుకు యెక్కినూ కలంకీసి వ్రాచి వాకం
 ధించాడు

‘నీవు వ్రాయమండా యావాఅసమర్థతలూ తెలి
 వితకులవలనకల్లా కలిగి ఉలికాంతు చేత అనుభ
 విస్తామనమన్నాను కొని నీకు ఏ వాగ్దానమైతే
 యెచ్చానోదాన్ని ఉల్లంఘించే కత్తి నాకు లేదు
 న్నవ్వంకా నెప్పలంటే మత్తమనమన్నాటగానే అది
 గింది వెంటబ్బుంటే బాగకేగానే వున్నాను బల
 పీఠతల్లికల్లాచా బయలుపడ వివ్వలేదు కొని
 యీ తెలనూ, ప్లాటాఫారంపాడు అనునట్లేదీ మరు
 య్నగుమంచి అంతా మారిపోయింది ఏ వయల చేయ
 వద్దన్నానో అతే చెప్పన్నాను నేట్ని నూర్చి ఎలా
 చించి మనస్సు పూడుచేక కొద్దన్నానో వాట్ని
 నూర్చి ఆగోచిస్తున్నాను

నేను ‘గాబరా’ ముగిసినవంటం వల్ల ప్రతీది
 యందే వివరీతంగా ప్రాసించుకుని వచ్చులో అనున
 నేమూటాడు ఈ ద్రివిపాటు వట్టియనను ఇది
 వరకు నే నీయవద్ద చిద్రువున్నాను కొని బూరా
 నూటలో విక్రగానే వాడు ఆసనమిచ్చి చాలా
 మర్యాదచేకాడు చా నేనుచెప్పి ‘అట్టి’ చేరిలో
 తుంచాడు ఆయన ఆత్మరగ్ధవడి నోలితేరిచాడు
 కొన్నీవటికి వర్ణి కరచాలనం చేస్తూ—‘మిక్కి
 అనలో బలే మత్త చాలా మారిపోయా’ అని చా
 అట్టి అందుకుని రెండేరెండు కొలిం యింగి ఒక
 దివార్ మెండలో నిర్వణాంతి, ఒకచాల్లో ఒక
 అహలబలమూరిందీ, రెండవది కొలిగా తుండవి
 చెప్పాడు నేనుపలే అనితలారాను ఇక్కడో వివ
 యంవ్రాయటం మర్చిపోతున్నాను నీ వివాగ్ధితివ
 యంబంబంబ్బోటి అహలబలమైతి మదమంచి వడి
 పోకటాన్ని చూచాను వ్యాధియంగా చెప్పాలంటే ఆ
 వడిపోకటాని? నేనే కొరవలెనావది వ్రాయ
 టాని? వాడు చాలా నిగ్గుగా వుంది. ఆ ముఠా
 తక్కువల ఆమె కొలికే! నైలించిన వస్త్రా పోకూ
 టుండవి విన్నాడు కొని అనిదిన నేను తూడిలేదు

వరచారాల్ని ప్రసాదరాల్ని వరచారాల్ని
నిద్రాపాత్రాల్ని, వాళ్లని చతుశ్చరణ విమలమృగం
హరించు—

‘అక్షయమంది యీ పాటికా తిరిగితే
కాపుంతును, దాక్షిణ్య కలుగు దాక్షిణ్యం లేదు
ఇక నేనీదా పురాణం’ అని విజయ భ్రమకుమారు
తనంగా అంది

‘మత్స్య ఆ దాక్షిణ్య వాళ్లని తీసుకొచ్చావంటే
నామికా వాళ్ల అక్కా బిగ్గే వాడంగతి పలుగు
ల్లోనూ పట్టి నన్నీదీనించాలని భ్రమకుమారు
మీకు’ యీ చివరి యుక్తలంటూన్నప్పుడు విజయ
నిజంగా ఏడుపులుటే పట్టించలేక భ్రమకు

చతుశ్చరణ విజయం దగ్గర పాపచ్చి చేతుల
నిద్రాపాత్రా—

‘ఈనాళ్ల ఎంతగంపెం గడిచి ప్రతికేత—
తెచ్చు ఈ ప్రపంచంలో ఎక్కడా సత్వతారని
బ్రహ్మం మానుకుంటారా? గోటితో పాటికే
వోయింది’ మాటకు ముగ్ధులతో అడ్డంకమూ
‘విర్రేప అక్కా, ఏమ పదిలేం పసుపూరాలు
యీకడంకా వాడే అడ్డమైన వాళ్ళవనిగా వాగిం
చాలమందా మీకు’

చతుశ్చరణ కేవలం మానవ ముగ్ధుల
లోని లోనానికి, అభిమానమే ముగ్ధుల తెరల్లో ముగ్ధు
నిబోయిన ఆమె ముగ్ధులించానికి, తన కర్త వాళ్ళు
కొనసాగనివ్వకుండా ఆమె అనే అడ్డం లేని మాటల
కొలుపు కట్టలో తన లంకలందక చివర కిలా అనే
నింది

‘వాడ వచ్చాక యీ సంగతి విని ఆమె
మందా—అప్పుడు కేతేక ఒప్పించి నీ పురుషం
తీసుకునే దాక్షిణ్య కలుగు పంతుతా రంటావా
అడవి?’

విజయ ఒక్కమాట పెనక్కు చార్లబ్బ దిండు
గతాను పెనమరేస్తో ఉద్ధిమంటూ—

‘నీకు భ్రమమంటుంది అక్కయ్యా జరిగిం
చేత జరిగింది ఇప్పుడైనా నీకు ఎరక్కంటూ
వెచ్చిన రాక కే సంగతి తెలియనివ్వొచ్చు, అడవి
సత్వతారం పట్టిస్తాను’

విజయ నీదా పాటపోతేను ప్రపంచమంతా
తన్ను తేకాకోకం పట్టికూర్చుంటూ తన్ను ఒకరి
చేతుల్లోంచి ఒకరికి అందరికి అందుకూర్చుంటూ
అందరూ అడవిగా పట్టుకూర్చుంటూ ఉండి ‘అబ్బ!’
అని కళ్ళ గట్టిగా మూసుకుని మూలం ఉండింది

చతుశ్చరణ లేచి ‘దేవార్థులు వచ్చే టయను
యింది పెట్టుకుంటావా విజయ?’ అంది విజయ
లేచిపోతేనే యానీ ‘పోనీ పెట్టు’ అనేది యాకేస్తేను
లోంచి లేచి, తన గదిలో పురుషులంటూ ఎక్కడో
పడిన నిద్రాపాత్రను గంపెంతులు తేసింది

అప్పుడే వరచారాల్ని కళ్ళ మలుపుకుంటూ
చోల్లోకి తన్ను ప్రసాదరాల్ని ‘అర! ఇవాళ
విజయ ఎక్కడో లోనాక్షిణ్యం చేత గంపెంతుల
లూలైపోయావంటే ఇంటిమంచి తెప్పించాను
మీరు పాట్లకు వాడ యిక్కడ కంటావు’

చతుశ్చరణ ‘చాక్లెండ్! మీరు యిప్పుడేగా
దియేవారు ఈనాళ్ల వాని కంటి గంపెంతుల పది

‘అందుకే అనందమన్నాను’
విజయ లిప్తి - సమగ్రులెరిగి,
‘కొలుచుకో పక్షివాణ్ణి పసుపూటంటే పక్ష
వాళ్ళ సత్వసూంటూ సంగంకారేని మను
ష్యులు’

ప్రసాదరాల్ని అభిమానం వివక్షమూ—ఈనాళ్ల
కట్టుకో అడ్డమైన గాడిదా వా ప్రక్కకులేరి ‘పోనీ’
అనేవాడే నేను గాడిదయ్యా పడించా మరదలు—
వా కెందుకు కంటిలేవుని ప్రతిమాలుకుని యిక
తల కూర్చు ఎత్తేసిరి వా తలచానం తోకవరకూ
పచ్చించంటే వచ్చు’

చతుశ్చరణ కళ్ళతో ముగ్ధులతో చేతుల్లో
ఎచ్చి విధాలుగా అభిమానం వారిచారాల్ని అన్ని
విధాలుగా వారిస్తూ—

‘మీకు భ్రమమంటుంది అప్పుడే వాని! తీర
సంత అభిమానం మీ యానాకోండి చేకాకోలా!
మాదా సమయానుయాయులైస్తే’

విజయ తన గదిలోకి వచ్చి పుణ్యమంటా
గదితలుపుతేనే ప్రక్కమీద తోడ్ పడుకుని తల
గడచా తలమచ్చి కట్టించి పడక వారం
ధించింది

‘యూరూ! నీ సమక్షములేవని జరిగింది’ అంటూ నమస్కరించి కొరకొర ప్రవాహరతులక దూరింది

ప్రవాహరతు లేడియూ ట్రాక్కును చేయబోతున్నాడు నమస్కరించి లేడి శోయా బాతుకుంటూ - ‘మీరు యివ్వాలి ఏమిటిల్లాగ ప్రాణం మీ పిండెత్తున్నాడు! కానీ కంప్లీ ఏమీ కానలేదు ఆ లేడి దూరి కొన్నేళ్ల కాలం పకండి’

ప్రవాహరతు ఆగి ‘శివ సంస్కారం లేని ముడినిగా మీ చెల్లెలు యింతి శిరశు తెచ్చింది’ నమస్కరించి ‘ఆ!’ అని నల్ల బుర్రాన్ని తెచ్చియిస్తూ ‘కానీ లేడవంటి మీరు నేను శోయచేస్తే కానీ యిన్ని కోవలను కట్టేస్తా కలిసియిస్తాను’

‘కెట్లో! ఆ తరువాత మెటలో చేపమని చిచ్చిపోదా గొట్టవద్దా విప్రమకుతుండ్ పట్టక అమ్మగారికి పోనీ ఆ పని నేను చేసే సలహాను’

నమస్కరించి శోయగా ముడి - ‘మీ దగ్గర మంచితకం లేదు ఆ ప్రింట్ యింటిమంచి తెల్లం కాదు, ఈవారే క్లయిలో అంతా కండ్లెత్తిన వెన్నులు ఎత్తకనీ చిచ్చిగొట్టు ఇట్లాటి మాటలూ - ‘కపోలే, ఆ ప్రింట్ పిమ్మటకో కనుక్కొనిగానీ కానీకట్టపడి కలిగా నదివ్వి అదికట్టను తెవర గొట్టాడే’ యివేనా చిరువు? సంస్కారం లేని ముడి!’

నేన్నేళ్లు కట్టిళ్లు పోయినా పోయివుంటుంటూ ‘కొత్త పీపుట్’ను మైమెయిల్స్ ఏ మన్నావు? సంస్కారం లేదనా - వాడూ వాడు కట్టుకున్నే తున్నాడు క్రొత్తగొట్టు మీ చెల్లెలి విషయాలను తెలిసేయి వారకట్టించి పడివుంటాడు’

లేవుమీరమంచి పెతుల్లి తీవితేస్తూ పరుచుగా

‘దేవీ మీ లేదు కలగలేదుకోరమ్మ మాట - ఇవ్వాలి యిట్లా జరిగింది లేదు కెక్కోతున్నాడు లావ కాదు మునుంకా చూస్తూ తులుకోవలసిందేనా!’

‘కొత్తమామంబం నేను చిన్నప్పుడు నువ్వే అంటాయీ నీవుకూంటే కెక్కోతున్నాడు లాగితే ఏం చేసేవాని? అంతే ఏదో ప్రయత్నాలనుకుని నీవు చేసేవారా!’

‘ఫీ! ఫీ! ఫీ! రాదు రాదు మీ శోటి! కుట్టి బట్టం లేదు! అంటూ ఆ కదిలించి చిరకలా తెచ్చి పోయింది.

ప్రవాహరతు పట్టుపంకె చుట్టుకుని భోజనం పొట్టలో పెడుతూ, విజయగదిదగ్గర ఆగి ‘శోయం తెలుపు తెయ్యలే అమ్మయీ! పెట్ట అడ్డం యిలాగియ్యి - నేను లేదు కనుక్కంటాను ఆ మహామహావు లేవడో వాడికోమని నువ్వే భోజనం మామో పకటేనిటి! యిలాగయితే యివ్వాలి కాలెయ్యకు కలుగుచేసేస్తాను’

లోపం ‘విజయ’ మాట్లాడకుండా ముఖాన్ని ఎర్రబయ్యకుండా ఉండి ప్రవాహరతు తెలుపుకుంటూ ‘ఇదుగో! నువ్వే వాడికోసం రెండు పెట్టకోవడం ఏమీ లాగా లేదు లేవు ఉపయోగం వాట్లా నీకు కొచ్చి నీ ఎదుట చెప్పాను నీ యిప్పు కచ్చిపట్టు చేసుకో - తెలిసిందా యింకా కచ్చి అప్పుడే తెలుపు ధర్మం తెల్లమంది విజయ కమ్మ మంటా -

‘ఏదిటి నువ్వేలేది? ఆ కోటి కోడం నేను రెండు పెట్టా మంటాన్నా నా నువ్వే వాడ్ని తెచ్చి లేవు ప్రాధున్నా వాళ్ళున్నావుకదా అప్పుగించవు మరీ ఇదుగో యీ అడ్డం తీసుకుపో నన్ను వరద రంగా మేడిమించకండి వాడు అమ్మయీ అక్కోర్లు అర్హులకదా అక్కోర్లు’ ప్రవాహరతు విజయ అరిగింది గ్రహించాక మెల్లగా ఉపగ్రహం కాదు

‘ఇదుగో! అమ్మయీ నువ్వేవరదంగా ఉక్కోలే పడి లాగించేడు నమ్మి పడి తిట్టి నమ్మి పడి తిట్టుకుని కాళి నేను నేని గొప్పతన చేస్తే జరిగి పోయింది కలిసిరాదు నేను అప్పుడే పసి చేతి తీసుకాను - వా’ కన్నాని ఎవరో తెలవాలి మరి నేను వాడ్ని ఏ ఉపాయాన్నా తెలుపుకుంటు రాగలను ఆ పైస మీ అక్కోయిందే నీ యిప్పు - వాడికి ఏ కమ్మ నేనీనా మీ యిప్పు కొనకను సరేనా!’

విజయ ఉరుముల్లోంచి మెరుపుల్లోంచి దిగి పట్టబడి

‘అతను పాపం క్రొత్త తెచ్చుకున్నాడు’

ప్రవాహరతు ‘దర్వాసు, నువ్వే పాపమంటే కళ్ళ అడ్డం తిరిగిపెట్టే మీ మాట నమ్మకుని ఏ పాపం

నం వెళ్ళుకొంటూ చివరకు గాడిదలమీద మగ బాక్సీ అవుతా!

విజయ అక్కర్లుంచి ఇల్లగా కంటయిల్లో! బాగుమంది బయటికరండా పిక్కల నిలబడి పొంచి నింటాన్న దయించి—

‘మీ రిక్కడ ఏదిటిచేస్తున్నాడు?’ అంటూ రొక్కించింది ప్రసాదరావు ‘వుండు వెలుపలా’ పడి కొట్టుకుంటున్నాడు. వన్ టూ డ్రీ ఈ రెండు వ్రేళ్ళూ పట్టుకో!’

ఏమయింది ఒక్కరేయన చప్పుక పట్టుకుంది ప్రసాదరావు చప్పున గంతి ‘చామిట్! మీరెల్లం కన్నే మోసం చేయాలనుకుంది’

‘ఏమిటా మోసం?’ అంది ఏమిటాలుపోక

‘దీన్నే మొదటిమాత్రలో ప్రేమ-అన్ అట్ ఫస్ట్ ప్రెక్-అంటూ విజయ ఆ క్రొత్తరెక్కరింటు బాడ్డీ చెప్పిపోంది’

ఏమయింది చప్పున వోరుమాన్లు— ‘మీకు మరీపోగొట్టడే వుంది ఆ పాత వకలలు చివర కంటా వుండలేదు గదా’ ప్రసాదరావు ఏడుగు పొట్టుగా వున్న చివరయింది రెండు బుబాల్లు గిరు వ్వుడ కనబడ వున్న తివ్వకు! ముఖంలో ‘మూల పెట్టి—ఈ మీ అపచాల్లు యారేగావల్లు పైకి వేగ్గిస్తూన్న పై వుంటారు లోలోపం ప్రేమ మరగకొనకుంటుంది ఈ రోజులో కొరేక అమ్మాయిల ప్రేమ కాగ్గిచూడలేదు పాలు లాంటిది కాని! మరగకొనకు గాని పొంగి పొడటకుంటూ వుండను ఎందుకంటే గంటగంటి తెలచెమనీళ్ళ కలుపుతూనే వుంటారుగా’

ఈనూరు చివరయింది పొట్టచేత్తో పట్టుకుని వచ్చు వాళ్ళలోకే ‘ఇంక మీరు బాట్లపకండి చచ్చిపోతున్నాం యిల్లోపాళ్ళిం మీపర్ లాగ్ చూంస్ మీరూమ్’ అంటూ నింటయిల్లో! బర్షింది

ప్రసాదరావు ఓటబొడ మోర్పు వీసరి రెండు కంచాలలోన వదారాల కన్నెదబడివున్న

లోపం దయించి విజయ తెలియని గరిటను లాక్కోకాంస్ యెత్తుంలో విఫలరాలై వచ్చి ప్రసాదరావు ప్రక్కన పడినిలబడిపోయింది. ప్రసా

దరావు ‘ఈ మాస్ట్రోవో! కలుపు’ ఇద్దరూ అబ్బులు కలిపారు నిజాయ మెదలంబా వక్రం నేపొంది ప్రసాదరావు ‘ఏడుగు కదిసి ఒక్క అక్షరం చుక్క కూడా మాట్లాడలేదు. చివరయింది రేలాగ మాట్లే కాన బరికిన ఎండు కానిన కాండు క్రావిక్ మల్లే వుంది విజయ ముఖం.

4

క్రొత్త రెక్కరకు అనోబలరావు అమ్మ క్రొత్త సమస్తలే ఉదయం బయట ఎదివిడి గంటల సున్నో ముక్కు ముఖం యేకమయ్యేలా మరకపోతే ఎకరమనుకొనిపోతాలో అమ్మట్టుగా కొట్టి మనిసింది కాన

దోటలుకు పోయి పెండరాతో రెండు మెకు మలు నోల్లో వేరుమని క్లాసుకు రేమారవుచానుంటే బిల్లేమండా బిక్కు వున్నకం మాయమైంది సుప్రమో చున్న వేరుమని నిలుగా పోచానుమనింటే ‘వేలంకా ఎక్కడా అమనిదీపకు గట్టదాని! కళ్ళం గానుండా చిలిపరిచాకుతోంది పొట్టు పెట్టా, అదా మగా! అంత ఆ రొమ్మారొంపి చాటించింకో లాగుర్ని ధోచితుర్ని వీర మచ్చెక్కేమ కాస్త వైకేబట్టికొని ఎత్తిపెడి చేస్తున్నాడు అంగం

కాబాబొంది మాన్తూంటే, పెద్ద మనుష్యులు కొంతమంది ఏ మారకనో మరొపరిమిస్తా! మాయల జరి విధిలోకొచ్చి గొడుగులపై పట్టుకు నిమిత్తం ఏగాదారిలో ఎరివన్నకాగ్గెవైతా ఎమరువత్తే ‘అమడం! బ్రాంగిలలనీన బాడిలా ముఖం పెట్టి పల్కు రించినదాని వేవో జదాబులిచ్చి వోరుబ్బుకొంటూ ముందుకు పొనురున్నాడు

అనోబలరావు! కాకటోటు కొనా బమ్మ నిడయం అవ్వతో తిట్టింది పచ్చి తీసుకుని తేబలో తేసుకుని గంటగా మెట్టుబొంది దిగి విధిలో కొచ్చి పడ్డాడు ఆ పొందరలో అతను అనుచెప్ప వేసు గొచ్చాడు రోడ్డుమాడ వడ్డుకానుంటే ‘బందో! నుంటూ అబ్బుంచి ఒక బచ్చి యిట్టుంచి ఒక బచ్చి, పోడి పేల్ల మెంటుబొడ పల్లంగా నల్లమబోదా నుంటే అక్కడక్కడ చెప్పయిల్లే వాళ్ళ, గడు నుగుం బ్రాత్ కలాపకు బోటలు పోలెలు అబ్బి, కళ్ళ కొట్టూ తాళం చెల్లెలు మరెవ్వరు లేని తలెంబే చిల్లర

సహాయంతో టెంబెలాడ్డు కిక్కిరిస్తోన్న ఆడవాళ్ళ పెట్టెలో ఎలాగో నెట్టి ముఖమిది చూపకును నుడు చుకుంటూ... ఎక్కడా యిది ఆడవాళ్ళ పెట్టి ఎక్కడో రెండు గంటలపేళ్ళ కళ్ళ జూకుతున్నావా తెలవాడ వేడు నొడుంబి! అని పానుల్లో నింపిన గోమసంబిది ఎక్కడ వుంచటమా అన్న ఆలోచనతో పెట్టెలోకి తొంగిచూచాను

అరితేలు క్రొత్తదీర కట్టుకుంది కాళ్ళకు రాకునుడు పగులూ వేడుకును కచ్చే అచరాచారా తొందరలో వాళ్ళ అమ్మ ముఖాన మెత్తిన కంఠునా చేతిలాది చరిమిటి పగులుకొమ్మలు సంచిలో లోపలికి ఎక్కడోతూ చేయి కట్టుకునే ప్రాచుకు తగలటం వలన రెండు గానాలు చిలికాయి గోపల ఎడతో శ్రీ పానధూరిగా 'అమ్మో! చిల్లెమ్మ గానాలు చిలికాయే...' అంటూ పైనుంచి లోటిచ్చి నయ్యని కష్టంగా చేయిస్తూ పానునసంచి విడుర్చిస్తూ 'చారి కష్టమయ్యో... ఎక్కేవాళ్ళకు దీవాళ్ళకు ఎలా? అని గోనీగి 'యెల్లెమ్మ' మీ ప్తెట్టియి ఏ ప్రాను' అంది ఆదీ కరకన అరితేలు అదివడ మూరపారి కళ్ళకెల్లగా 'ఈ పూరేనండి' అని 'నాన్నా ఆ పాతుకు గోపల సరియమ చారి కష్టం తేకుండా పానుం ఎక్కేవాళ్ళకు దీవాళ్ళకు' అని అనటం తి శ్రీ మర్యాదగా 'ఫరవారేనమ్మ! ఆ పాతుకు నీచా ఆతొరింటి! కావాలి నయ్యన్నావు అయిన మీ వాన్ను గారా' అంది 'అవునండి' అని అరితేలు కిటిలోంచి రంక్రిగి దూనింది మందర రామయ్య లోపలికొచ్చి పాతుకు చారి కష్టం తేకుండా పుట్టి 'మర్రిచాయాను యిదిగో టిక్కట్టు లాగ్ గ్రహ్య ఆరకు వేడుకును కట్టాను ఇవ్వతే శ్రీ గ్రామ యెవరూ అమ్మ! క్రమ మా అమ్మయి తెలవాడ వేడు వేడు వేడు దిగుకుంది చూచుండండి' అని ఆ శ్రీ కప్పంరాచు

రైలు కదిలింది అరితేలు పెట్టిలోంచి ఆ కా కంకెల్ల మోకపారి రంక్రి చైత్రయానింది ఆ కా కం కప్పంనావుంది ఎక్కడా ముఖం లేవు ఎంప మంగారంలా వుంది రంక్రిమకుం చదువీ కావంత యింది రంక్రి చెంనతో కళ్ళు ముడుచుకుంటూ 'తెంబెలాడ్డు' అంటున్నాడు అరితేలు తెల్ల తెంబెలాడు రెండు పెట్టెలోకి లాగుకుంది. పెట్టెలో

తొడ క్రొత్తిడిగావున్నది రైలు గోదావరిని చాటు తొంది. గోదావరిని చూడంకోసం దండాకలలాటి మనిషి అరితేలువొడమంది క్రొతుకుంటూ కిటి లోకి మెండు దూర్యానిది ప్రయత్నిస్తోంది అదివడ మాయప్పలోటు ఒక చదివేత గజం మేర అందులో చుట్టూ ఆరవజను బహుయంతయల తొక్కలు వొర్చి పారబోసింది చరిత్యల పట్టి దిండు అనుకుందుకు వేడుకుంది ప్రక్కనే ఒక యంగ్లీషు పరికర రెండుమాడు కళ్ళల పుస్తకాలువున్నై దిండు కొక్కిరి 'ర్యాపిడ్లు తెలుసుకోండి బహుళా ఆ కళ్ళలు చూపుతూ మృగ మృగ అదివడ అందుగా పానీయమ్మి కొని కొద్దిగా ఆరగిస్తూ వుండారే అరితేలు కాదివేళోనీ వచ్చేలేను పెట్టెలో యంతా రికరకాల అవహాన నిట్టనే పిల్లల్ని ఎల్లెగో ప్రారదేయకొంటున్నాను అని ఎన్నికల తన సుఖం చూడకునే మనిషిగా కనపడి చింది ఆట్టాని కష్టం అరితేలు కప్పంకోసం పై పెయ్య అనివ తన కట్టల వేదాన్ని తనదానగా పోచిచ్చి గోదావరిని చూసి అనందిస్తోందంటే చిరాకుతేసినచూడు చూడం విజం

రైలు పూర్తిగా ముగించింది తంకెంబిద అరితేలు తంకెంబి అదివడ కట్టలపై అరితేలు ముఖాని చాటుకుంటూ ఉక్కిరి చిక్కిరిచేయటం వలన 'శుభిల్లాం లేదండి' అంది నియ్యగా కంపలు చిరిగి మడతలు పట్ట ఆమె మెండు అరితేలుకని త్రివ్యమా 'ఇవ్వవలగా ఎక్కేవు ఈ మాత్రా విక యంతి చిరాకా' నేను ఎక్కేమ్మంది కట్ట వానో తెలుసునా నివ్వనగా ఎక్కేయి

'అదంతా అదవసరమండీ మీరు ఎవ్వ పెక్కిలేనా కెందుకు? వాడు తిండివొచ్చిందే లేదంటున్నాడు దయచేసి మీ టిక్కెట్లు తీసుకోండి' అని ముఖం చందుకుతే అనేసింది.

ఇంతకరకు అదివడ నివ్వటిమంది ఆ పెట్టెలో ఏక ధక్రాధివత్యంగా పరిపాలన చాగిస్తోంది కాది యిటుకంటి అతడుచం బరగలేదు అదిగో అరితేలు చాలా పనిచుంగా అమ్మమీదలు అదివడ మెండుకండా టిక్కెట్లు తన చదివేతగజం మేరకు తిరిగి అక్క యందుకు ఒక బహుయంతయల తొక్కగా కొలిచి

సోల్లో నేనుకుది గించిల్ని తుత్తుకు తుత్తుకున పూక్కు
కథల త్తు న్నకం తీసి నుభాది కష్టంగా లాక్కుది నోర
మాత్రులు మాదకూగించి

కొత్తకు పేద వచ్చింది. అక్కడ కోవల్లు
బారెలరాలే పెండుమాల ప్రస్తుత తీవ్రమని ఆ
పెళ్లలో పగిలింది ఎక్కడా రోలు లేదు ఆ
పెళ్లలోకి అక్కడా కొనిపించు లేదు మోహి
నంది ప్రక్కలో కోవ వుంది ముందు కోవలో
వర్తకం వుండేదా వుంది ఎవ్వరూ ఆమెను
ఆ రోలు భారీమొదలు అందు ఆ వల్లు బారెల
రాలను వోడు లేదు అక్కడ నిలవించి ఆ పని
నిగోరి అదిదే తీసుకున్నా నుండేరలం యా
నందావోడు అదిదే ముగిసా నిలించేదు వల్లు
అనితల కలంకెడువోవల్లు వచ్చింది

‘ఇదుగో ఏనుండోయ్ మిమ్మల్నూ’ అని
ఉలక లేదు పలక లేదు తిమ్మ. కానట్లు ధూమకొండి

[illegible]

మాదా పద్విది కాశెంతరాలు నేతిలోని మీపాలు
 మాదా పద్విది. శుభాయా పరాజయంతంకతకా
 నిదే ఆ కాశెంతరాలు మార్పుని ఓసిగ్గా చండిమిల్ల
 పాలు మకుల్లమా 'పదికారాలపాలు' చిట్టి చింత్ర
 కలిగి పడుకూ ఉండుమా శిష్టుగుని బతుకు తల్లి!
 అంటూ దీరించింది

[illegible]

⁶విజయ కల్పవృక్షుండి కల్ప విజయవృక్షుండి.

ವಿಜಯ ವಿಲಾಸವಿರಾಡ ತೆಲವಾರಿ ಪ್ರಕಾಶ್—

భజనోదయః ! నోదయః ! అంటూ మాట
 అందుచున్నప్పుడు దంభానాథుని కిచ్చి వచ్చు
 బ్రాహ్మణులతో మామూలుగా కలిగి నట్లు
 మామూలుగా వచ్చుచున్నా కను భువనం పేయం తెల్ల,
 బలంతోక వలనకులంబుల వాసం నోదయః!
 కృత్యమున నొక పక్షమున యీ దంభానాథుని
 మరొక దిశలోన వేరుగలయును అనియే వాగ్
 సంభాషణలగుండు తెలుగువచ్చునది కనులంబు
 యందు అప్పుడుగా రెంటిలో తెలువాద భక్తి
 వచ్చును—అప్పుడు కల వచ్చునామనాథుని కృత్యము
 దలభూతానాథుని కల అప్పుడు వలనవార
 పాపులకు మాత్రముగా కలగలదు ఈ సంకలనం
 లును తెలుగువారికి ఎంతో విద్యా, గౌరవం, అభివృ
 ద్ధి తెలుపి

కొంతసేపు యీ దంపతులనూ ఆ విరాటకనూ
యింగ్లీషులో అభిశోధిస్తే కొరకొర చూస్తూ ఏమో
చూస్తాడునున్నాడు. తనవారి తెలుగుదానైదీదానైదీ
వరకు అవినీతిని యీ రెండు జంతువులే కాక
కేవలం.

பெரியபுத்தூர் கருநாடகம் பரமசிவன் கோயிலில்
உருவங்கள் அமைக்கப்பட்டிருக்கின்றன.

హాకి చీకటిగా ఆడుతూగా చూపానంది చూచాన్ని
రంతరంతం లెట్టితో నీడవంతా దీపాల్లా జగత్తే
నీయ మానగా తుంది

అ దంతానోం అరితేలు పెట్టెను కొంచెం
అడగా తున్నదే నరంబాడ 'కాళ్ళకడం దగ్గర
పెట్టి! అం కనీసర తిట్టింది, అరితేలు పూసా
గోగు 'కొకపెట్టి గొకపెట్టి అవనోకు పోలికుర్చి
పిలుస్తాను' అంది మరీ అంతా కొలుతుని పవ్యులు
గైలు అనింది అనోబురావు కిటికీవల్లంబి అని
తేలు బుజంబాడ రక్తాను అరిక్కివన 'మారా',
అంది 'కచ్చాకా' అబ్బాగు కళ్ళు చిలబాగా
పెరుగుతానగా యింత చేసున్న ముఖంతో
'కచ్చాను' అంది అరితేలు

అ దంతానోంనం వచ్చిర విజయ, తిట్టిని
మంద సర్దునిదిమందా 'కావా! కావా!
అయితే మా క్రొత్త రెక్కరలు' అని ప్రహసరావుకు
అనోబురావుకు చూపెట్టింది

6

తెంకొండకి పోలాగ్లోంచి తెంకొండకిని
ప్రోలుకొట్టగా దండుకున్నాకు ఉపవాదం
అనోబురావు విషయం సత్యానింసలు - గాంధీ,
గౌతమ బుద్ధుకు పాశం అక్కరేదివాళ్ళు బందిగ
లెనుబాడ బర్లిరా పోతుకూత్తు నూత్తు తెలు పెట్టె
లకు రెక్క పెనుకున్నాకు ఉపవాదం జోంక
తిరుగుగా తుంది అవసరమై విషయాల్లోంచి
అవసరమై విషయాల్లో కాండ్లోంచి దీంట్లోకి
దీంట్లోంచి కాండ్లోకి కచ్చావాట్లు మట్టగంటలు
తేస్తున్నది బాబాయో సమర్థతతోనే తేస్తున్నపోతు
న్నాకు, కొండదల మరచాట్ల కలుగు ప్రాంతం
చారు, కొంతమంది మెల్లమెల్లగా గోదవారల్లోంచి
బాగుకొంటున్నాడు ఇంకా మరీకొండకి ఉండుండ్ల
'యెట్లా రీడి సిగరెట్' చా! చా! గరం చా!
అని కేరేస్తున్నాడు అనోబురావు దివ్యవ నర
సింది యెట్లా గన్నాడు 'మా కెరీ! విషయం
పట్ల అన్నే తుట్టుట్లు కనుపట్టారేను, దివా తడుతుకా
లాది! వచ్చివచ్చులే' అని, వెనక తెంచిలోంచి
'చాలా చక్కగా గురించాడు' అని - యెంకొక
దొంగబాంబ 'కానుకాను' అని, కేరీకేరీటకుంచి

'ఈవాల్కి చాల్లెంకి మాస్తాను!' అని సవహం సంద్
కాంబ అనోబురావు వచ్చితి అదేవిల్లెం వల్లెకున్నాకు
వాళ్ళు ఎందుకు వల్లెకాకా వాళ్ళే తెలియకు
అనోబురావు మరీ వట్టువలకొట్టి ఉపవాదాది
కండుకున్నాకు తీకటం విషయం 'ప్రవంది
కాంతి'తో ముడిపెట్టబడింది, అర్ధికాస్తానిగి సంబం
ధించి, రాజకీయాలకు సంబంధించి ప్రక్కలు లేది
తెల్లక్కూ వేతువాగాని చివర కాస్తాను వర
సారా లెన్ వల్లంబాగా మారింది అనోబురావు
మరీ వదిలి తెంచుల మధ్యకొచ్చి గురించాడు 'మీరు
గొప్పది మాస్తారా లేదా? అంటూ సగట్టి! తెంకు
పొక్కు పోలోమంటూ అంతా లేది 'క్రొత్త మాస్తా
రి! కై! క్రొత్త మాస్తారి! కై!' అంటూ యెంతల
కొచ్చి పడ్డాడు

భివ్యవమమై అనోబురావు యెంతలకు
రాటుం పెట్ట దిగ్గర మనంకేట్లో నా అంత
ప్రాక్టికల్ చేస్తున్న విజయచూసింది చూసి
ప్రక్కనున్న ప్లీసాకుల తెలిలో ఏమా తెప్పింది
అంతా అనోబురావు సమాధాన్లుంచి పోనుండ
టాన్ని కనిపెట్టి వకకా పవ్యులు హంబులంతా
వక వకంతో గుర్తించింది అనోబురావు కోపంగా
విజయతోకి చూపాడు విజయ కలుషైవ మంచి
హాపాన్ని విసిరింది

'చాల్లే! ఏమిటా విజయకు? అంటూ
వచ్చింది సగట్టి.

'అదికాదీ! క్రొత్తవాళ్ళవరం తెదగకా
తేకు విజయ!' అంది మరీకేరీ అంతాకావ్యాడు

బుద్ధునిది తెక్కను నాటునలై తులా నేమిట
దిగగట్టి వెల్లకిలా పడుంపెట్టువనీ కచ్చుని రక్త
ప్రహర పెట్టా బురుగుతుకాకెప్పి, నుండే తలవం
గూర్చి నెలుకున్నాకు విజయ వరకొద్దానగాతుంది
సమర్థచామలు చివ్చుచిన్న మామలు దీళ్ళలోంచి
తీసి తుకుమూ 'మాటె యెంచిరా' అని పిలిచింది
ఇందిర జోట్టు ప్రాటుంబ అత్త చేసి 'ఏమిటే
అంత అర్థంబు? అంటూ వచ్చింది.

'కేరీన్ కల్లరక అనోబిరుమ' ప్రాంతం
వ్వివం ఎక్కడ? అంది విజయ

'అదివిజయం యెక్కరెండుకే! అంది ఇందిర.

నరంగా దగ్గర వుండే తీర్థాచారశకుండా
మొట్టమొదటి అంబికేశ్వరస్వామి ఆలయం
ఇది 'వరద'మంది. ఇంకొకటి 'నంద్య'మంది

7

తోటలు కనుమూర్చు కొద్ది చిక్కిరిచిపోతూ
 సుఖమందు బతుకుతూన్నాయో ప్రపంచంలోని
 పక్షికల అందవల్ల మమమయ్యో ఆ ప్రపంచం
 బలవర్తి కొదవకుండా దీపిడు కలంబు బయ్యో
 కొదవకునా నువ్వోనాదు తువ్వొనవలెనంటా
 మున్నో కొద్ది అవలంబించా ప్రపంచా కొన్నా
 కృషి నువ్వూలే దాకుచి అందరినీ ఇతర విష
 యులకు అగ్లా దాకుచి చిన్న చిన్న అభ్యుదయం
 సంపాదించు కచ్చి కచ్చి చిన్న చిన్న కృషి
 తనవారి దానంతటి భయం నన్ను ఎన్నుకట్టక
 చచ్చింది నాని కృతజ్ఞుడొక్కణ్ణా ప్రపక్షి అని ఇది
 చచ్చింది మరీ కృతజ్ఞుడు నాని నోరు విప్పి విప్పక
 ఖర్చు!

ఇంటి కొరకై పెద్ద పెట్టినరాగా లెట్టా
అమలించేది అతని! ఎంతటికీ మట్టామెలందా దిగాల
నదీ మార్పునీ పోయేవాడు అర్ధరాత్రి నిద్రలోంచి
ఉలిగిపడి లేచి 'ధయం' అనేవాడు 'నాదేయం
మోహన శేషాను మోహన కుటుంబా' నిద్రపోనీ మా
కందుకు ధయం' అనేది అనికల

ఒక రోజున గదిలో కూర్చుని రాం వాళ్ళను
తృప్తరాలు సంప్రదించటాని, బతులుగా రెండు
చేతుల్లో తలకట్టిగా వ్యవహరించే పక్కి పక్కి యోజు
టాని రాంపించాడు అది నేను వంటయంలో
రాని రాటంలో ముగ్గు రాత్రుంది

‘మహా’ పద నిమగ్నము కాక కష్టము బలమైన
 తులనము—‘కష్ట’ పురాణమును చూపించి ?
 అది చదివిన తరువాత అతడు—అంతా! ఉత్త
 రములో ‘కష్ట’ పురాణము ‘మహా’ రథం’ అని కాక
 కష్టం వందల రెండు ప్రక్కలు వీరు మహా
 ప్రక్కలు (తీర్చి) తీరిపోయి ప్రాకారముగా
 తిరిగి పోయారు. కాక మరీ సమస్తము
 దానిని ‘మహా’ పాదము, ‘మహా’ పాదము? అని
 ‘మహా’ పాదము అని పేరు.

(పక్ష) బాటలో పక్షాదులు యెక్కి కూలం చేతులతో ఉల్లూల వాయా! యెవవని యెవవని మర్రి వాగ్మ! యెక్కిన నిశ్చలకు యెక్కువల బాటకు! అని తిరిగి వోవారునండి అనితలు కానీయి నిశ్చలబాట నిర్మాని 'దీపం కలిగియున్నాడు. అతడే వాడుకునిలో లెండి అప్పుం పక్షాదు! అని గిరిమన్లు పంతులుండోకి ముగించి

[illegible]

ఇది మాటలు గేర్లకు మక్కువయ్యాక నుంట్లో
యిమ్మో నుంటుంది అమ్మారంతా తల్లి అడిగింది
నటించే వీరి మాటలు—అమ్మలమే మంకారపు బాము
లాటి పిల్ల పిల్ల, తిండి బట్టా యిచ్చి ముఖపెట్టి
వోటు అత్తను కాదా కాస్త మామతో నవ్వుకుంటే
దురదీ. అది అత్తకు మోదా అంటేనే కొంటే
దురదీ మామ మానెడు

‘దేవుడు నా అట్లాంటికా అమ్మ, అది
యిశ్రాకే తింటుంది రేపు పోతుంది రోజు మనం
ఎంతమందిని చూస్తారో అదే అక్షరాలను నిక్షరాల
ను కలపలేము’

శ్రీ! అక్షయమే కాంచనం రాజకల్యాణం
 కాస్త అమల-విరామమింద్-ఈ అద్భుతమైన జూబిలీ
 ముందు దానిని ముచ్చట నిజాని! ముగిసినట్ల
 కాపురం చేసిదానికా! అని

అహోబర్రాపు అనుమతము—బుర్రాది
బంధం వుండేలోపు అన్ని ముగిస్తూ, తెంపువరకా

మన్నా తెగి. లేచిపోయి ఎంత అనుభవించామని భవిత్యప్రయత్నం చేసికా అతడు ఆ అంశ గగన మనుమలుగానే తులాయి. ఎవరి చేరిమెనకుల ఎవరికి ప్రాప్తి, ఏదిట్ల యేటిట్లతో కలిసి గును కన్యకా చెప్పటాది నిజంగా యితరీ తెలుసు ?

ఎరిమెంటరి న్యూల్లో చేరివచ్చుటచి ఆనర్వ న్నాడు పూర్వయేతరహా యీ పరిపరిమోశ్చ లోనూ ఒకే ఒక తక్కువ ప్రత్యామ్న యెంతాం నిండుమన్నాడు అనోబలరావు కిరికిం యాకు నీవా అవరోహణంబు, నేనీనుల క్రిందిరింతును, తేలాకాకాలకు బలిదేహా కన్యాకు అంట కత్తెల లోంచి ప్రాసంగికరహా కచ్చిరా నెలకొల్పింట్లు చేసికా, త్వడుమూలు చేసికా అతిమా అతికి నడ కనూ కలిమూల మారంజుంచి నువ్వీలేదేని చెప్ప వచ్చు ఇంట్లోకియేటువరకు అతికి చుట్టలో తిర్రాలూ సంస్కరాశ్చర్యాను అక్కడే మన రంకఃప్రకృత్యమం తుంకేది ఈ రంకఃప్రకృత్య చెల్లాల్లరం పట్టువంచె విచ్చిగిచిపెట్టి కిడిత క్రి త్తయి బునాశ్చే మనది చేతిలోని రాకెంబుతో భోజనాది (క్రి ముల్లకర్మ మ్మర్మరాయణమగరిలా బయ్యలేరి వారిసంట్లబడిపోతుంటే, ఆ నిక గగన దీమల్లో సంచారంచేతుంటే, క్రాత్రిగా మొదటి సంకల్పరంజో చేరినవాళ్ళ దగ్గరంచి, సైతయ్యిరు వరినట—మనా అన్న వివరణధ్వం రెండుకా అంతా మునుపరాలు చెల్లించి భక్తితో ద్రోవ అయ్యేనీమరు కొందరు భక్తగంజోనివారు అతర్చి అక్కడే నితరీ తక్కువూ క్రూర తెలియని చెప్పించునని మరీ వదిలేనాదు

అనోబలరావు రామనాథులవారి మతాదికి పొడవూన్ని అంతం చేశాడు విడుచిక్రియను అతడు కలగ్రంధెట్లకు నిద్రపోయే గ్రంధం అనోబలరావు నిశ్చలైతిహా—వరప్రత్యాకర్మ తిజ కచ్చిరా కచ్చిగడు చిక్రకానిలు కొంత మంది వారేతలో చుట్టుకునే రోజుల్లో అనో బలరావు (ప్రకరాఖ్యుడో) గౌరవ కాదు తుట్టుకునాచా నెలుతాన అతడు అన్ని తరగతు ల్లోను ఉత్తమశ్రేణిలోనే వచ్చాడు. కాని ఆనర్వలో పెండ్లికాదు అక్కడే కచ్చింది గట్టి చిన్న, విశ్వానైతికంకావలసింది.

ఆచార్య శివోకరరావుకు ఎవరో తెచ్చారు, అనోబలరావు ఎంత మువ్వనీకన్య మువ్వంటే అతడు నమస్తాశ్చ వచ్చుతా శివ శివా! అనిగాని, మార నరా! అని గాని ఎంతైనా అన్నట్లుయే తెల్లలు రెండు మూడుమరి వివచనంత మారం పరుగక్రా పని అయిన ఒకరోజు వ్యయంగాదిలిది 'వాకేరంది చెప్పకు'ని అడిగాడు 'నారిశో' కను చెప్ప వచ్చాడు అనోబలరావు అయినాడు కాని మారాని కాని కేను క్రేత వాచాచ్చారగయే మన్నాడు. అతడు తిరువామాన్ని తీర్చి దిద్దితే యె. యన్ యం నెలకొల్పింది వట్టి వర్తనాలన్నా ఎన్నుక వ్వమంగా గోచరించేది చితరకా విశ్వానైతికే అతడి పుట్టుకాను కచ్చి మారంచేసి మరీ వదిలింది. ఇతే యూనివర్సిటీలో పుట్టా కేంబలో నివాస వరివనాడే పుట్టాను రాకపోగా, మిసిపట్టుకు గంటితే పెండ్లికాదు సంతులకాచ్చి వచ్చిటు తెలియగా ఆ తెలివితోకాల్లోనే అనోబలరావును గంజకారం చేసి క్రైస్తో వర్తనంతరే వనయింది తిరునాళ్ళ కొద్దిరోజులకేగాని జరిగింది కాన్యాకమక, అప్పటికి పుట్టుకాను రాకేదేమా అన్న విచారం మారపుచ్చి పట్టుకు వచ్చేదేను ఉద్యోగం వారికా యిప్పుడూవిచారంమానయైంది వారిపూతేలోకంలో బ్రతికటాది శివితయాక్రమ సరిగా నిర్ణయపట్టాది ఒక యూనివర్సిటీకిగితే చాలవని ఎక్కో ముకు వులు పెంబువరు మాతలు మోసాలు వింతల్రాలు నేర్చుకోవాలని తేకపోతే అగోగతి అన్నది నిర్ణ యకు! అని వేలింది

అతితేలు దీపం కలిగియున్నాచ్చి—ఇంకా యిక్కడే మున్నున్నాచేరే దీకావనపోతేచా— అని ఆచార్యుడో అడిగింది.

'ఇటురా మోశ్చ' అతితేలు బాట్లావనంచా కచ్చి మోశ్చింది, 'ఎందుకంటే అంత దిగాయదే పోయి మున్నున్నాడు యింట్లో యాచారీ నా అమృత్యు యేనుకా బ్రావకాని కొచ్చిందా!' అని చెంబు చాలు చేసుకుని వదిలింది అనోబలరావు అతి తేరిది తానికా—

'ఇక మనం అమృత్యుకే బ్రావం చేసు కుంటూ మోశ్చివారి.'

‘ఏం అలా అంటున్నావ్? అది తన చేతిలో! అది చేయని తీసుకుంటూ అంది

అంత అందమైన కళ్ళల్లో! చూస్తూ—‘నేను చెప్పలేను చెప్పి నీ మనసుకు—దా పాడు చేయలేను’ అన్నాడు సంతోషంగా

‘వా మనసు మీ మనసులాటిది కాదుగా’ అంది అరితేలు

‘ఏమైతూ పాడవుతుంది ఎందుకు చెప్పటం?’ ‘చెప్పకపోతే వాయుకోండి రెండి భోం చేర్చాను’

‘వా కాళిదేవుడు నువ్వు తిక’ ‘మీరు తిడుకుండా నే నెవ్వనన్నా తిన్నావా?’

‘ఇకాల్లికి తిందూ— నా మనసు బాగులేదన్నా నుగా’

‘ఏదిటి ఆ విజయ అన్న అమృతం చేసుకున్నా చేసిందా?’ అరితేలు నవ్వుతూ అటుకుండుకు యిచ్చిస్తూ ‘ప్రకృతి తిరిగి అంది

‘ఏమిటిచెప్పాల్లో అడచేసింది ఏనా ఆమ్రాయి నడవనివేన వేయింది మన ప్రావృత అట్లాగుంది తయారే చెప్పటం లేదో, యాయన నుకు అక్కలేదంటూ దెబ్బాల్లేమను ఎల్లరు ఉద్యోగం అంటుందో పోతుకుందో తెలియ ఇటుకుంటప్పుడు అన్నం యెట్లాగుయిస్తుంది కావచ్చు?’

‘దోస్—యింటేనా?’ అంది అరితేలు

‘ఏం యిది చాలానా?’ ‘అది అరితేలు

‘అది అరితేలు—మీరు అందుకు కోడం ఉద్యోగం చెయ్యటం కష్టంగాని తియ్యటం అంత తేలికాదు’

‘మిస్టర్—నీకు నాగా తెలుసు’ ‘అమ్మ! నాకు తెలుసండీ. మీరేం ఘరవా లేదు బచ్చి భోంచెయ్యండి’

‘నేను తన్ను చాలామట్టు అవమానించటానీ ప్రయత్నించికట్టు ఆ అమృతం విహ్వలం బ్రాసింది’ అన్నాడు దిగులుగా

అరితేలు గది ప్రతిఘటించేట్లు వచ్చి— ‘మీరా—మీరు నిజంగా అటుకుంటేపక్ష చేశారా?’ అంది.

‘నే నెవ్వరూ చెయ్యలేదు. చెయ్యను.’ ‘అవమానించటానికీ ప్రయత్నించటం అంటే’

‘నానాండీ—నే నెవ్వరూ ఆ అమృతం ముఖంలో చూసి కవ్వనం వచ్చి నవ్వలేదు’

‘మీరు నిజంగా అట్లాచూసి నవ్వుతుంటే కళ్ళ యంతరంగం నాకేదోమ’

‘అరితేలు—ఏదింటే కళ్ళకోసం? యిది ఎటుకుంటే సమయం—రెల్లు మనం ఎక్కడ తలవాయు కోబారి’ ఆ అలాగత కచ్చేసరికి యిగ్ర పగిలిపోతల పిండం

‘ఏదింటి—యిగ్ర పగిలేది? నిజంగా తన్ను అవమానించే ప్రయత్నం మీరు చేస్తున్నట్లు ఆ అమృతం బ్రాసివేసి విహ్వలం బ్రాసారం చేసుకోని మీ మీద చిరస్థ తీసుకుంటారనా?’

‘దో తప్పుకుండా’ ‘అవ్వకు చక్రం అన్నవయ్యలకే’

‘ఏదిటి మవ్వ’ ‘అన్నాడు మర్రిలోంచి లేచి అహంబలరావు

‘అవును—నే నే ఆ అమృతం చక్కన ఎల్లవా అహంబలరావు గెల్లకవచ్చినా మీ కోసం నేను ఏది చెయ్యలేను?’ అహంబలరావు ‘దో నా చేయి పట్టుకో’ అరితేలు తియ్యటం తెలిచివచ్చి ‘అందివ్వండి’ అంది ‘ఇదా— అమృతం యిచ్చుకు మర్రిలోంచి లేచాడు ప్రాం ఎంత తేలిగ్గా వుంది’ వంటయింట్లో కడుస్తూ ‘ఉంటుంది మీకు నిజంగా ఆ పిల్ల అంటే అంత భయమేమిటంటి?’

‘భయం కాళిదేవే—ఆ అమృతం రెండు తెల్లలు నులి మెయ్యుకునా, గోదెనుక్కి చేయించుకునా ఏమిటి నీ అల్లిపోయింది?’

‘అంతకన్నా ముఖ్యమైన భోజనం గిట్టిగా గండు చేసుకో! తీసుకుని బలిచేసి వుంటే ఆ అమృతం యెట్లాటి పెండ్లెత్త ఎవ్వరికి చెయ్యకుండా వుంటే?’

‘ఓ వాణ్ణుకుని మోస్తూంటూ’ ‘ఆ పది నేనై చెయ్యాలనా—’

అరితేలు కంచం ఎత్తివచ్చుకుని ‘నిజంగా మీరే ఆ పది చేసివుంటే నా కంత గర్వంగా ఉండేదండీ.’

‘అరిలేలై నై కంటాపు నేను చెయ్యింది చెయ్యి
లేంది చెయ్య గదక’

అరిలేలు నర్సి ‘అందరికి మల్లే అమామపతా’
నవా-ఒక్క నాటికి పతన మిరా పని చెయ్యింది
కుర్చి అ అమ్మాయి

‘చి ౯ నే కన్నులదగ్గముంచి లేచిపోతాను
మర్నెట్టా మాగ్గా దాకంటే’

‘మట్లాచిమి తెంతి ఈ పచ్చడి కన్నులందీ
యిది మా కిచ్చుమి చేతాను’

పచ్చడి తాండ్రి తాగుమని ‘నీ చేయి దివ్య
లైత దియిల్లి పుట్టిస్తోంది పుంకు నా దునుహిద
చెయ్యిస్తాను నేమిటి’ అనుగో వాళ్లెలో కిటిలోంచి
యాడువాడు

‘పోండి ఎవరూ లేదు అంతా అందం
ఇలాగే నేను నుడికట్టకోలేదు తెచ్చా’ చిక్కిం
గ్రహించా నన్నాకు అహోబలరావు చందమామా
నన్నెలలు నిలిచియ్యాడు సన్న బాసలు నర్సి

8

తెల్లారి లేస్తూనే ‘యావా’ నమ్మ చూట్టాడింది
కంటే మా పక్ష మిది తెలియకండి నా మా పక్ష
వ్వాయ్ ఇంటికి తాకేనేని ముద్దాక్కుం అలా
నర్సికస్తాడు కొంచెం పుచ్చిదును యిస్తాయో’ అంది
అరిలేలు

‘దివ్యం చెప్ప’ అన్నాడు టూత్ బ్రష్
తిరగేని కిల బదుల్కంటూ—

‘అతలు దివ్యం యందు చెలికే కగ ఎవ్వ
డన్నా రక్తి కస్తుంది?’ అంది కాఫీకోసం మంప
బందిస్తూ అరిలేలు

‘ఇవ్వకు మత్తె వాళ్లెటి కగ చెప్తా?’

‘మంచికళ్ళ అనగా అనగా ఒక అమ్మాయి
పున్నాకు ఆ అమ్మాయి ఒక ఊరి నావా-కైత
అమ్మాయిని తెలియ మించి పడకట్టాడు, ఆప్తు
ట్నీంచి వాళ్ళ ముమ్మలా తాగిస్తేమిలు రావ
కొంటున్నా’ అహోబలరావు పొయ్యం—
‘నేను మత్తె చెప్పకళ్ళ తివరయ్యకోలేదు, నీకు
ఆకళ్ళలో నంబంపలేను’

‘సంబంధం లేదంటే మాకు ఉత్కృగం పూకు
కుంది’

‘చేతే యంతే నువ్వెంటి చెయ్యదయ్య
మర్నాపు ఇల్లియ్ బెతుక్కింటూ ఇక్కడకు కూడా
నా అవస్త నేనేనో పచ్చాను కాకిరీ నీ తీమాన
పత్రం ప్రాణియస్తాను మిస్సెందుకు నీకు పుణ్యం
టండి—ఎక్కడికి వెళ్ళొద్దు’

‘అవస్తంగా మిరా ఆ అమ్మాయి! కిమా
పనశ్రీం ప్రాణియచ్చి మర్నాడు మిరా కాకే
లోనే నీకు చెప్పదయ్యకొన్నారా? అట్లా ఒక్క
నాటికి బరగటానికీ వీలేదు నేను నర్సి మిర వి
యిను కన్నులరు మట్లాడితేమిలు మిర తిరళున నాకు
నకాల్లి యెవ్వకుని ప్రార్థిస్తున్నాను ఎందుకు నీ
రిం కా అలా చిస్తున్నాను ది యెరిటా నంబంబో’

‘ఏమిలేదు బ్రహ్మకేళుకు నన్నే భార్యను
చేసి విన్ను భర్తనుచేసి పుంటే ఎంత నాకుంది
పోయేది అది’

అరిలేలు! కోపమెచ్చి యింటోకి నర్సి
పోయింది కిలువొక వాళ్లెచూట్టాడుకోలేదు అరగంట
నేపు అరిలేలే ఆ యెక్కాచ్చి రాకేలోకి తెచ్చ
ఉక్కిలెత్తో ‘ఇసుగో, మిమ్మల్నే, మన యానా
నడలో మారకు మిది కే వినిపించుకోలేదు మార
లెటండి బహుభక్తి ఎట్లా తెస్తానోచూస్తాను!
అంది అహోబలరావు సందేభుడుని కిటిలో
కొచ్చి ‘ఎట్లా తెస్తానో చూస్తోంది నా నేమి అంత
లోక హాసం తివ్వరా? అంటూ మార్కెటు
వరకు వాగిపోయాడు వివా వివా స్త్రీ యా
గనుకున్నాడు ఏదిన్నా చెప్పు తిన్నెక నీ
అరిలేలు తివ్వకుండా చెప్పకుంది మారవొచ్చి
తివది ప్రాక్తి ముహుమి భరతెక్కిన చెయకాతో,
తివ్వకు నీరాకా మూస్తానో—అట్లాడి నేమిలు తన
చిక్కిరా? నామమెతుకియందు ఎవరన్నా మిక్కి
గంటులు చెయ్యగలరా? ఇట్లా అనుమిచ్చుకు
నొడుతున్నావు అనేకంకో ఎదురునందా కని
మిమ్మన్న ఒకటి గెంతునారల దుకానాలప్రక్క
మంచి కాగిసంది నయనరి కన్నులించేలా పూ
నంటూ ఒకవారి పడిరాడు అమ్మకం కోరతానో—
కోరెత్తుకుంది గోకైలెందకు దివ్యయ, నోట్లు,
చెల్లిపరి బెయ్యంపెనా అటుంటి మంచి దుడ్డిలో తేరు
నానీ గంపయినాకు యా గట్టా ముకునున్న
వ్వుడు, తేచి ‘రండి’ అని అహోబలరావుకు ఎవరు

పశ్చాత్తాపము అనునది తాళకే తగ్గదు. పోనీ
 ఏ పాపము గలిగినాను అనునీ కలదునూ దుష్ట
 తాతలనున్న చేసినాలో తీరా కాదుగా నన్న
 బ్రాహ్మణ భద్రాచారిమహాశయ అనునాడు చేసిన
 పాపములను విను అంతరము క్రి కొద్దివగ్గర
 నుండు 'పాపశిక్షానామి' అని సంకల్పిస్తూ తన
 కొండు యెగబడ్డప్పుడు చూచి యాచార్యుని కానుచి
 యెక్కిన కొంత సుఖించెను నానీ తొంగిచూచాడు
 మనచి బొగ్గుల బహుమి ముద్రలుచి పెక్కివర్తన
 తాతలనున్న పుట్టిన వత్తు చేరి మరులలు
 తొలగింపగా నుండునంత కొద్దివగ్గర
 ముట్టాడునొంది

[illegible]

అనంతరమున కవి - 'అమ్మా! నువ్వు మంచి
చాచివేరే! అమ్మయ్య, అమ్మగారు బాబూ! నీ బాబు
దొంగబాబులు కావడం నీ బాబుల పర్యవసానమే కాదు...

జూరమ్మ కూడాగ దయ్యి తిర్పంటి వాసి

‘ఈనా యిటీకా తమ్ముడూ పట్టురియ్యల
గాకపోతే లేదయ్యి నీ పియ్యందారి గాని నావీ
పట్టు చొటి కదురిక్తుంది ’

అహోబిలాక్షా శాస్త్రీపూర్వం యాజ్ఞానమును
పట్టాదు ఈ అపూర్వమును ఆతనిదివరకు ఎక్కడా
చరియినదేమిట ప్రపంచంలోని యాన్ని ముఖానా,
మహానితో మన ప్రతిష్ఠ, చోర్యక పుటాంటి నానా
విద్యనానా వేదాని బాంధవం అని అంతిమము
తరుణము

9

అనగా అతావును జీవోగిని అనిచియు
పెరియార్లు విధించు ముదిర తోకొమ్మగ
రూపాంతర కేళాంబం చేసి బ్రహ్మ గుఱు
అనాదివిదిన విజయ త్రివిధయని విరాగా
“మాంబి” బ్రహ్మోత్పత్తి అయ్యును అత
ను జీవులకై పుట్టినది పుట్టినది నువ్వారం
నుకుంది పదవినిగో అయ్యును అవి నాగేతుం
త్రివిధవిదానో గాదునువలంబి “ఇహ” వామ
జునిగ అతనయం యంతా—అత, ప్రప్రతా
గిగాను పెరిగించి గెనాచేతావని అతి
నా గా—పట్టు, పువ్వల విదా—అ
విజయ విదోధూని పువ్వల అతనపరువూ
ప్రసాదో—విదావనా అనుభవతాల్ని
పెద్ద విదాను గాక ముద్దివిదాను
కల గ్రంథించు తావినియె(పాదు)త్రి
అలా నీ అక్కనును సజ్జోనిది నిమిత్తం
విదానుమనును ముఖం అక్కనుది రి
దావని ఇంతకనా కల్పాక నున చేర్చు
పాదుకా అక్క అనివిధియను నాకా కలిసి
ప్రేమించి తెచ్చినవలంబ తాత్రిచేయని ప్ర
తేది పడవతో నది తోగేరించు—గ్రంథ
రానిదియ పెదబోద్ది తనకానయి అనా
తా విదవనా నాచేది విదానోయని
నాబ్రహ్మచరినిది ప్రేమానో భగోనిది
నా గ్రహానయని అక్కనుది విదా
తెంచు—విదా గోనరానిది తెంచు
నున రిచేయనిది అది విదానో విదానో

గజాంబు నయ్యరాణి కావ్యము భోజనాదికాంక్షా ద్విరతి కుదుర్చి తన కొండవల్లుయల వచ్చుచే నుభయబలవం చిరశీర్షి ర్నిచ్చే నమయం నిజయని నుండెల్లో నుభయార్పిపడింది. తేల్ల తనకా తాతేశో ముంం తీరపాకుంది తెలియని అనాద బంధాల్ల చితిరి తనవల్లునంకిత విడదాది కల్పాని పరి అక్కడి మాతృప్రసాది తనకంత యావయలాది కవివల్లునయం కావారి తేల్ల అనాద అంగంకా అది తనకొకం బాంయ మొకమాకు అతి క్రొత్త గంపాదం కావారి క్రద్దల అల్లకుంది ఆ కావయ క్రద్దయ ఎవరో విజయనంద దప్పవనకటయంది

కాతేశ! నల్లకుండాం తీవన త్తరకాయ బల్లదాన గిరాలయేనీ చేతుల్లో ముఖాన్ని కల్పమని మాటచిపాంయంది కుర్చీలో నిజయ కిటికీలోంచి క్రిందకు మాత్రే బయలుగొనెను చార్ల నేనీ త్తరచిన నున్నాను క్రింద తేలికయి క్రోశం బహు చెప్పే వచ్చు కుదు! అది పాచ్చిరిపాంది నిజయ గాయన వస్తే ముఖం అటూ యటూ తిరుగాడుకూడటాన్ని గమనించి నమయంది 'కాతేశ! నీయూ కాతేశమే'రేచి అమ్మాని! రా' అని ఒకటి! గంకుమాన తేలిసింది నిజయ తేట కంటయింది నున్నంకోకాచ్చి 'ఈనాళ కాతేశ! ఎలా వల్లనా! ఎక్కడేశ అక్కడ' అంది కాకిలో నేలవ బ్రాహ్మ సగ్గా యాత పడునూని! నిజయ తిరి చిన్న మానానినెను దీర్ఘకోసనా ఎక్కి కునేనీ లోనికి తోల్లూకచ్చి 'అక్షి-అక్షి అది వచ్చిందే-యింట్లో ఎవరూ లేక ఎలాగో కావాలి! అది కంగా నగా యటూ అటూ నూసింది నమయంది తెరన దూడకు లాక్కంది దిగిలో కొచ్చింది నకకాతేశ నిజయ నేయనిగా అడుగులో అడుగుకుంటూ నడి రిక్కించి ముందుకు నూసింది.

నేను వొడ్డిగిరి వత్తుకూ అరితేలు 'క్రొత్త యటాన్ని ప్రహరలాతగాది మరనయ్న పరిదయం చేసుకుంటామని వచ్చాను' అంది

నమయంది 'రండి' అంటూ ఎదుగా వలి 'మానాన కాతేశలో తెచ్చిందా నూ! అది నేయ త్తరచుకుని పెట్టదామనిచి నేనీయతేలింది నిజయ తిరి భంగానగా నెలకొనంచి నిజయకు బల్ల త్తరచుకు లాగులోంచి లోని కొచ్చయింది. నిజయ తిరిచి నివల్లుగొని బాంయో! వచ్చి పచ్చటి పడిని రంకునాంబో! పెరుమాళ్లు అరితేలు నూకాన్ని తీర్చివచ్చి కట్టక ఆమె కేల్లొంగున దీరన, నూకాన్లు కుళింపకల్ల రచియంగా చిట్టయింకొరంగా కని దీక్షాన్లు మిగులునూ, లృప్యంకో నూదినాగింది.

నమయంది 'ఈ అమ్మయే. దూకారి కిచ్చి రాల' అంటూ పరిదయం చేయబోయింది. అరితేలు 'గట్టి కిచ్చిరాతే-నిజయ కయ దూ చేతు. దూక కాతేశలో పది చేస్తున్నా రకుకొని నూకాన బాక బడి ఒక క్కాను పదిలేవరకు నిజయనూ! అంది వత్తుకూ అరితేలు

నిజయ 'నిజయే' అనేనీ వల్ల రహ- చెల్లి అమ్మలో! నూ చేపా గింది అరితేలు చేరికొననూ నకుకుకూన్నట్లు నూని 'ఎరిమూ అమ్మగాతేరి! కాది యెవల కొంచెంకు నుగా ప్రతి రోచాన ముందును అవగారి! అంటూ తేలింది

అప్పటికి నిజయతిరి పొట్ట పొయననినకు మెల్లగా కంకరలు తీరుస్తోంది అరితేలు వచ్చు అనిన రంకు తేల్లొచ్చి పట్టుకుని 'దీన్ని గానూ! చిన్నవాళ్లకు దూకు ముందుచారి అప్పుడు కొంచెం దుకుకుగా ప్రక రించివటూ నిజయ ఇచ్చుకు దూ తీర్చుచం కోరివచ్చాను'

నిజయ తిరి 'గిండు దూకే 'ఈ నూ! అని నూక్రం అనగలిగింది నమయంది 'నూయల్లు దూకున గాని రంకి' అంటూ కంట యిందిలోని! తీసుకు పొయ పిటవేనీ మాతృకటి త్తరచింబా తేల్లొకో అమ్మ బా కయల చేయ వారంభించింది తన త్తటి నిల్లు రావయింది అది తన కంకి తన మాతృకలో మానరదీ అమ్మ చెప్పాక నిజయతేనీ తిరిగి 'విచ్చున్న మాటాడించటం ఎట్లాగో కాని తెలియదం తెననూ ఎంసుకవంకే కాకు వచ్చినదయల్ల రాకరివట్టల వరకే-అంతే ఇవ్వకొదాన బడిలోతే కట్టుంది వెలికిటి వామనం! కాతేశ అకారి కానూ'

నిజయతేమాటు వత్తు వచ్చింది నిజయ. 'నొంట్లో ఏమూ కాగాలేక నల్ల లేదండి' అంది.

నమయంది కాకే తెచ్చియచ్చింది నిజయ దొడ్డినీ పూలుగొనుకొచ్చి 'యిందయింది తీసు కొండి' అంది అరితేలు కొంచెం గంభంగా 'అమ్మ! నేను నిజయగా దిక్కాటి యాచించటాని! వచ్చాను అతిధ్యాన్ని నీవ్ గొంచటాని! రాతేన కాని దూకుంచి మువ్వలలో యత్తే అది ఎట్లా కాదనక! పూలుతీసుకుంది నమయంది 'ఎందు కంటే అటూ అంటాని! అదిచిప్పిల్ల కానికేం తెలుసు? అరితేలు వచ్చి 'ఇచ్చునీ యొక చిన్న దిక్కా యంతకొన్నా వత్తిరెట్ల పడినట్ల దొడకొన్నాను నూయింట్లో అతిని చేడకలెల్ల దూకొన్నాకొనం వస్తూను కలిగితే ముద్దులయి అడగలంకొన వచ్చాను. అయితేదూ తెలియదు. కాని తెలియని

అయినను తెలిసినవల్ల అదనులే' అని విజయ
రెండుచేతులు వున్నవని 'యొద్దు అక్క
కోర్కెను మునించరా' అని అడిగింది

10

కాశీనంది 'అదరా బాదరా' యింటికొచ్చే
నది! నువ్వుని! పెద్ద కాళం వొకటి చేతివుంది
అహోబలరాత్రి అటుకంటి నుయిండా మొగుడనే
వాడి! ఎంత కోపం వస్తుందో అంత కోపం వచ్చింది
దాని అకోపం ఎట్లాగనా? మిగతం కావాలి
మరొక అవధిరవ్వం ఏదింటి? 'తన ఎక్కడికి కదల
కదవి వార్చింగ్ యిచ్చాదామో అప్పటికి తన మూట
కెదులెరిగి పోయింది అహోబలరాత్రి! బాగా
తెలుసు తన అనుభవపు వది అలివేలు చేసేసినకుం
దని ఆ వాళ్ళ కోపవల్ల పరిచయమైంది. ఇం
దేమని చెప్పివుంటుంది తన ధర్మ కుద్ద తలెత్తకుం
దనవల్ల, తన మన గడుగుదామనీ చెప్పివుంటుంది
ఇదేమీ చెప్పి ఆ అమ్మయిది నివారణ ఉపసంహ
రింమకోమని అపగూడిన నిర్భయమైంది ఎంత అత
మానకరమైన పని! ఈ ధూప్రపంచంలో మొదటనే
వాడి అజమానమీలావువ్వు అనని చేయకలసినవను
లేకా ముక్తికి వైలుచేసింది ఛీ! ఉద్రేకితకాశీన
తెక్కరన అహోబలరాత్రి వనవంతా మెలంగా
కలిసిపోయింది అయిపోయింది—యీ కాశీన
తెక్కర చేసింది తన! తన! ఎలాంటి పాత్రాంగ
కవ్వంది ఎందుకోచ్చిన బ్రతుకు ఛీ! లేవు యీ
వ్వులో ఏ అధారాన్ని వస్తువును వుండటం! అని
కళ్ళ ముందు ధూమి కోర్కె కోర్కెమీద మునుపుం
అంతా గిరిగిరా తిలకుతున్నాడు దెబ్బ లేక అగ
రాటు పతేలూ అసంఖ్యాక భారతప్రజల మీద
పరిశ్రే వుంటుంది అని మునుపుకొన గుంకా కడులు
వ్వుయ్యే వేలం—వెన్నెమే అని కళ్ళముందు
కాంక్షనూడితుంటే పరకాశీనామీద అటుకంటి
మీసనీది తనకు వచ్చేసినట్లే—ఉచ్చి ఎంతో కామ
నేనీ ధీమయాగతు అవుతే అలివేలు తన చెట్టు
చేతిలోంచి కట్టుం తెలియనే ప్రమాదకరమైన
వస్తువులా అది! గోపరించింది 'విజయ
అక్కయ్యా! అన్నట్లు చింతచెట్టు జవలు నిరంతర
మంటున్నాయి నిక్క మునుపున్నాయ్ అహోబల
రాత్రి వట్టి పటలా కొరికాడు నిర్భయనే మెత్తిపో
రా' అని నువ్వునా దరిలెందుకి సుదూరమైనవని
మనసు అసాగ్రహించేనే చూడరాగాడు అటు

వంటికాడియావు చేయి అత్తంది! ఎదుగునందారో
అగటం అందుకోమంది మునుపుం తన ప్రతి
రావంబాదా అతని! తెలియదు బాగా దిగ
పావచ్చి తలుపుకాళం తీసేసిగా తెలిసిచ్చింది
అహోబలరాత్రి! ఆ మనిషి అనితెలుసా గమనించి
తూచివున్నాడు రెండు కాళ్ళూ అహోబలరాత్రి! అని
అలివేలు గోపమీదను ప్రాచింది గోపమను తీసి
కలతలకు తిరిగి గాయమేర్పడింది ఇది గమనించని
అహోబలరాత్రి 'ఎక్కడెక్కడా అహోబలరాత్రి!
పగోద్రవ్వు కా—అని మరీ చేయకాదు దనక
మరి అతని ఎత్తినచేతిని ఎత్తిస్తే ఒక అమ్మత
వాడం గట్టిగా వట్టుంది

అమ్మకు అహోబలరాత్రి ఆ అమ్మతనా వచ్చి
తన ప్రతిభ తిప్పిమని కళ్ళలో కళ్ళ చేటిచూచాడు
వి ఆ యి గవ్వన చేయకనేనే 'వి జ యా
అని నెలకు గంతాడు నువ్వందిగ్గర మలమల అలి
వేలు మిడితేలో గంకాత్తుకుంటూ—ఇక పరిచయం
చాలించండి మానెత్తున్నా రెండువంద అతనా
నించవచ్చునన్నారా! వచ్చి తలుపుతీసి దీపం
నెలుగుంది!

అహోబలరాత్రి కిట్లని మునుందా కాళం
తీసిలోపల ప్రతేసింది తెలుసేకాడు అలివేలు
చెంపమంది తెచ్చున కామిలోంచి విజయకోపం
వాస్తావోనే చూసి 'తీసు వెలిపోతాను అక్కయ్యా
తలకు కట్టు కట్టుకో! అంది అలివేలు చేయివున్న
నది 'మరేమాటు చూడరానా మూడుతుగాని
కాని వొక్కరినే నెక్కలేవు దయచేసి మీ రామను
యింటికిరమ్మ దిగలేదే రామ! ఏదిటి అటా
దన్న ముచ్చువున్నా రే నిర్భయ నాను చెప్పితిగిరి
దనా—యీవాళ్ళ కాళం తీసిందరా తుంది
ఈ బాధను చేతులో చూడరాగా అనధినిస్తాను
ఎక్కడి? అని బ్రతిమాలింది

అహోబలరాత్రి విజయకు నెలకట్టుకొని
చెప్పన్నాడు విజయ యిక తుండెట్లు లేక యింటి
చాకా వర్క 'మానూ—అంది ముచ్చువుతో
యిదిగా ప్రేమిపోయి! మీరు తెలుసా! అని
అడిగింది, 'అయితేమని విజయ ప్రేమ ఎట్లాటిదో
వాళ్ళింటికి తెలియ! అన్నాడు విజయ అని
మహాదాని చేసి పొరమీసింది. అప్పటికే అని
ముఖం చేయకయ చెంపమిట్టి తనకిదో ఉన్నాయి.

నాటికి:

నిరంతరజ్యోతి

శ్రీ వేదాది సహజానందం

కథనము

* ఈ జగము సర్వమేదియిది? *

యేమి యీ జగం దెల్లెల్ల?

ఎక్కడెది యందు శేషింపవారున్న

జీర్ణింపి నామ కెప్పుడు "

మనుష్యుడీ ప్రశ్నకు యుగ యుగాలనుంచి అనుగుణ్యము మనుష్యుడు కానిన ప్రతిపాదించు ప్రశ్న ప్రతిస్పందించి విడిచిన అజ్ఞానాంధారంలో ఈ ప్రశ్న, ఈ ప్రశ్నాశ్వాసకే నిరంతర జ్యోతి గ్రీనులో నడుచు 2000 ఏళ్ల క్రితం ఈ జగదాది ఉత్పత్తియైన ప్రాకృత సంహారకారుల జగదాది సరి అయిన ముగియనినలో ప్రాకృతమైన అభిమానం తెచ్చారు

ఒకరు ప్రాకృత నిరీత్యవాది

(పాల్)

ఇంతకంటే రతనాలనుంచి కన్ను పడవు లను వినుచుంచి, అవశాసనమే, యజ్ఞపరమ (భక్తి)లను చేయవలె సంఘ విప్లవంవలన

ప్రాకృతీన పాదులారా నా ఆభిమానం విన్నాడు ఇది కేవలం అయధార్మం నేను నిరీత్యవాదిని కాదు

(పాల్)

ఒకరు: బాగ్దాలో ప్రతివాదిని నింజెట్టి, కాని బాంసరేదని నిహించుటకు కృత్రిమమును నిరీత్యవాదిని

ప్రాకృత నేను యజ్ఞపరమ దుష్కృత చేస్తున్నాను నా ప్రాకృతం నామకాని ప్రాకృతం కోసం ఆభిమానం కోసం వృధా చేయండి మీ ముఖ్య కృత్యం మీ అంతరాత్మలను సద్ది పరచు

* వేదాది సహజానందాద్రిగారి "వికాస" నుంచి.

కోటం ఇది నే చేసి ప్రహారం ఇది దుష్కృతా చేస్తుంది

ఒకరు నిత్య నిరీత్యవాదికే నా అభిమానం ప్రాకృత ప్రవృత్తిరహితం ఈ అదిప్రశ్నకు అంగులం కలగదు మీ చేతలను కాక చేతు చేతల లను వ్రాశిస్తున్నాను వ్రాశి నిరీత్యవాదాన్ని ప్రహారం వ్రాశునా మీ అభిమానం నేను నిరీత్యవాదిని కాదు కాని యిది వినియోగించునని వ్రాశి (పాల్) మీ లేక నాకు విధించినా, నా శరీరాన్ని మునుప నేను బాధ్యుణ్ణి

ఒకరు అంతులేని అసంతోషం

ప్రాకృత నా ప్రశ్నలవలన, చర్చలవలన తమ అజ్ఞానం తెలుసుకుంటుంది నా సద్ది లేకుండు పనులు వ్యాయంధంలో తెచ్చారు

దుర్రోకలు: ప్రాకృతీన మర...న విధించబడింది విషయానం

(పాల్)

ప్రాకృత ఈ తీర్పు నాకు అత్యర్థం కాదు అత్యంత కష్టమైన పరి మృత్యువునందు కష్టించుకోటం కాదు అజ్ఞానానికి దూరంగా ఉండటం పన్ను శిక్షించుటలన, మీ శరీరాలను విడుదలచే నా కారణం కష్టించుకోవచ్చును మీ రక్షణ పచ్చి కాదు అది సాధ్యమైనా గౌరవ ప్రయత్నం కాదు. ఇతరులను హరి కల్పించి, వారిని విస్మయించు చేయటం కాదు సర్వే మంగలం తమను కాదు కావడం కాదు ప్రకృత మంగలం

మిత్రులు మర్రి ఎన్ని కళాకారుల ఇలాంటి ముని జన్మించటం. ఏమి అంతకంటే. ఆ ముఖంలో రక్షణకాదు విచారం లేదు. ఈ దీప మారక, మనం కోమలం, కోమలం,

ప్రాకృత మిత్రులు కోమలు. పచ్చునెత్తిని నేను శరీరంలోనా వాటిల్లదు. మృత్యువులోనా

బాటిల్లు. చేతకాకున్న విప్పిరించడు. కావ్యశిలేమని
మూలంగా వాళ్ళూ పోని జరిగిందని భావించగండి
వాడు మంచి చేయాలనే ఉద్దేశ్యం వారికి లేకపో-
యినా, వాడు వాళ్ళిని తెలుసు చేయలేదు.

మిత్రులు విన్నప్పుడు తిండి అమాయకుని
రాలు భార్య వీరికి ఏమి కాదు?

సోక్ వా మిత్రులు పెరిగి పెద్దవాళ్ళ,
సత్యంమీదకన్న సంపత్తువంద వా పెద్దవాళ్ళ
మట్టుక చూచి పై వారిని క్షించడం కానిం-
డంది ఈ ఉపకారం మారు చేస్తే వాళ్ళూ, వా
సంతాపానికి మంచిచేసినవా రవుతారు.

ఒకరు నిరారణ ముగిసింది మిరిక బళ్ళ
కప్పు!

మిత్రులు సోక్ చేసిన
సోక్ మనకు విడ్డూలు సమయం కల్పించి
ఎవరివారిని వారు బళ్ళక తిప్పదు శేను మరణించ-
టానికి మారు చేయించటానికి. ఏది ఉత్పన్న-
మూ తోళ్ళును కరుణ

(సోక్)
సోక్ క్రి. అవ్యతే కర్వాళుః
క్రి. అవును ఇంతా సారం తెల్లవార-
లేదు

సోక్ నైవాదబాచారి నిన్ను రాని
వాదా?

క్రి. అతను నన్నునుకును
సోక్ మరి నన్ను శేవకుండా మార్చు-
వాడే?

క్రి. ఇట్టి విమనసమయంలో మాదా
మత్తై ఇంత ప్రకారంలాగా విద్రావకటం వాడు
అక్కర్లేం అట్టి పనికి విదను భంగం చేయవలను
కోలేదు

సోక్ ఈ వాళ్ళకొండా మృత్యువును చూసి
నిరారించుకొనడం

క్రి. సీకన్న ముదునగ్గ మాదా ఇలాంటి
సమయాల్లో శేను పొంబుండా ఉండలేదు

సోక్ నిజమే మరి. ను న్యం చుకు
కల్పించి చెప్పలేదు.

క్రి. శేవివర కడిగిన కోరికె నుగ్గి అమల
కున్నాను సోక్ చేసిన. మైంతుంచి మత్తై పారి-
పోవారి.

సోక్ క్రి.

క్రి. అవును సోక్ చేసిన.. నిత్య పనిచేసే
పాటిలేని పాపానికి పోగొట్టుకోకుండా కా, ప్రజల
అగ్రహానికి సరవుతాను

సోక్ ప్రజల అగ్రహానికి

క్రి. అవును నిజమే, నన్ను ఎవరిని
ప్రజలు నన్ను విందిస్తారు. దిబ్బు ఖర్చు పెట్టటానికి
ఇద్దం శేవకులకు నిన్ను రక్షించలేకపోయానని,
శేను నిర్దిష్టంగా ఉన్నానని వారు అంటారు

సోక్ క్రి.

క్రి. అంతకన్న అవమానం ఉందా?
సే. సేనుని, అందులో నీలాంటి సే. సేనుని ప్రాణం
కన్న వాడు సతం ఎక్కువ? పారిపోకుండా
శేను నిన్ను కోరినట్లు, నిత్య తిరస్కరించునట్లు
వారికి తెలియదు తెల్లవా విదను

సోక్ క్రి. జవాభిప్రాయించి
భయపడెను సత్పురుషులు తా సంతోషమున
సే. గా అర్థం చేసుకుంటారు వారి మాటే ప్రమాణం

క్రి. సోక్ చేసిన.

సోక్ క్రి. రానున్న మృత్యువునుంచి
తప్పించుకొని ఎలాగో ఎక్కడో తిల వాడుకుని
జీవిండుమని నీ కోరిక.

క్రి. అవును

సోక్ కాని శేవలం జీవిండుటే ప్రధానం
కాదు అయ్యాలని చెప్పి శేవలం జీవించి కన్న
జీవించి క్రి. అభివృద్ధులకు కావచ్చు
మోసపుద్దులం అయ్యక మును ఆ అభి-
వృద్ధిం చెయ్యకూడదు అవునా

క్రి. కాదు ఎలా అవగంతు?

సోక్ మనకు కానించినవారిని మాదా
మనం కానించకూడదు

క్రి. అవును

సోక్ ప్రతికారించుకున్న సోక్ చేస్తానని.

క్రి. అవును

సోక్ ఈ పలానాపడినది వింతటో? విద-
నుండు.

క్రి. ఇందుకు శే చెప్పగలిగిందేమో లేదు.
సోక్ చేసిన..

(పోత)

పోత్ర క్రిటా కప్పవా పరిచార
మది

క్రిటా పోత్రేష్వ మూర్ఖు దింఠా పద
మట కొందలైతే తావ్వాడు. చాలామంది ఆల
స్థంగా విడుం తొగటం కే ఎరుగుదును

పోత్ర ఎందుకు ?

క్రిటా అధికారము అజేరించాక మావా,
విందులొగించి, తొగి, క్రియలతో లాలమేపం
చేయటం కే గురుగుదును తావ్వాటి పొందరపద
వద్ద స్త్రీకథి ఉంది

పోత్ర అవును. క్రిటా వాక్కులా చేయ
టంలో తక్కువైనా లేదు అలస్థం చేసిపండుకలవ
విస్తా లాగిస్తుంది వారి ఆలోచన వాళ్లను కే
వనువరించటం యొక్కంకొదు ఒక మేలుం అలస్థంగా
విడుం తొగినందుకై ప్రయోజనం వీధిలేదు తావ్వాటి
కే చెప్పివట్టు చెయ్యి అదిగో కైలను వస్తున్నాడు
కైలను : పోత్రేష్వ ఇదిగో విడుపాత్ర—
విడుం తొగాక, తొగ్గులు బయటకేయింక వరకూ వడ
వారి తిరువారే పడుకోవారి అవ్వకు విడుం పరి
చేస్తుంది

పోత్ర పరి విడి తొ: ఇదివ్రు
ఆవిడుపాత్ర

క్రిటా ఇతర మిత్రులు పోత్రేష్వ నీ
అమృత కంఠంలో పోలావాలం

(విష్టానృలు, దుఃఖారాలూ)

పోత్ర మిత్రులారా ఏమిటి విష్టా
నృలు దుఃఖం ఇలా! దురపిల్లతొరకేగా అడ
వాక్కును ముందు పంపించి. ప్రాణి ప్రకారంగా
చదివోవారి ప్రకారంగా ఉండండి

క్రిటా అలాగే పోత్రేష్వ వువ్వొంది
భగ్నుం చేయవద్దు అడ అదేమిటి తొలు
గున్నాడు పోత్రేష్వ పోత్ర.

పోత్ర క్రిటా క్రిటా

క్రిటా ఏమిటి? పోత్రేష్వ.

పోత్ర. క్రిటా..

క్రిటా చెప్ప. పోత్రేష్వ

పోత్ర: క్రిటా అట్టియిన వాడు ఒక కొడి
నివ్వాడు అది అతనికి తిరిగివస్తేడు కేను ఇంక
వరకు.

క్రిటా: పరే. ఇవ్వచెందుకు నీ సంగతి

పోత్ర తాడు క్రిటా అలా మరచిపోవా
ను ముప్పైవా అతనికి కొడివి

క్రిటా ఇస్తాను

పోత్ర నువ్వునుకుంటావా?

క్రిటా తప్పక పోత్రేష్వ ఇంకేమివా
నీ అభిమతం

(పోత)

* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *

కళకుడు పోత్రేష్వనుంచి జవాబు రాతేను.
ఒక తల్లిదండ్రు అ ప్రయించాడు అతను తోటి వారికి
భావనాగ్నేను చూపగా, వారనికి మృత్యు వ్యాధి
యొందాడు తొది భావనాత్ర మృత్యు వ్యాధి
వద్ద ఆగదు అది అమర యాత్ర

* * * * *
ఒకడు ఆమరుల తొలమెప్పుడో అను
చున్నాం

ఇంకొకడు గ్రామ గ్రామం భయంలో అట్టు
డికి పోతోంది అందువలన చక్రవర్తి వస్తున్నా
డింటి, మోజువలనమరలో భూకంపంలో లాగా
ప్రజలు కంపిస్తున్నాడు

ఒకడు ఇలాంటి కారకమి బుద్ధధగవాణుడు
చూచుకోవటం ఈ కారితీ చేపురి ఆ రాక్షసులతో
చేస్తాడో

ఇంకొకడు బుద్ధధగవాణుడు ఆ దురాత్ముడి
చూచుకోవును అయ్యిస్తాడు ఆ సైన్యస్వయాపురి
అసాంపాత్యమనేచేస్తాడో

బుద్ధుడు అంబరీ మాటలంకృత చక్రవర్తి
పథం

చక్రవర్తి: ఎవరది? నా దురాత్ముడు ఈ
తొనాయకుల తావులేదు.

బుద్ధుడు తొనా వా వ్యుదయమున ఎట్టి అభివృద్ధి
కువలనా తావుఉంది.

* నందన సంప్రదింపులకారి 'గ' నేడు' నాంత

చక్ర ఈ కనుక కావద్ద వృధా.. ఇట్టి మాయ
 మంటలో వస్తు మోడల్స్ చేతి
 బుద్ధు కంపన విశోధిని శేను. ప్రభూ
 శత్రునికే కా ప్రణామము
 చక్ర సర్వముని మిశ్రముని
 బుద్ధు మీరు సత్యుని! నిరుద్ధంగా ప్రకర్షి
 న్నాని మీరు సల్యమును హింస మీ మానవత్వ
 నిశ్చలము

చక్ర ప్రతిపక్షమును మారించేసిన విరాధి
 నిరుద్ధో మత్స్య మాట్లాడుతున్నావని తెలుగుతో
 బంటునే మన్విరటమంది నిష్క్రమించటం మంచిది
 లేదా

బుద్ధు భగవాని! అపరిచితుడు బుద్ధుడు
 చక్ర ఏమి నీ అహంకారము ఈ భుజ
 మతో

బుద్ధు సంతోషమందుకు కా మృత్యువును
 మీ భుజము కావ్యమించుచున్నది
 చక్ర ఏమిటి? కా కనుల శివోకావ్ర

కాంతి
 బుద్ధు : మరల అలోచన ఎందుకు? ఇదిగో
 కా శిరస్సు

(పాఠ)
 బుద్ధు ఇదేమి ప్రభూ ఒక సామాన్య భిక్షు
 కుని పాదాలపై మహాచక్రవర్తి, భటు లేచును కొంత
 దగ్గర పాదాలపై

చక్ర ఇది సామాన్య కాత్మ. శోధితిని
 కాలు

బుద్ధుకు శేను భిక్షుకున్న ప్రభూ!
 చక్రవర్తి కాదు. నిశ్చలకత్తి మత్స్యప్రభు
 తు నీతి! ఏది ఆ నిమగ్నమునాళ నికావారి మన
 నిమ్య స్వప్నమృతములే నా నిశ్చల స్వయంపాన్ని
 నాకు మార్చుతున్నాయి. కనుచు నా అత్యధికారం

బుద్ధుకు అదిగో అటు నాకు నీతిక
 ప్రాణులెలా ప్రణామాలై వచ్చున్నారో

చక్రవర్తి : వారి కళాకాటి కంఠాలనుంచి కలు
 కతే ఆక్రందనలవన్న పెద్ద పెద్ద ప్రతిస్పందిస్తు
 స్పంది అంతరాత్మయొక్క దుఃఖారావము..

చక్రవర్తి : వారి కళాకాటి కంఠాలనుంచి కలు
 కతే ఆక్రందనలవన్న పెద్ద పెద్ద ప్రతిస్పందిస్తు
 స్పంది అంతరాత్మయొక్క దుఃఖారావము..

చక్రవర్తి : వారి కళాకాటి కంఠాలనుంచి కలు
 కతే ఆక్రందనలవన్న పెద్ద పెద్ద ప్రతిస్పందిస్తు
 స్పంది అంతరాత్మయొక్క దుఃఖారావము..

చక్రవర్తి : వారి కళాకాటి కంఠాలనుంచి కలు
 కతే ఆక్రందనలవన్న పెద్ద పెద్ద ప్రతిస్పందిస్తు
 స్పంది అంతరాత్మయొక్క దుఃఖారావము..

మెదలోని అంశభేదాల అగ్ని కలుపులై అమృత
 అమృతము దహిస్తోంది ఈ హింసోపాయాని!
 మార్గం కా ప్రభూ!

బుద్ధుకు బాధజగమున కాత్మలేని ప్రాణి లేడు.
 ఏ గవవత్సరమైన తిరప్పార ముందు గాక కాని కద
 నాకేది ఇంటికద అహోవము తప్ప తిరప్పారము
 లేదు అహింసా పరమో భర్తా, ఇతే తేదితే
 వధం

* * * * *
 ఎలసిన యా నిమలశోభితి,
 నిరంతర శేచుకు నీ మృత్యువును
 బయలుపరి ప్రాంతం కి జగదు!

జన్మవ్యాధి జరామృత్యువుల
 భారగ ప్రాంతం బాటును పెరిగిన
 కలకామము శ్రీ గౌతమ శ్రేష్ఠు
 దరణము లంటున్న యో జగదు!

శ్రీ మత్స్యప్రభూత్వ శేతే!
 అహింసాక వధవర్తి శేతే!
 భర్తవచక్రవర్తి శేతే!
 కర్మచక్రవర్తి శేతే!

* * * * *
 మెదటి వర్తి : ఏమిటా కోలాహలం
 రెండవ వర్తి : వరులైవుతున్న జనం

ఎవరు
 మూడవ వర్తి : ఎవరూ నైవేద్యం
 4వ వర్తి : అలా ఇచ్చేస్తే చిరకాల
 పుణ్యక్షేత్ర మారి వనితలకుల దంతులు

5వ వర్తి : శివునాళ్ళి ఎవ్వరి రాక్షసముఖ
 6వ వర్తి : విగ్రహాల అవధు
 7వ వర్తి : పల్లవలైన శివుల దండలును
 8వ వర్తి : సాహస ప్రభుత్వ చేసిన కళాక

అట్లు
 9వ వర్తి : తమ మరణాశ్శ నిధించిన బాధ
 తిరిగి జన్మిస్తావని అతని భయం అందుకే కట్టు
 తెలుసుకు వనితలకులను దంతులై వచ్చారు.

(నైవేద్య కోలాహలం నిశ్చలం వనితలైవారి
 ఏమి)
 అశేషమంది మధు.. మధు.. పరమ పరిశ్ర
 మధునాక మధు.. మధు.. మధు.. మధు..

మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు..
 మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు..
 మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు..

మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు..
 మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు..
 మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు..

మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు..
 మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు..
 మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు..

మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. మధు..
 మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. రుఃఖారావము..

మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. రుఃఖారావము..
 మధు.. మధు.. మధు.. మధు.. రుఃఖారావము..

అన్నిచే మరచుకొనఁగల సామర్థ్యము కలదనియు
త్రుక్తుడు

మనదేశవర్తి క్రి—ఎవ్వరని
తన వర్తి క్రి : అతడు రాజును మరలకనుట
కందక అవ్యవహారము బరియించిన తర్వాత త్రుక్తుడు
తన వర్తి క్రి ఏమీ ఆయనకు వర్తకము చేసెను
మరలకు అతనికింటే ఒక చింతనతో అది
తిన్నవచ్చును మరల ప్రవాసం

తన వర్తి క్రి కొని ఈ యువకుని వివాహము
నాగ్గో తెలు చంద్రులు చల్లని నల్లని కుర్రుని
తన వర్తి క్రి వర్తకులు, స్త్రీలు, యువకులు
అందరూ అతని దగ్గరకు వచ్చారు తమతమ వాదనలు
విన్నపించారు

తన వర్తి క్రి ఇప్పుడు మన వాగ్దేవుని కొట్టా
టలు చేయి

తన వర్తి క్రి నీవు గౌరవము మానివదిపెట్టి
గౌరవం మాటలం లోకానికి కొత్తకాదు కొని
నీ క్రతువులనుకొనా ప్రేమించుచు చెప్పెదము ఈ
యువకుడు విశ్వగృహంలో కొత్త వర్తి

* * *
ఒకరు అదిగో అటు అటు
ఇంకొకరు ఎవరు ?
ఒకరు ఏమిచేయి ? ప్రభువారు
మరొకరు చదివి
ఇంకొకరు మంట
ఇంకొకరు మామూలే అ నీతిప్రభువారు
వదిలివేలి నిన్నంటి

ఒకరు రాక్షాసాటెడి
ఇంకొకరు : నిన్నంటి రాక్షు
ఒకరు : ఏం అగాతం ? నిన్నంటి
ఇంకొకరు : అదిగో కొత్తలో నిన్నంటి
గాని తేకడాతే అదిగో తేకడి

ఒకరు ఎవరు ? మన ప్రభువు. అక్కడి
అటువైపునగా మందుపైది మన ప్రభువు
ఇంకొకరు : మన పితౄలొంది, తెలియవులని
అక్కడ చేయవది. అటు మామ
మరొకరు : అదిగో పాద పూజి ముక్తిమోంది.

ఒకరు : కళంకాల్పించితిమి అటు ముఖం
మన పిత విద్యలెలాగా ఉంది...

మరొకరు అదో వారిదే మట్లా కోర్కె
చక్రము వృత్తిం చేస్తోంది. తమస్వర్గము సాధం
తీర్చుకుంది

ఒకరు పాదం : ఇంతకన్న పాదం ఏ
మంది ? మనకు రాక్షతో అటును కాశ్య చేసేవారం
మరొకరు అటు అటు కొద్ది మనము
నాగ్గయమారులం కొని మనలో బోధనీతు
రెక్కడ ?

ఒకరు ఎవరువచ్చును నోడరహితులు ?
నోమిచ్చి ముద్దిని మనము ఏది ?
మరొకరు ప్రభు : అటు రాక్ష ముక్తి
తిత్తిరించి అటువైది ముక్తిని లోకానికి
నిచ్చి నిధినివలదుమన్న మామ లక్ష్మీనాథం ప్రభోధం
చివ అమరికలో ఉన్నతో విశ్వమంతా ఏక
గృహం గా నిర్మిస్తాం

మంట ఒక ప్రభువారు ఈ సంధ్యవులున్నది
కాదా నీ భూవన తీసుకున్నావు

* * *
కళవీరు ఈ ప్రేమ మార్గి పాదము మోచిన
లోట్లా పాదం వచ్చావేమనో ప్రసక్తిమంది
దూఖం కన్నులు ముగించుచుంది కొని మునుష్యుని
విధిగన్న బలీయముక క్రతువు మునుష్యుతో తీరిక
మందే ప్రేమ త్వణుల సంభుద్ధుల ఈ రెండే ముగ్ధు
మోసం నూపెట్టుకుంది ద్వేషం కన్న మోస మోసం
మునుష్యుని మోస తమిళం కొరలం

ఒకరు : కాదానా వాళ్లలో ఆ భావ్యర
త్రుక్తుడు ఎవరో మరలా తెలుసుంది.

ఇంకొకరు కాదానా ఇచ్చిస్తాగా ముక్తి
తని నన్నుల పంటలో ఒకటిదిగా ఇచ్చిస్తా
మంటలో

కాదానా : తన నన్నుల ముందున కొనిండు
కొని, ముక్తిమార్గ అతిశయ భావ్యర త్రుక్తుడు
ఒకరు ముక్తితో ప్రేమను మోసనివలం.
ఇంతకన్న .

కాదానా : మంట విద్యుంధించి, వాగ్దేవుని
కొని వర్తకుల తీసుకున్నావు

* * *
వాగ్దేవునికొక : ఎవ్వరిని ఎవరి తీసుకున్నా..

ఒకరుఁ యశ్వరథుక్రమపని చెప్పకొంటున్న
ద్రోహి

కాగియానికాః : ఇతః కా శశ్వరథుక్రమ
ఒకరు యదోట్ట కుతశిచే చేయబ్బునున్న
అందరూ ఈ మహాపరాధాని శివ మరణం
ఒకరు పైలేట్! రాజద్రోహి ఇతడు
పైలేటు ఎక రీతియే ఇతని అపరాధ యిది?

అంతా జూరిని తన తోడలగ్నో శ్రద్ధ పరుస్తు
వ్వాడు చక్రవర్తి నీలరుకు మంకం చెల్లించకపని
కానియ్యవ్వాడు

ఒకడు ఇతడు తన శశ్వరథుక్రమని పెట్టు
కుంటున్నాడు యాదుల చక్రవర్తిని నిరసించుకు
న్నాడు

ఇంకొకరు అది అపరాధం అనకాగ్ని
లోపలు కాదు ఈ రాజ్యానికి ప్రభువునది ఎప్పుడూ
పెట్టుకోలేదనకు అతని పాత్రాజ్యము ఈ శోభకు
చెందినది కాదు అంతరాజ్యం అనంత పాత్రాజ్యము
నకు అతడు ప్రభువు ఇది రీతిం ఇది కర్తవ్యం
పైలేటు సర్వముంటే ఏమిటి?

(విశ్లేషం)

పైలేటు చిత్రంగా వాడు ఇందుకుని కవచ
చెల్లెడు

అందరు ప్రజల ముద్రాకవచి, చందలకం
తెలుస్తాడు

పైలేటు అమ్మిం ఇవ్వాళ ఉత్పితపు
లోక కదా! మరి ఈవాడు ఒక నిర్బంధితుని నిగు
డు నానాగ్నికా ఈ యాచకుడిని

అందరూ కన్ను, కర్ణు ఇతన్ని నిశుచల
చెయ్యకర్ణు బారబాన్ దొంగల నాయకుడు
అతడు ఎనిగన్న దొంగ ఇతడు అధునిక శక్తి
బారబాన్ ను నిశుచల చెయ్యకర్ణి

పైలేటు : ఇతన్నేం చేశా?

అందరూ : నిలవరాద మరణం అనే తగిన
శిక్ష. (ఉత్తరపు గొంతులో)

పైలేటు : నిలవరాద మరణం . ఏం చెయ్య
చేపాడని అతని ! భూరభక్త!

అంతా నిలవరాద మరణం. శశ్వరథుక్ర
మి మరణశిక్ష

ఒకరు కృశించిన ప్రేమయ్యి . నిలవ
నానాగ్నికా లోతున్నాడు

ఇంకొకరు ముందరయ్యా చేస్తున్న ఈ మహా
పాపానికి రవ్వంత ప్రాణశ్రద్ధలు. నేను నానామ
నిలవను

ఒకరు మరి రెండు నిలవలన్నవి
ఇంకొకరు ఇద్దరు దొంగలకు కూడా ఇవ్వాళ
మరణశిక్ష

ఒకదొంగ శశ్వరథుక్రమకుకూడా మన దగ్గ
రళ కర్మాను ఓ శశ్వరథుక్రమ, మత్స్య
శశ్వరథుక్రమమనే, నిమ్మ రక్షించుకుని, మత్స్య
మీకూడా రక్షించు

రెండవదొంగ ఛీ, సిద్ధలేరుకా నీరు, మనం
చేసిన పాపకృత్యాలకు ఈ శిక్షలు మనకు సహజం
కాని ఇతడు సర్వయ్యి ప్రేమయ్యుడు ఓ
ప్రభూ, మత్స్య నీ పాత్రాజ్యంలో అడుగు పెట్టిన
వ్యగు ఈ పాపని కూడా నిర్బంధిస్తా!

కొందరు శశ్వరథుక్రమ, నిరాచరమట,
అయితే ఆ శశ్వరుడు తచ్చి, ఈ కొనుగిని రక్షిం
చేం?

అకాశవానీ ఓ విశ్వకర్మా, నీరు నిశా
ధులు కాని జూరిని కుమారు ఇతే అతని
శోకం, వాడు అనూయకులు. వారం చేస్తోంది
వారి! తెలియదు

హింపా నీహానీ మునీ
అనహింపా నీహానీ మునీ!
నరహింపా నీహానీ మునీ!

ప్రేమయ్యలను
హానను చేసి
శ్రద్ధాంధుడతో మునీ!
సర్వముమరము, ప్రేమ అమరము!!

కళకుడు ఎకరు, మన నిరాచరంలో జూరిని
హింసించుకు మన సంప్రకారము... కాని మహా
కృప సంతోకం అమరమనది చేతులూ

చింది. ఇదికంటే ఈ శ్లోతి వింబునైత్ర చూచు,
కను బాహుశ్లోతి ఇచ్చి శ్లోతి నిలువతో చి
ట్టకు పోగొట్టుకుంటాయి

మార్గచంద్రాచూ
నిలువకుండా
ఆరిపోవీశ్లోతి,
ఆమర, నిర్మలశ్లోతి,
అదిగదిగో అంతరాకాశిని
గృహకరణ నిలువ నిర్మల శ్లోతి
మీర అశ్లోతి

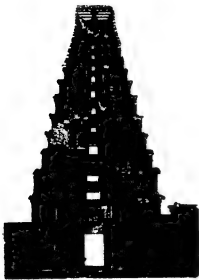
నిశ్చయ, నిర్మల శ్లోతి!

* * *

నిశ్చయ భాగ్యమలాహ! హింస వలంబించి,
ఇంక మానవ చరిత్రను రక్షిస్తూ నిలువతో
వచ్చింది, నిలువయగం తరలింది తమాయగం...
అదిగో దుర్బలాశి!!

"అహింసా పరమో ధర్మః"

(అశ్లోతియూ శ్లోతియూ నిలువతో, అవకరి
80వ శ్లోతి మంత్రాను శ్లోతియూ మంచి ప్రసారిత
మీర బాహు)

ఉగాది వందనము

★

శ్రీ పెనుమర్తి కామేశ్వరరావు

ముందు లందిన నేమి మురువొప్పు లావణ్యకోళతో నిచ్చె గలావికన్న
దంపతి ప్రేమతో భావశ్యమునుదెల్ప విరియబూచెనుతోట విచిత్రము
కోకిలానీకపు గొంతు చెఱును బాప కల్లవామ్యరమును బట్టె మాది
ప్రణయగీతములు బాడుచు మధుపూరనుమముల ముద్దాడి పొక్కి నభులు
త్రిభువనోద్దీపకుడు ప్రకృతిని వరించి కొలుపు దీర్చె వనంతుఁడీ తెలుగుభూమి
సాంద్రవైభవనకులు, నిన్ద్రుదయకులు-ఆంధ్రుల కుగాది కుతుకపు వందనము!

గేలు నేయగఁజోయి కాళగళుని కంటివేడి మూడిన రతిరేయిని నేవ
లమ్మరమ్మకొఱకు పీరాల్గిని మధియించి కరకరులగు సురాసురుల తీరు
విప్రబలంబున వృద్ధిపొందిన బలిఁ బాతాళమున కంపు కలుపు ప్రతిభ
బడుగు కుచేఱుని యిడుదులు వాచిన దీన బాంధవుని దాశ్విశ్వమహిమ
తెలుగు జీవాన నెల్లెడ తెలుగుచుండఁ గలిగె వందన సంతోషకలితయగుచు
ఎల్ల ప్రళకు సౌఖ్యము నావహిల్లఁజేసి తల్లియైత్రోచు నుతుల సంపుల్ల జురిగి
జీవితమున తీవ్రయొ చేచు కలిఁగియుండు ననుమాట జ్ఞప్తియం నుండుకొఱకు
వేపపుల పచ్చడి దిని పూపవయను బాలబాలిక లుత్సాహజ్వల సూగ!

భారత భారతీవరణపంకజముల్ భజించుచు నత్మ-భా
ధీరులుఁ జెంచువందనల తీరున వందముఁ గ్రుమ్మరించుమా!
కూరిమివందనా! నుగుణకోమలభావుకు లాంధ్రపుత్రులన్
చేరునుగూర్చి మమ్ము గరుణించుము మంచితనమ్ము తెంచుచున్.

పోటరులైన యాంధ్రులకుఁ బాల్చె ఓశీర్ణము, నైవ్యలాభమా
భేటమునై, సమిప్తికృషీక నిలియై, మహాహృద రాష్ట్రమున
బాటిలలేదు స్వర్ధలకు భావజై, తమలోనఁ దాము గ
యాటము లాడుకోగలుగ అందనిమూని ఫలమ్ము గాదొకో!

స్వాధ్యక్షసహితుఁ, మహితస్మృతకులు, హితులు రాజకీయ ధురంధరులై జనాధి
ప్రేమఁబొందఁగలిగిత తెంచుకొనుడు, రాష్ట్రము లభించు పారశంక్రమనశించు!
వందన నొవత్సరమా! వందనమును గొని మహాంధ్రవత్సలవై యా
యము నొనగడి రాష్ట్రము బొందగ దీవించు మమ్ము! భూపిత్రు జనుల్.

—

జగన్నాథపండితరాయలు ఏద్యద్వాగ్గేయకారుడు

★

శ్రీ కొవ వెంకటరాయకర్మ

మనము పాపాదులకు గూర్చుల నుల దోషముల చెరిగివారి సుమధునితో వారిం చెరిగి కొవతో పోవుటయు, ముగ యుచ్చిత స్థితికి సంబంధించి కార్యకారణ సంబంధ మరచి కానిం జొంగించుటకు వగు పాదశాంతముల వచ్చేనీలవగుచుండును, — గారణములుగా బుద్ధిభ్రమంబు వగు జగత్వాగ్గ పండితరాయల నుండి తెలిసికొనబడుచున్నారను ఇచ్చుచోదానము వరచించిన 'ప్రాచాభరణ' మును గ్రంథమున గల—

"తైలంగానలయ మంగళాఘాతము
చో లక్ష్మీ వయా లాభిత,
స్థిమ త్వేనమర్తమ మును రచి
కేం విషయలలాటం తపః
సంతుష్టః కలుతాధిపయ్య కవి
కా హార్య ర్మ తివ్యరతం,
శ్రీమ త్వంకితరాజ పండితః
గన్నాథో వ్యధాచి దివిమ్ "

"పాపాణా వసి వీయూచం
స్వందలే యస్య లీలయా
తం వందే నీయ స్థిరాబ్ధిం
లక్ష్మీకాంతం మహాసయమ్ "

—అను ప్రస్తావములపట్టి పండితారాయలు లక్ష్మీచరి—పేదలకుల గర్వకు శ్రీ ముక్తాఫలంబు తెలియం వగును తెలిపాడీ త్రావూము 'శివప్రసన్న' గృహాపామముగా గలవాడు మూర్ఖుని కావలీ మండలములో 'మంగళం' అగ్రహారము నివాసము అనగా 'శోభనీయ' వాస్తవ్యుడు

ఇతడు ప్రాణేంద్రు శౌర్య సురేంద్ర మూహంపడు, ఖండిచిత్త శౌర్య బాంధ్యమూహంపడు, మహేంద్రుని దగ్గల వాగ్గయ వైశిష్ట్యములను, విశ్వేంద్రుని దగ్గల వాగ్గరణము—అభ్యంతరి పర్యవర్తకాధారంగతుల మయనము 'రసగంగాధర' మందిరి—

"శ్రీమద వ్యాకేంద్రాచార్య రథిగత
చల ప్రావృధివాగ్గతవల్పః,

కానాదీ రాక్షసాదీ రచి గమ
నగిరో యా మహేంద్రా వశేనీక,
దేవాదేవా ద్యక్షిన్ స్వరూప
వగర కావశం కై దునియం,
కేమంగళాస్త కేమిములధనే
తి రధా స్పీరవర్ణిద్యాగ్గ ధవోయి "

—అను వాగ్గయంబట్టి విశిష్టము 'కాగలదు' ఈ విషయమున నితడు 'భామిని విలాసము' లో—

"మంధః పరిమళ మంధః విమరి
పహ మంధసంధిబోంబోధిం,
అతిరిచ్యతే మజన్మా కల్ప
జ్జువం నిశేవ చరతేన "

—అని వ్రాసియుండుటవలన, ఇట్టివంక జలమునీ మండ త్రాగవనియు, గాని మండలంబు దుప్పించి లిస యగ్ర్యుడు సముద్రము నంతకు నాహా కేవల మట్టివాడనియు నటుల 'కే' లోకములో నానా నాకను తన నిష్ఠుల ప్రతిభా వ్యక్తిత్వలలే వండ్రి పథిగమించుచుండును—తెలియం దనియున్నది. ఇతని 'రస గంగాధరము'న వీరత్వ, పాండిత్య, కవికా కూరత్వములు మూత్రము గాగ ధర్మకాస్త్రము, సర్వ వర్తవములు—ఇది యని యవశేష అన్ని విషయములు సెందుకోతల బులుగువాని వచ్చి పడినది పాండిత్యమును ప్రపాదించుచువును 'రస గంగాధర' మందిరి

"అవిన శ్రీ గిరాంపతిః సలయం
యది కాపా మధిభేదకానిచా
అయ మన్యై త్రతో హయావశ
స్వరణోల్లంఘిత వాన్మయాంబుధిః "

—అను వాగ్గయ లక్ష్మీకీర్తిగా వగవచుచున్నది. ఇక గవికా వీరత్వమును.

"జహాలా ద్రమ్మ పాశోర్మలయ
వలయో వావహాలా త్వయాధే,
రాగిత త్వే వచ్చి తి కావ్యమయన
తీయన్తి విశేషం వదంత,

మృద్ధిగా మధ్య నిర్లక్ష్యముగా
రసములో ముగ్ధుల భాగ్య భావం,
చాలా మారులకాంతాః పడుతు
భవించు కోటి భవ్య మనస్సుః "

అటు బాగ్యము పరమ ప్రాప్త్యముగా నుటం
కంపననది ఇష్టమితిభావమందు 'పిల్లి కలగ
పాణి పలక తల నీలిం నవనీలం కలుగు' అని చెప్పి
కొనుట కలవ మామూల వివాహ మార్మయోజన
మంద కలిగియుండును బండితాగ్నేయ నయ్యుని
యూహించ ననుభవముచున్నది

ఇతను ప్రాప్త నిర్గుర కలుః పరిపాకమున
భారత రాజధాని యుట 'పిల్లి' వగరమునకు జని
యెను 'అగ్ర' వగరము నెత్తును మెగలో చక్ర
కర్తలను రాజధాని వగరముగా నుండియుండెడిది
కాబట్టి చక్రకర్త నిర్గురము పశ్చిమ కేరళమును
నిలువొట్టు గొల్లును, విగ్రహము పెంచించును, మనీ
ముగ్రా ప్రాకార వివిధరీతిలు లయన బలజంతువు
లతో నిండి నవర్తకలీల జలప్రవాహములును, నదీ
వనమలులును, భారత కర్మాకరణుల లీల ముందుకు
టను వారి మృత్యువర్తము లనుమందిరి కాగా, ఇక
బండితరాణుల మృత్యువర్తమును గూడ నన్వర్తక
దీపురు లాగిరిచి కొన్న కవటయం దిబ్బురం చేయి

ఇ విధ్యుత్తులును 'పిల్లి' కేరళాని యుట
దివ్యారూప మూర్త్యున పరిష్కృతుల నందుట కయ
'అజ్ఞ' (Ajner) జపిచి ఛాండి భావ 'నెర్మ
కొనుట యగ్రముని తలచి ఒక్క కంఠంబయి
యందరాలమనకీ యా భావయందు ప్రవీణు
పెయ్యెను హాహా చక్ర క్రియొక్క కొల్లుకుట
మన బండితరాణులనుట ప్రతీకము గగితోడనే
చక్రకర్త ప్రేరణమున మహామృదీయ మతి మరలం
పించి యొక్కదితో ధర్మభావ్యుడై చక్ర పండిత
రాణుల కొనసూచినది కాగా, ఇతడు దిన వాక్య
వర్తము చేసెను, దర్శనకాలము కలనను, హాహాచీ
చక్రకర్త యశస్వమైన పరివరణము గగింతుకొన
వారిను

"అపద్ధ విలాసము"లాది

"అథ సకలలోక విస్తార విహారిక మ
సంపదార పరంపరాధీన మాపవేన,
ప్రతిదిన ముద్యు దినకర్త గర్భ పవ్యా ద్యుగ్గోక
విద్యా విద్యోగితాంతాః కరణః
కవి విలాసము మానేక, కృతయగ్ని
కృత కలికారేణ, ముని తృణబల పూర్వా
దిలీపకమగ్ధ విలాక వాణు నమ
నీలి మర్కట నమావ్యాసా వారేన,

మాన్యులేక నవా వాసభావ మనః
ప్రహరేన, ద్విజులలీలా హావాక
క్రేవా వాద్యుః కాయేన, మాధుర్యమల
సమస్త్రేందువా, రాణుమమంజేవా
దీప్తేన, సావ్యభూతి సావహా ప్రహాళిక
పండితరాజ పదవి విరాజలేన,
తెలంగ మలావతేన, పండిత జగన్నాథేన,
అపద్ధ విలాసాశ్లేషణ మాభ్యామితా
నిరవిరాణత నీలు ముఖగహవా సహృదయావా

వా మునుజున మలానీతా భవతా " అను
పంఖిల రాణుమమందు విద్యారమున ముఖ్యులుం
క్రియల 'అపద్ధ భావ' చాక బరితలుభాగ్య
మొదలినటును, ముఖ్యులందరియై చక్ర కర్త దర్శనము
దినపు కేయలచి త్రాచి యాహు విద్యారమునిగా
కేయలయి గాక 'పండితరాజ' అను దినదినము
గూడ దిన కీర్తినినినటును, తెలుపుచున్నది అంత
యిక అపద్ధ భావన పొంది సంస్కర్తభావలలో
అపద్ధావర యుడి విద్యారములై చక్రకర్త విమయము
కల్పితపుగా భావనైకవియ, వాకిని మృత్యుయన
చిక్ ధర్మకర్తాన కలిగినదియు గాగా, దిన
యోగితుల విద్యారములై చక్రకర్త విమయము
లలో దిబ్బుయగా భావ్యుడయెను కేయలయిచి
వాపరియు, మాధుర్యమున రాణుమమందు విద్యార
మున 'అపద్ధ భావ' యొక్కయు నవరితలన 'హా
హా' చక్రకర్తయొక్కయు ననుగ్రహ విశేషముల
సంపాదించుకొనిన జగన్నాథునకు 'పండితరా'జను
దినము లభించినదియు, 'అపద్ధ విలాస' మను
గ్రంథ మంది యనుగ్రహము గర్భకయ ప్రాయ
బడినదియు, మాధుర్యము చున్నది

"జగ వాళరణము-అపద్ధ విలాసము" అను
గ్రంథముల జొక్కవర్తయై చిదివినయిల హా
హా చక్రకర్త కొల్లుకుటయూ పొంది సంస్కర్త
తయల 'పాదరా'ధిహావములు, అత్యుగ్ర 'లోకా
నామల, గర్భకు' వారాళి'వాకును అపద్ధ
భావము' ముఖ్య కర్త మంది తెలియగలము.
'హా' మాట యునిది యుమిద్యుల
వారణకభావయందు 'నీర' అకరం, అను
'నీరతో' ననునదిచివా దని యారంగకలు
చిరీత రచించి 'మహామృదీ హా' యను కళకు
'హా' అలంగి' యను గ్రంథమున 'మొదటి
గండియు వారంగకలు వారాళి'వాన నై ముఖ్య
నంపము విలయన, వారాళి'వాని మృత్యుయన
హిందూమతము మొదల హిందూమత గ్రంథముల
యైన ప్రాచీనముల గండియై యుండెను, కాగా,
నరకు చక్రకర్త బాధినినీతుడై యుండెను విలకు

“నేను
లక్ష్మీ టాయిలెట్ సబ్బుతో
 వాచర్లుమును రక్షించుకొంటాను”
 మంగళం
 చెప్పుచున్నది

మహిళలమైన మననవతో గుడిన తీతెత్తట మధ్య
 వ్యభిచార మే నర్థమును మహిళలముగనుచునవలసిందే!

సినిమా తారలకు సౌందర్యము విచ్చు సబ్బు

L.T.S. 200-220 TL

వేటూరి—

సుందరకావ్యగారి

సుందరరసము

సర్వసవామేహములకుసంజీవి.

గుణము ప్రత్యేకము

అనుభవసిద్ధము, ఇంతెక్ష్మన్లు అవసరం లేదు. ఎటువంటి సవామేహమునైనా కుదుర్చును.

50 మాత్రలు రు. 5.

అర్ధరసాయనశాల, ముక్త్యాల

లోక్పసిద్ధిపొందిన

పి. వి. రాజన్

అండ్ కంపెనివారి

శ్రేష్ఠమైన మదరాసు నశ్యం

R. S. సుగంద ముక్కుపొడి

అన్నిటిలో సాటిలేనిది.

ధర వివరములకు వ్రాయుడు.

తయారుచేయువారు —

పి. వి. రాజన్ & కంపెని,

అర్కోణం, Arkonam, N. A. Dt

జీవాబ్రదేమటామాట!

సంతానం కుల్లి కృషిస్తూ ఉంటే.

తల్లికి క్షోభకాదు?

భారతీ-భారతాంబ తన

కుష్టు,బొల్లి సంతానం

కోసంఎంతని దిచారిస్తుఉండో?

ఇదుగోమా ౩2 సంవత్సరముల

అనుభవంతో ఇస్తూఉన్న అభిరుచి

మామ నేడే వ్రాయండి

రెడ్డి అండ్ కో.,

గోపాలపురం (సం. ౧౨)

ప్రాసుగంధిలేవ్వు

ఇది రక్తవృద్ధిచేయు విలువ గల కష్టమైనది తయారు చేయబడినది మేహములు, నిర్మూల నిప్పులు, కుష్మపిష్టము, అతియాశ్రమ మొదలగు వాటిని ఉండించి,చుంచి బాగుచు ఉత్తమములగు మును కలిగించుటలో అద్భుతమయినది అత్యుత్తమము గలది. 2 పిప్పిలు రూపం

20 కులముల డబ్బీ రు. 2/-

పోస్టేజీ ప్రత్యేకము

పి. సి. వి. అండ్ కంపెని

అయ్యలూరి సహజం

౨౩ తల్లి (కెల్లూరి తల్లి)

రిక్తుమయ్యన అతని సభిక్షించుచు 'అపవిత్రుని' నను గ్రహమును విడిచింపుటయన జయ్యరం చేయి' 'దండం గావధము' అని—

"సుధేవవాణి కవ్యధేవమాన్తి
ముద్రాకర త్రివ్యక్తి యితి త్రి,
పంచాధి కల్పమతి రాసంధిం
రమ్యతీతలవ్యసన్ని పీఠి మన్యే" "యంతుం కుమారీ శివ మాసంధిం
తదాకాశాం యద గృహ్యవాళి,
ఇదంత చ్చిత్తం భువనాకాశే
నిరాకాశాం క్షేపితే తిష్ఠతి" "

అను శ్లోకములందు 'అపవిత్రుడు' అర్థము గలదు ముద్రాకర త్రివ్యక్తి అనగా 'బంధుని'నకు వచ్చినాడు తాత్పర్యమునకు అంతు దీక్షితమునకు త్రి ప్రాంతమున హిందూమతానుభూతియందు 'నిలువ' అనగా 'రాంధ్రములు' అర్థమును యుద్ధేవవాణి హిందువులు కాను పీఠము మహామూర్తియై కల్పింతులను సరిహద్దులకు వారినిహించుచుండిరి మహాత్మానులు కాను పీఠము హిందూమతము సరిహద్దులను వారిని అనగా మొదట యుద్ధియండ్రి ఇదిగదయగు విమలదేవి ముద్రాకర చక్ర త్రియంశీకరంబు హిందువులు మహామూర్తియై మహాశయములు కావలయునని యింపులా మహామూర్తియై శ్రీలంకనుండి యుద్ధానింపగా, మరల బహుశాను 'శ్రీమా' అనునందు సమీపమునకు యదగ్ధావయములు చక్ర త్రియస్మితి సంధింబియింబి; 'రామా' ద్వారముల' అని పేర్కొనెదాడు

అటునుండి చక్ర త్రి హిందూలను (Pangab) నకు వచ్చునప్పుటికి మహామూర్తి హిందువుల పయన రాలోపయ మొదలగు ఆ పయనమును విచారించునది నది గురవారో 'తేజస్వయం' 'శ్రీమ మహామూర్తి' అనువాదో 'తేజస్'గా, నరకు తివర తారణములు దోహదగ వేదమునుండి మహామూర్తియై శ్రీమ హిందువులనుండి తేజస్వయి, మహిమ గృహముల నిర్వారణనీ, మరల వారిని గట్టింపుట కయ నందువుల ద్వయ లాగావా కమూలనీ చక్ర త్రితో 'తేజ'వాకు 'బంధుని' లో అతి నిర్మలము హిందువులు కానుపీఠము మహామూర్తియై శ్రీమ కయ నందుమును నివహించి అటుల తేజస్వయి పరివారింబి మహామూర్తియై తదితలు లోకానిందీ చక్ర త్రి పారిశ తేజ సంధింబి కా యుద్ధియన్ రానింబునది హిందువులనుండి యదగ్ధామ మొదలగు హిందువుల నుండి బహుశానింబునది వారి 'నిర్మ'యనీ మహామూర్తియనుట 'తే' యితి గా నింపునది "అని 'మహా అర్హు' హిందూ' అను పతన చక్ర త్రియము

1891-నాటి త్రివ్యక్తియను (వాయును మన్మథుని యుద్ధాను) దీనింబట్టి మహామూర్తియై శ్రీమ హిందువులు వివాహములు చేశిమందరిను జరుగుచుండెను గ్రహింపజేయ

చక్ర త్రి హిందూమతాలోకమునకు లభించి అటు చక్ర త్రియ హిందూ మంత్రిరాణులను, మంత్రి రాణులు వారిని,—కానితే 'తే' యింబియలు ప్రేమమతా నిమగ్నై 'కాని చక్ర త్రి యనుజులనీ యెకరి శోకము నూపుట, 'ంధానింబు'నటు,—సమయమునుండిను ఒకవాకు మంత్రిరాణులను బ్రకటించు మహామూర్తి యదగ్ధామ మందగా, రాణులు పట్టిని బహుళాను నగవలంబగా, బ్రక త్రి పట్టియై, లభించి మందల కలకలతో 'తే' రమ్యమౌని గాగా వినియల చక్ర త్రి మనంబు వారునే ప్రభావ కరమున వచ్చును మిది యేక మింబుల రావణభావముల మహామూర్తి మన్మథుల లభించి యా భావముల మహిమ తోపులమున, మన్మథములను, తేజస్వయిని ఆ సమయమున 'చక్ర త్రి లభించి' తుదేతిరాణులు చక్ర త్రి విహస విహస రమణుల చెలికొని ప్రభుత్వమునందు పయనంబి మహామూర్తి లభించి మంత్రిరాణులతో 'నగా, నరకు తో'న

"ఇయం ముద్రా మన్మథస్య మంధ్రా,
మహామూర్తియై రాణులను వహిం
సమ ప్రసక్తి లోకస్థి చేతి; (చక్ర) త్రి,
గృహిత్వా తేజస్వయి యింబులతో "

—అని చదివినాడు 'కాగా, లభించి లభించి నలు వంతులని కమల మూర్తినినది చక్ర త్రి సంధింబి మంత్రిరాణులను పీఠానియునీ యింబులగా, రాణులు చక్ర త్రి మన ప్రభువులు వారునే ప్రభావముల గనిపట్టి

"నమో 'తే' గృహిం వహి వాణిరాణం
న విత్తియ చిత్తి ముదయం కదాని
ఇయం ముద్రా మన్మథస్య మంధ్రా
లభించి మందల ద్విగంశీ కరము "

"అయనీ పతనీ శోమలంశీ
కయనీ యి యి మహా శయనా
అభిరంబు మహా శయనా
నవనీ మహానీ మహానీ "

"యననీ రమణీ నివనీ కృతునీ
కయనీయ తేజా పతనీ నివనా
అహి చక్ర త్రి చక్ర త్రియము
సమయం బగతీయ యదగ్ధామ "

—అను మామగ్రోళముల జనుకగా, రసజ్ఞుడు,
సహజ విలాసి, యగు పుక్తకర్తి యాచార్యమును
మదిరాడేది యా సమయమున మణితో వికసిత
తేజీవది అతంగి పండితరాయలు కృంగార రసస్థుని
యం బోలరామలకు గవివర్ణియై, వారి హాసభాస
విలాస విశ్రమముల విలాసించియు, వ్యాధియె మహా
రము మెరిసి పారి మధురమునున్న కల్పక నలచిలో
బాలక క్రేకకర్తి పంలకి పతనీత కోమలాంగియగు
లవంగిని పండితరాయలు కొనంగివాడు తావు
నకే తాపోయ రస గాంధారమున

“మూడవత్వ స్వరూపలోకభర్త ర్నిజగ్రహం
గంధీరతా యాః కితా,
రత్నా వా మహామేక విక భువనే
కౌబాలదగ్రో మామ్యుః
ఇత్యేవం పరిచింత్య మాస్య పహళా
గర్వాంబుకారం గతా,
దుగ్రాతే! ధిశత సమో విజయతే
దీర్ఘ నరా కల్లభాః”

—అని పండితరాయలు ముద్రాంత పుక్తకర్తి
గొత్తపుడమిని బాటివాడు అంతలో మారకొనిక

“మూదాభా! కపా...దీన! ధిశత
సులోక్య సహజాం గతై
రత్యుక్త ర్నిజగ్రహం గతై
మాతీతి కం బ్రాహ్మణా
కాతా మాతమ కౌర్వై ర్భవి త్త
స్పృహిం సహం భావయే
స్మహ్యి క్షింభావ తావక తులా
జికో దద్యానో నరాః”

“స్పృహ స్పృహకృతా తురా కిల పరి
ద్రాకుం జగన్మంబలం
త్వం వంశావత! నిర్భయం దిహితి య
క్త్యా జలైః కర్తా
సంరంభాయ లోదినో రంభిని
ప్రవాహ తామాలసహ
బాసీమో ర్భవతా సహజై విది
తో దీర్ఘ భరా కల్లభాః”

“సురాజా మారామా దిహ రుదీతి
యుంభూనిల హరిః
వరేయ కృష్ణం రాజుది తవధి
లో మందలి హః
కీల భిర్యా కార్యం కింకర! వి
తే మన వికల్ప
కృరంకక వ్యాప్తా మధి భవతే
... దీర్ఘ సరవతిః”

—అనియు గీ రించివాడు ఇప్పుడంతి ౭౭
మణి మహారామా వ్యాఖ్యానము మయ “మహారామా
వీరభరతమ” అను ఖండిత గంభీరమున రచించి వాని
యందము కంటిను తెలుచివాడు ఇప్పుడింతల సుంద
కాకాతల విద్యాంతు లుకేమి లభ్యుద్భవది పండిత
రాయలకు సప్రభుగ్రోహగిని కలచి సంభ్రమముండి
బహుష్కరించెట్లు మాటించిరి కాగా, పండిత
రాయలు దిద్దు ముద్రతను, ప్రయతేరేయ, కచ్చైర్య
యార్పించివాడు గాని వృద్ధ యయ్యును అంత
మాత్రమ వదానీను వెయివం బ్రహ్మజనుకు తేజవి
తలచి తాళి వగరమున మణికర్తి తావులమున తేజవి
రంధిత హాసము మయం సూర్యుండి “తే నాక
తే యవక వన్యి అను లవంగిని పెండ్లి యాడుటవలన
లతించి నయితేదే భగవతి యగు గంగాధరని న
మ్మిద్దరించువంతు గాక! తనది తే తనన పని
సర్వబద్ధము తేను ముక్తమే యానాదేని వీరందితు
మూయందగితే గంగాధరని యుటకు తచ్చి నమ్మి వ
రించునది ప్రత్యేకజీవు (భావ్యము) గంగాధరాదే!”

హాత్రమును లతించ వారంభించి యెక్కువ కోళము
రమభువన్యతే గంగాధరని యెక్కువ ముక్త్యై
యెబడెంజ కోళము వదులుచు పూర్తియగుటచే పిత
భాగింధి జల సుహృద్గిని పండితరాయ దివంతుల
స్పృహించి నిగ్రహ లని లోకమునకు బాటి పంలకి
దిగిహయవది బహుష్కరించు యయ్యును భాగింధి జల
సంసర్వతే మునీతు వెయి పండితరాయలు తేజవిదైను

మందానీ ప్రవాహము వోలె మందాకౌంత
వృత్తియలలో మహాభవి కారోదాను రచించెట్లుగనే
పండితరాయలు “గంగాధరని” ఖండిత వృత్తియ
లలో భాగింధి కియ్యగా వ్రాసి దిహత్యువంశము
ద్రోక్తి యధితం ప్రసిద్ధికి మార్గవర్ధిని యయ్యును
చిహనంబామహుని కొనించుట తాత్పర్యముగ్గ
పరమతధి ఇయ్యమహుని గరిగించిన యతియ వాని
సమధినించినయందంతయును తావునకే తాత్పర్యమున
గవిని బాదగజుయవ్వారము “గంగాధరని” యతి
వృత్తియ గంగాధరమే!

“తేజాలంకా దంబ
స్కర కలము గర్వల - హాసా
మయా సర్వైకతా
సరణి ముఖితా మురగదాః,
ద్రవా నీ మాదాస్యం
భవతి యతి భాగింధి, తవా
నిరాధారోహ! తా
దివి కళయ తేను మహా మురగదే!”

—అమ శ్లోకమున దర్శింపఁ పుచ్చుచున్నది
బాంధవ్యమును రసవరిణి నందించుచును

“అట ప్రావణ్యం రావణ్యం
త్యోగ మున పరిత్యజ్య సహచా
రిలోలద్యా నీరం
తన జనని, తీరం శ్రీతనకాం
మధాతః పావనీయః
సరిల ధీర మ్రత్యునీ పిపతాం
జననా మానసః
పరిహసతి నిర్వాణ పవిత్రమ్”

—అమ శ్లోకమున ‘జతురంధ్రాఢి పరిత్యజ
ధరణ్యపుంజు వానీంచు మార్గలయను దయ పాత్రా
జ్యమును గన్దిపోడుగా నెంచి నీ యుద్ధుల వేరికొని
బారు అమృతము కంటె మధురాతి మధురమైన నీ
నీరముల వ్రాచిన వారి యానందము నిర్వాణవీధి వనః
కరీంచుచున్న’ దని తన గంభీర రహస్యభయముల ప్రతి
బింబించి కృపయయ్యైన యాశ్రుతి గల్గించినపుడు తన
బాలలారములు పర్యవేషస్థము లయినరి

“స్వృతిం నద్యః పావంతిం
విర వనంతి కాంతిం నకృతం
ప్రగీతం య త్నాపం
మృతీతి ధీతకావం చ సువరితి,
ఇదం తి న్దం గతి
క్రీడణ రమణీయం ఖలు పదం
మమ ప్రాణ ప్రాంతే
వదన కమలాంఠ రీయనకు”

—అమ శ్లోకమున భాగీరథీదేవిని కంఠమునెత్తి
పొడీకొనిన బావ పంకలము, సంపూర బాంధవ,
తొలగిపోగలవనయను, ఈ నీ క్రీడణరమణీయమైన
నామము ప్రాణోత్క్రియణ సమయమున రసనాగ్ర
మున బాంధవించు గాక! యనియను, దిన తీత్ర
బాంధవ ముద్దీపితి మొనర్చి యున్నాడు

“నయ త్నామో క్షృణ
రసి గరిభక్తై రకవీతం
నయన్తీం తీవానాం
ప్రసరితి మగ్ధా వా గవనరః
నిర్వారం విత్తిం
విజ మహిమ నిర్వాణీర తిమో
విసద్ధం యతి క్షృణ
సుంతిదేవి క్షృణం స వివయః”

—అమ నీ శ్లోకమున తపస్సులను దన భోజము
నకు నాంబున మొనర్చి విశ్వయయను గాంచింది
విశ్వము నాధాపించుచును.

“త్రుతో భావక భావక
ప్రవిణ మదిరా మాధీర వృణాం
మహాహానాం నానా
తేజులతర తేజస్వ నియతమ
మమ వాయం మంతః
స్వహిత క్రితహంతు ర్దవధియో
వియోగ నీ మాత
రిగ్ధ విరా కరుణాతః నీల మనీ”

—ఈ శ్లోకమున దర్శి క్షణం గటా దిప్తి యంత
యమాంతముగా ప్రా శ్లేయపదీవియను జేటాల్ల
మొనర్చిచును అంతయునాక రాజుల ర జరికము
నెంతగా నేతగించి కొనియెనో, పశ్చాత్తాప నెంత
వడియెనో, విడితము కాగలదు

“అపాప స్మేచ్ఛాన్యాం
నిగతిగతి పుణ్యగతిరం,
పతికా విశ్వోత్తరీం
గద విదతిత్తి స్వీధునశం,
మధానీంధుం త్యేషా
కలిత హృదయో మాతర మయం
శివః సంప్రాప్త హృద్ధి
మహా మహా విదధాన్ సమచింత”

—అమ శ్లోకమున సహాంతు స్మేచ్ఛాన్యాం
రారించి, గతి తేనివాడు పుణ్యగతిని పాత్ర
తిల్లించి, వ్యాధికుడు నీడవదుగుని బాహుకుడు
దెమ్మిత్ర ప్రవాహమును, తేయకొన్న యెటు విస్తృత
వమ్మి తేందీని యాచరించ వలసివదిని భాగరథీ తిల్లి
సర్పించుచు

“శ్వ కృతి వ్యాసంగ
నియతి మగ్ధ మశ్లాన్త ప్రలపదం
మితిల్లిన్య శ్లాన్త
సరితి పరస్వస్థ మజనం
అనీ ప్రాతం ప్రాతం
మునుకు పువ రేతం నగరణాక
ములే త్యక్త శో బామ
నీలమనీ సరితేత వదనం”

అమ నీ శ్లోకమున ‘సక్కువోతె ప్రతిరాకా
జొద్దవ దిరుచు’ బారు పాపవైచివ కలకమును
దీనుచు, వ్యర్థముగ దీనుల గవేళికొనుచు, బ్రల
పించుచు వనకశిల్పపు దర్శనము పొగించుచు, వస్థుల
కటాపు బలంబున నీ నిరంతరము సంభావించుచు,—
వ్యర్థమే వయింది నీవు తిప్ప నాని దిక్కవ్యర్థ తిల్లి!
యని తన యాశులమన రాజులలోలా కాండీర్తి
ప్రదర్శించి మొనర్చి చాటుచుటకు ధనవికాంక్షల
దేకులలో నెన్ని యను మాన నుల లొందినాడో,
బాంధవీ వనవనరముగ మురించి యున్నది కేవ

కడుమహ్యదో, తన యశోభావము నిరసికొనుట
కలదు యెంతగా నిరసింపివాడో, — యాతని మును
మున్నది

అయితః సంశ్లేష్ఠే శ్రీ
నియత మిహలోకార్థ ఫలంకాః,
పతే భూతాత్మకః
కలిత పరలోక ప్రగణానః,
సుఖంశ్రేణీ మత
ప్రతి ఖలు వృథాంతః పుతరయః,
జగన్నాథః శ్రీశ్రీ
శ్రీయం నిహిత లోకవ్యయ భరః "

అనుశ్రీకమున గొప్ప జీవితమునందె యేమియో
పునరావృత్తముల నిర్వహించుటయే ముఖ్యమనందు
రనియు, ముహూర్తముల పరిత్యాగము పరలోకము
మయి స్థాపింపి బంధువులనుండియు, — నీ దయానిత్య
మున ముఖ్యములలోకముల భారము నియంపి నిరసి యీ
జగన్నాథుడు నిశ్చలంగా సుఖముగా నివసించు
చున్నాడనియు, — అవ్యక్త కరణం నాత్రి త్యక్త మేత
కరణం మమః యస్మిన్ ముఖ్యముగా నిరసింపి యింత
నిరసింపివాడు అంతిమో దృష్టిపతే తి మున్నది
నిరసింపి సమయం నా సమస్తమేది భగవతే! యని—

"జగన్నాథ పర్యాయం
మరణాని సమస్తాన సమయః "

అనుశ్రీకమున వివరించినట్లుగా ముఖ్యము
ప్రభవము, మున్నది. — గాంచిన పండితరాయ
లంత దీవానినీడముగా నిరసింపివాడే యని యిచ్చ
యిచ్చ గొల్పుచున్నది నీనింబట్టి తెలుగువాండ్లలో
కరుణసముద్ర నిరయముననున్నది తెలియంగలదు
కరుణసముద్రం ప్రవహించునట్లు భగవంతు యాండ్ల
గదా!

ఇప్పుడంత శిశోమణి నివసించిన 'జగనా
భరణము' లో 'నారాజకా' మహాకేతుని వర్ణ
నము గలదు 'ప్రాణాభరణము' న గామయోగ వ్రేళాధి
పతి యగు 'ప్రాణాభరణము' వర్ణనము గలదు ఈ
గ్రంథమున 'జగనాభరణ' శ్రీకమున ముఖ్యము
కలవు నాల్గవ అంశం 'నారాజకా' వర్ణనముగా నిర
శిల్పముగా నిరశిల్పము లోకమున నున్నదిగాని
మహిమ ఈ గ్రంథము ముద్రితము 'రసగంగాధరము'
లో మహిమ—

"నిర్మలత ఇత వాసనః కరయన్ విశ్వానిక
నిర్మలత ఇత దౌర్బల్యనిర్మలత ర్మహానిక
నారాజకా నిరసించునట్లు నిరసింపి ముఖ్యముగా
నిరసింపి భూమినిర్మలత శిశోమణి భూమినిరసింపి:

— అను శ్రీకము నారాజకావర్ణనము
నిరసింపివాడు 'నారాజకా' వర్ణనము—
అని మార్చి 'ప్రాణాభరణము' వర్ణనము చేర్చినది
ఈ ప్రభుత్వమునకు, పండితరాయలను, సంపాద
కులగు నదిరకా తెలియవచ్చును

ఇక 'ప్రాణాభరణము' వర్ణనముల దెప్పి
యేడు ముఖ్యముల గ్రంథము వర్ణనములను, తన
ప్రతిభాభరణము యగు అంశాన్నిర్మలత విశయము ఈ
వివరమున గ్రంథము ముఖ్యముగా చేర్చినది
యన్నది ఇచ్చుచున్నది ఇచ్చుచున్నది కలిత
మహా, భూమి నిరసింపి భూమినిరసింపి పండి
యింక యున్నది ప్రవహించు గ్రంథముల 'రసగంగా
ఈ గ్రంథము చింతించు—

"మరణాని పర్యాయం
మరణాని పర్యాయం
మరణాని పర్యాయం
మరణాని పర్యాయం

— అని 'ప్రాణాభరణ' వర్ణనము
"ప్రాణాభరణ" వర్ణనము
"ప్రాణాభరణ" వర్ణనము
"ప్రాణాభరణ" వర్ణనము
"ప్రాణాభరణ" వర్ణనము
"ప్రాణాభరణ" వర్ణనము
"ప్రాణాభరణ" వర్ణనము
"ప్రాణాభరణ" వర్ణనము

— అని యితడు 'ప్రాణాభరణ' వర్ణనము
"ప్రాణాభరణ" వర్ణనము
"ప్రాణాభరణ" వర్ణనము
"ప్రాణాభరణ" వర్ణనము
"ప్రాణాభరణ" వర్ణనము
"ప్రాణాభరణ" వర్ణనము
"ప్రాణాభరణ" వర్ణనము
"ప్రాణాభరణ" వర్ణనము

"నిర్మలత ఇత వాసనః కరయన్ విశ్వానిక
నిర్మలత ఇత దౌర్బల్యనిర్మలత ర్మహానిక
నారాజకా నిరసించునట్లు నిరసింపి ముఖ్యముగా
నిరసింపి భూమినిర్మలత శిశోమణి భూమినిరసింపి:

అని యితడు నీక ప్రతిభా యంత భూమినిర్మలత
నిరసింపివాడు

లోకమన కాంచించిన తర్వాత బండితరాయలు
మధురా పగరమున బుద్ధునిను బోయితి యప్పు విరా
రము ముప్పిరిగొని విరాగియై వివశించె నని భావించి
మంబరి

“అవహత సకల బాంధవ చిహ్న
మహ్యస్య గురుగుల ప్రణయకు
హ! తిలయ! వివశయాభిశా! కళ
విక పరలోక పక్షిశిల్పాశ్రితః”

—అతడు కోకము అవగత మొనర్చుచున్నది
దొరంగజేయ అభ్యాసముగా ‘చారాశోచా’ను
బడించిన తర్వాతనే విరాఘట్యుడం డెయిల వండిత
రాయలు ‘చారాభగవంతు’ని భూతావస్థయగా విర
చించియున్న లగ్నపద్యమున్నది. ముప్పవ కోకటి

“త్యాం సంపదీ వివశా నిఘ్నరైర్ద్య గల్య
విర్యావస్తైక కవితం పమతే వివీక్షితా,
తాదా రిత్ర పీఠభృతాం పత రాజలక్ష్మీ
శ్యామ క్రతర్త్య పురస్కరితం బభారత్”

—అవగా సంపదీ ప్రార్థనమును బాఅహుల రమ్
కర్తవ్య ముండిన నిన్ను యజ్ఞప్రణామ జూచి యెంతరి రాజ
లక్ష్మీ పాత్రకర్తవ్యమును నిరీక్షింపిన నని యర్థము
‘చారా’ చాచిత్యతేర్త్ర, తర్త్యతేర్త్ర, భాంతి
ప్రయోగము. ‘పీఠ’ మరాఠీమాది ఛాంబాగ్య మొకటి
భాగ్యము ఇట్టి ప్రసిద్ధి పురుషునినై బండితరాయల
కుమ, బండితరాయలనై ‘చారా’భావోపాసకుడు,—
అభిమాన ముండులలో సమ్యురం శైలి

దొరంగజేయ వలన ‘బాబానా’ చక్రవర్తి వన
య్యుడు పయనండునకు, చారాశోచాడు పరలోక
గతు డెయినందునను,—ఆ కాలమున దిద్ది ధరావల
కుని శిరోలగయిన సంస్కృతభావమును, హిందీ
భాషనును చిత్రించుటకును,—ఓగవత్ పట్టినదని
తర్క్య తప్పదు

వికృతము 1691 త్రీక బి 9 వాడు ‘బాబ
నా’ చక్రవర్తి సహా త్యాగ్యునియొడి పురలితయ్య
నప్పుడు ‘బంధరము’న నిలచిది ఆ కాలమున బండి
తరాయలలో హిందు సంస్కృత కవిత్వము—హిందీ
కవిత్వము—తప్పగల మగియ్యయ, సంగీతము పాద
గల ప్రభావాలయ, గృహం ప్రాయగల శౌర్యయ—
భారతవర్షమున ముఖయ్యుల శేషు అక్కరిన బుగ
కర్త్ర యాత్రని సంస్కృతమున దిద్ది యుండుటచే

‘చారాశోచా’మండి ‘బంధరము’నకు వచ్చి చక్రవర్తిని
చాచిగలిగెను

చక్రవర్తి త్యాగ్యుడు బోయితుడు రాయలకు
గొప్ప శ్రాత్ర “ప్రపదములు” ప్రాయశఃపద నని
యాజ్ఞానించి నేను మగిది నవ్యునంబాక
‘చారాశోచ’ సంక యుండునకేవల నది చిత్రి
నందున వారి యాజ్ఞ నాదలించిశాని పంకెండు ‘ప్రప
దములు’ శ్రాంతి రాగములలో దిద్ది ధరావలకు
శేవను బూర్తి యొనర్చి కచ్చి చక్రవర్తి కీగా,
వరితు ఆ ‘ప్రపదముల’ నన్నిటిని బహు బాగ
త్రగా బరిశీలించి, పసండునీ, యెచ్చి తిచ్చియు,
కాలిం సంస్కృతాని, మరాఠా ద్రావీడ మొదలెటులం
గకయ యుండి,—యావల చిరది చిచ్చిగొని,
చర్చానినీ, వింతు శిరోలగయిన బండితరాయలచే
బాగ్యులుల బాడించి, బండి బాగ్యులతో బాడిని
మాచి, యా చిత్రితము బాగ్యులెల యొకు కంపణను
బారిషిగళియన సరిశి యెనంగి, గరవించి
బాడు

అంతియక ఇ య్యో, షేకును బరిగిన కొప్ప
బాగులను నవగా విక్రమశిష్యు 1692 త్రాకు బి 9
వాడు ఇ ముక్కరి దిద్దవ్యాసేయ తొరకుడు శ్రాత్రిగా
రచించిన యొక గ్రంథమునకు గావచ్చుగా చక్రవర్తి
యొక యేమల బొసంగి, చాచి నేనుటకు నీక
యెన్నునకు ప్రకటించి గతాశ్రిత మొనర్చి, దిగుల
సర్వీరించివాని ‘మలా అబ్దుర హమీద్’ యొని సరి
కుప్పించి యాబ్బాగు ఇట్టి పత్రికలును వివ్వ
ల్లోకమునకు, చక్రవర్తి సంగీత ప్రపంచమునకు,—
బరిగినట్లుచే యని తలంపవలదు తొప్పకే యా
దిద్దవ్యాసేయ తొరుని యొకప్పు ముప్పంటి

“దేవీ దేవీ వివశా తథా
చర్మరే పాకగోమ్యై
మహ్యైరైక ప్రమతి భవతో
పల్లవ భాంతి క్రి”

—అనిపట్టు మూలయాల బాగ్గించినది ఇతిని
దేర గాత్రేత్రయన శాక ఘట మొప్పిడినదియ,
‘శేటల బాక’వాడు ఆ బాలోపాలము ఆ ఘటమున
యొని యారని ‘గంగాలరాగి’ని బలియెచ్చు, నిరది
సృష్టి వశమునకు చిచ్చిగొని యానందించి నిది
యదు రచియ, బుద్ధిశి కలదు

ఇ ముప్పిరిగొనవలన దిద్దవ్యాసేయ తొరు
నకు తలలాపర్చి నెంపు గ్రాహకులుబాడను.

ఎన్నిక ఉబలాటం

శ్రీ జి యన్ మారి

ప్రాధుభావేనః! మా బృందం వాళ్లు అందరూ జిల్లా కార్యదానికి చేరుకున్నాడు. తలా ఒక కేసు మిస్ట్రీగా చేరినట్లుగా

"నిధి కమిటీలు కాస్తా దిటి అయినా ఏటి ముఖాన కొట్టానామా?" అన్నాడు మిస్ట్రీ చేతి కొద్ది దగ్గురూ దొపాలవాయన

"ఉకేరీ ధర వారేదులే, కొలవినంత క'లే బం పెంచావు," అన్నాడు చెట్టియారు

"అతికాయలూ మహాకాయలూ ఒకరి కొకరు తీసిపోలేదే ఇంతకూ పార్టీ ఎప్పుడురా ఇవ్వటం?" అన్నాడు కొద్దియారు

"ఈ జిల్లాది గంగా నదుకు మాటిహానే లోకం ఎకడు పిలుస్తాడా, ఎకటికొంప తీతామా అని తప్ప మరీ ఆలోచనలేదు గదా ముఖానికి!" అన్నాడు తొండమాన్

"ఎవరు ఎకరికీరా పార్టీ ఇవ్వన్నదీ?" అని అడిగాడు డాక్టరు జింకన్

"ఒకరి, మీరు ముగ్గురు ఆలోచించండి గామా! మన కొద్ది ఎం ఎక ఏ గారికి చెట్టియారు విండు చేపాడుట," అన్నాడు దొపాలవాయన

"తప్పేదేరా చెట్టియారు? చేసేదీలు తప్పక చేయించుమా!" అన్నాడు డాక్టరు జింకన్

"ఒక చేసేదీలు ఏమిటి?" ఎన్ని అయినా చేయించు ఇదంతా మన వాటి వ్యాపారానికి చెట్టు బనేగా!" అన్నాడు కొద్దియారు

"ఇంతకంటే ఎవలు ఏదీ ఎంతమంది నిలబడి ఉంటే కొనుగోద ఇతరులకు అప్పుడందమందా లకారాలను లకారాలు చేర్చి పారేపివాడు," అన్నాడు దొపాలవాయన

"ఇప్పటికైనా నిందిపోలేదు, అప్పర్ మాత్రం మన నిలబడలే సరి మిస్ట్రీ గానా కొంత అయితే మిస్ట్రీ" అన్నాడు తొండమాన్.

"మనవాడికి పై అంకెలలోనేగా భారీ! తప్పకుండా నిలబడతామింటే," అన్నాడు కొద్దియారు

"ఏదీకావులే అంత తెలియంలే పట్టకద్రుల పీటలు నిలవరాదు పక్కకద్రులతో!" అన్నాడు చెట్టియారు

"మా మామయ్యకూడా ఇట్లానే అనుకుని వెంటేగాడులే" అన్నాడు డాక్టరు జింకన్

"అవును లోయ అన్నట్లు నీవు తమిళం తెలుగులేనీది అందుకే గామా! చెప్పరా గొప్పవా," అన్నాడు దొపాలవాయన

"ఈ మందరం మిస్ట్రీలకు దగ్గరకు లాక్కున్నాడు మీరెల్లాంటివారి కళ్ల ప్రారంభించాడు డాక్టరు జింకన్

"కామయ్యదంతులు మా మేనమామ, కరణం గారి వంశోద్ధారకులు అట్టే దంపయాత్రలు కొట్టకుండా దనువు పూర్తిచేసి జిల్లాకొద్ది లాయరుగా వాళ్లు తిరిగించాడు మామాడు ప్రాక్షేయ చెట్టిక కొద్దికొలావి! కరణం గారు పరలోకానికి ప్రయాణం కట్టాడు ఇరవై ఏకరాల మాగాని పొలం, నువ్వుదీ కొయ అంతే లోటం మా మామయ్యకు సంకల్పించి పని చెక్క అడిగే నీ గాది దొక్క అడవిలో ధయం చేపండులై పడేకొది! కరిలేళ్లు రాకొం జోడు చేసి ప్రాక్షేయ పొగించాడు వారసత్వపు వాణాం చెప్పవలెను అయినాడు నీకును కొకరినీ చెట్టు బడి యావత్తూ మామానే చెట్టి, గెచ్చి ఆ ప్రిలో పగాది! నీగా కలగించిలేసేవాడు

ఆ త్రూలో బుజేపాచాం అనే లోక్ల వ్యాపారస్తుడు ఒకడు ఉండేవాడు అయిన యాద్రువు లోకాలలో ఒకవారి చెప్పవత్తం పనుడు ఎనకుండా చేశాడు. దొకరో నీకును ముడిగిపోయింది, సిస్టింగ్ ఇవలొగిరిచ్చి కంకెసిరాద వామానేమిదంటే

వచ్చింది మా మామయ్య అయినట్లు వీరవరం బ్రాహ్మణుని వద్ద అనుమతి పొందిన తర్వాత దీక్షించి పైసలతోనూ కమలం చేశాడు. యజ్ఞస్థల వాడాయితో బాంబులలో చాచాను. పాపాలు గాని భయపడి నమస్కరించిన ఆ విజ్ఞును మా మామయ్య దగ్గరే ఉంచుకున్నాడు ఇంకా బుక్క గారికి మరొక మామగారితో బాంబుల కొరకై గిరి మామాకు అయినట్లు స్వయంగా వెంటబట్టాడు. బాంబులు బాంబులుగానే వెళ్ళి చోటు ఎక్కడి వచ్చాడు. తన గారు తిరిగి వస్తూ ఉండగా ఏదైనా కలరాతిగిరి అనిపించిన మరొకరిని ఉదాహరించిన ముప్పులు లేవనెత్తాయి. మా మామయ్య గొట్టలో జీర్ణమైపోయినది.

ఇలా ఉంటూ ఉండగా ఎన్నికల అలవాడి బయటపడింది. ముద్రాపత్ర విజ్ఞు ఇంక అప్పటి గదా ఒకరేయి మామగారు మా వాటికి దుర్బుద్ధి ప్రకటించి చాలా అలవాడి అయినట్లు అర్థమైంది. పూర్వం మా అంత్రి వీధిలో గారిని పిలిపించాడు. ప్రకం చేతికి ఇచ్చి రావాలి. రెండు మామ మామలలో తన భవిష్యత్తు వేర్వేరువుతున్నాడు.

వీధిలో గారు మామల నందనాన్ని బట్టి మా వాటి కోర్కెను కలిపేటాడు. ఒక గొర్రెనించా మామగారు తీసివేసిన చేశాడు. పంచాంగం అటు ఇటు తిప్పాడు. కుటుంబం మోశాడు.

“పంతులుగారికి ఇప్పుడు రాజ్యాధిపతి దళిందా రాజ్యాధిపతి భుజిస్తామన్నది.” అన్నాడు వీధిలో. “ఎట్లా భుజిస్తుంటారు?” అన్నాడు మా మామయ్య.

“వెన్నెలకలనా! చాలా యోగప్రదంగా ఉంటుంది.”

“అంతే ఇంకా వచ్చు ఉంటున్నట్లుంటారా?”
“ఎక్కడా. పదవి జడ్జి కావచ్చును లేదా.”

“ఇప్పుడు జడ్జినిగారి ఎంచుకుంటే రాజు కియ్యగా యోగిస్తుంటే మా మామగారి. కానీ సభా ప్రకారం.”

“అదే చెప్పేటాడున్నా. కృష్ణాపూరిలో.”
అని రెండు గోళాలు చదివి అవసరమై వెళ్ళాడు.

“అయితే వీరూ ఉన్నట్లున్నాడు.”
“విస్ఫోరణం గా నురుగు కలరాతి.”

“వీరగా కలిసిపోయా.”
“వీరగా వదిలివేసిన ముద్రాపత్రం.”
“వీరగా వదిలివేసిన ముద్రాపత్రం.”

“అయితే తొలిగా ఉంచాడంటారు.”
“ఉంచా యేమిటంటే కైమిగిరూడా చెప్పాడు తప్పదు.”

“ఎం ఎం ఏ అయినానా, కోటలో ప్రవేశించా. నవగోరి అయితే వాడుకలో నేడు దానికి ముహూర్తం పెట్టింది.”

వీధిలో గారు మా మామగారు విజ్ఞుల వారు.

మా మామగారు అయితే ముద్రాపత్రం విజ్ఞులు ముందుగాని ఏ పాల్గొని పాల్గొనినది నిలబడినా అనేది క్లిష్టమైనట్లుగా పరిగణించింది. పూర్వపు ఎన్నికలనుబట్టి మా వీధిలో ప్రభువు గూడ నిలబడి గరిగిందనిగిరి. కాంగ్రెస్ పార్టీ అని స్పష్టంగా కనబడిన అటువంటివి ఇంకా లేవు. లామెలు పంతులుగారి కళ్ళ కన్నానే తీసుకుంటారే అనే సమాచారం వచ్చాడు. ఎక్కడైతే హామీలు మోసాని అక్కడైతే తింటా వస్తుందనానని ప్రాంతీయతలో కూతురు అక్కడైంది.

లోగడ తాన అనేకమార్లు కాంగ్రెసు ఫంక్షనులలో ఉంటాను. ప్రస్తుతం గాను ఎన్ని నిరాశలు ఇచ్చింది ఏ కరువు పెట్టాడు. ఎంతమంది పూటా వాడుకుంటున్నారో తెలియజేస్తున్నా. కొన్ని పెట్టింది వాడుకం చేశాడు. పత్రిక వ్యాపారస్తులను కొన్నింటా ఎంతమంది అడుగుపెట్టింది. కొంతాను ఉదయం పాల్గొనకుండా పాల్గొనినా. ముద్రాపత్రం వదిలివేసినది నిండా. కానీ ప్రయోజనం లేకపోయింది. వీధి ప్రభువునుబట్టి కానీ ముద్రాపత్రం, ఈ వివాదకల్పంలో అల్పమింకాగానే వదిలివేసింది. వెంటనే వెళ్ళింది. కానీ ఎన్నికలలో హామీలు అందిగా ఉంటున్న ఒక మామాగారు. ఇదిగో వాడుగారు అనిగిరిస్తున్నట్లుంటారు, వీధి వీధి ముందాన చేయటం మహాత్మాగాంధీ వద్దపూరిన సభ్యులను ముద్రాపత్రం అనుమతించింది. అది విజ్ఞు.

క్షగా చెప్పింది. మా మామయ్య మానం దువ్వ
"చెంబాచె కవరూ ఒక్కంటిమీయ నీ పెం
అలంకరకు" అనే పదార్థాన్ని గంభీరంగా లోలోపం
దచుతున్నాడు.

ఆ తరువాత మానాడు ప్రవాహిణి! అదీ
చాళువుచేడు కాంగ్రెసువంశంలోని వ్యవస్థ
బడుట చెప్పటానికే! ఇదేకాదు కాంగ్రెసువాడు అని
వివరించడాడు కాంగ్రెస్ మంత్రివర్గం అనిపించి
కడిగిపోయినట్లు మా తండ్రికాకయం అన్నాడు ఆంధ్రా
వారి ఏకైక నాయకుడుగఁగి తప్ప మరేవారు లేరని
ఈయనా పక్షపక్షాన గర్విస్తూన్నాడు. తన ఎక్కడ
అక్కడ కాక చెట్టుకొనపిటేగాక ఇద్దరు ముస్లిం
వాడొక్కరితో అధ్యక్షుని అనుమతికొన్నాడు
అనీవు విజయంగా మా పార్టీలో ప్రవేశ నిలబడకం
వీసవారివేరా కాని విన్నవించు నిర్ణ
యమైతే యివాళ్లు ముమ్మడి అగ్రయింది తిన్న
కున్న భూతానామ గ్రంథంవరకు నిర్విరోధా
నంగాను వివిధ వెయ్యియంటితో కొత్త ఓక
పట్టా కత్తిరిస్తే విషయం మాదాం అన్నది
ప్రజాపాదం మానందోయ పంతులరాజుగారు
అన్నాడు మానాడు.

అయిన మా మామయ్య వచ్చి కృష్ణారావు పార్టీ
మాదికి వెళ్ళింది నేను మానా ఒకే పార్టీ, ఒకే నాయ
కుడు, ఒకే వలం అనే మాత్రాన్ని అనుభూ
తపొందిస్తూన్నామని చెప్పినట్లుగా పార్టీ అం
ఇచ్చినట్లుయితే నేనుకూడ యీలాగా తప్పి తలకెక్కు
కొనని అధికారులను ఇచ్చాడు నైరంగంగా అని
గొంతు బొంబులబాదువాడొ మొదలైతే కేవల
చెట్టుడు కాని లాభం లేకపోయింది మా మామయ్య
తల్లకు సంబంధించిరిరికాక అన్నకుల అధ్యక్ష
లకు అలకాకం లేదు కాబట్టి పంతులుగారిని చూ
చేయవచ్చును ఇంకావారిని పట్టుకుని ఇంక
మరేమైనా చేస్తారా, కాదుకొందీ. అన్నాడు మా
నాడు.

ఇప్పటికీ మా మామయ్య కొంచెం పయించి
నకా కాదుగదా అలాంచాడు కాబట్టి పోషితు
లకు ప్రాధేయపడతాడు అని నీరణమైనాడు. ఇంత
ప్రతిభా ప్రతిభ ఇంకెవరికీ వరే చాటకు చేటుపని
మనకు నిర్భరమరచుకున్నాడు. ఎవరికో ముగించితి.

వాకరానే తేరుతు పర్తివ మన్న వ్యక్తిని భావం
చేసుకున్నాడు ఆ ప్రయత్నం పరిణామం విశ్చ
యంమనుకున్నాడు.

ఇక దిగింది కమాంధిండు పార్టీ ఆ చేరు తల
యని కేటప్పటికీ మానానీ! నందే ముందున్నది
నిశ్చయంలాటి మువ్వయ యికరం మానాని పాం,
వస్తేలో లంక అంతే నేను, ప్రతి వ్యాంకిలో తనకు
ఉన్న పాత్రా మొదలైనది ఒక సారి మనమో నీవీ
మాతరి మెరిసిపోయింది అలాంటిలో కాంపెటిలే ఏమ
వుతావా అని ఆలోచించియానాడు మానెంకెంకె కొడి
మాదిరి తనకు కాదు కనబడ్డారు ప్రతిం చెడ్డా ఫలం
దెట్టుకుంచా అంటే అదీ అప్పుడు అనుభవంగానే
కోచింది కోటి లాడుతున్న ఒక్క ఇతరులనరికా
భార్య నూరిలో మామకుండేమానో భయపడ్డాడు.
కామయ్యలంతులు కాబట్టి కాకటం విలువని
అవనింపుచుకున్నాడు.

కాని కన్యకలంకం ప్రజలించకవలందేమని
నేనుకున్నాడు దక్షిణానంకో కాంగ్రెస్ మా,
నామూలంకో! పాక్షమా, ఎవమకానికో పోషితు
లకు, విడికానికో కమాంధిండుమా ప్రతిభించ
టాని! దుర్భలకృత్యమైనాడు వెంటనే ప్రయత్న
ని! భావమన్నాడు తన క్షయంబున రమ్మని కయ
చేరాడు లాడుతు, దాక్షిణ్య, ఆదర్శ మొదలైనవాళ్ల
విగ్గర వ్యానాన తీసుకున్నాడు నీకటిమాల
దిగ్గులని పార్వరనిచిరవాడు మునిగితోలెక్క
గారిని పట్టుకుని మునిగితో ఉద్ధారణంవరకీ కా
కులం నాకేయించాడు. మనలో కానిరిచ్చిస్తామని
పార్వమలారితోకే ఉద్ధారణి! ఉద్ధారణ పంపి
చాడు కాకే మానాడు విడిచింది రెండువారిత్రయ
మనాడు చేయిస్తాను. ముద్దిం ఒట్టులబందావచ్చుచేయ
మన్నాడు నిద్రాకాంతింకానయలకు ఆర్య
నింది నూడే నూడూ ఉన్న చేనాయాన నిశ్చ
నైతేద్య దీపారాధనల తనకు వసతి నిర్వాహ
యంకేవేనా వచ్చాడు. పోషితు పోషానం
క్షిప్తం వ్యాసంకోరాడు. తనదంకా అడిగివారికి
అడుగివారికి వరాదుక వచ్చానంకాడు. మా
మామయ్య

మల్లయ్య మా మామయ్య సుమాస్తా. సుదీని
తీగానిన్ని మొగగక అపాత్యంకు మానాడు ము

య్యది నిలిచి "ఈ ఎల్లమ జేరిపోయెదననుకొని
దక్షిణము నూలపైజేరి అందు అప్పులు వర్ణింపరా
లన్న చిట్టిపంతులును ఒప్పుగించాడు మిగతా
వారుచా లోగతా ఇప్పుటినుండి భూమి అయి
కాక అన్ని ఏర్పాటు భారము నీటి భయ
ఎక్కువారవచ్చుచు అది సంకీర్ణంవద్ద తిమ్మిరి
బ్రహ్మచరీ వద్ద ఉన్న పవనయూరి" అన్నాడు

"మీరు తిరుమలమే అంతవరకు పంతులు
గానూ! ఈ ఎన్నిక ఒక తెల్లకొండ వలెను నేను
చేయాలిగాని దేవు భూమి కిలా మిగిలిన అయి
పోయి" అన్నాడు ముగియ్య

ఈ మామయ్య ఎన్నికలకు సంబంధించిన
చట్టాలను యాబ్బునూ అమలుజేసి పరిశీలించి
రాను. కామి నేడవ పూలలు ఒకటి వాడుకు
తెప్పించాడు అమృతరామలని నేనున్న వర్ణులచేత
చాటివిన సంకీర్ణంవలెయిందామను ఒకప్పుడొక
నిలిగిగా కొని చాటినిచ్చి వాగువాడునూ, నిధి నిధి
పక్షికిగాని నిమిషం తిరుగు చేయించాడు

ఈ మామయ్య అనేక రిమిడెడ్ కం పెరింకు
వైరల్లగా ఉండేవాడు ప్రభుత్వంలో కంట్రా
క్టులు ఉన్న ఒక కంపెనీ వైరల్లవనది రాజీ
నాకు ఇచ్చి ఆ సంస్థలో తెగ తెచ్చులు చేసు
కున్నట్లు అధికార రీత్యా ప్రకటించవలసి బ్రా
హ్మణులకు ప్రత్యేకమైన ప్రకటనలు ఇచ్చి ప్రతి
నిత్యములకు నిండుచేసాడు

ఇంతలో సిద్ధాంతిగానూ పెట్టిన ముఖ్యార్థం
సమీపించింది కొని ఇంకా తన వైరల్లవనది వద్ద
అయినట్లు అధికారవలెనా చాటిచేసి తెలియజేయు,
బ్రహ్మచరీనుల మామయ్యిని పోయినది. చివరకు
మొదలయ్యిన వ్యయంగా మారుతున్న వర్ణింపబడు
అలాగే ఉదయం 11 గంటలు మొదలయి 11-30
గంటల లోపుగా కామి నేడవ వేరియోని అని
వైరల్ల వలెనూ పాపం మొదలయ్యి నైల నిల అం
వర్ణంగా రావలసి వలెనా అందరినీ 12 గంట
లయింది. దీనిలో మిగిలిపోయింది ఏమిటిలే అని
మనకును తప్పిచెప్పమని అన్నది మొదటి తదనగా
రామనామం అనిచేసి 12-15 కు కామి నేడవ
పాపాన్ని అధికారి వలెనా చేసాడు.

అయినా ముఖ్యార్థం కొంచెం చాటిపోయి
పంతులు మానాడు అదర్థంవేసి సిద్ధాంతిగానిది నిలి
పించి కర్తవ్యం చెప్పమన్నాడు సిద్ధాంతిగాని తల
పంపించి, పెదతలు కంపెనీని, చేయిలు ధూరించి,
నవగతానాంతివేసి వర్ణింపరానం చేయమని సహా
ఇచ్చాడు కర్తవ్యంపై యావత్తూ యోగిధానగా
జరిపించాడు మా మామయ్య

ఈ కథ ఇంతకూ ఉండగా పెట్టియార్ మా
అందరికీ దీనిన్ను తెప్పించి ఇచ్చాడు చార్జర్
టింగ్స్ ఇంకోక నిగిగా ముట్టింది కథను తిరిగి
అందుకున్నాడు

"ఎన్నికల వేది సిద్ధాంతివద్ద కొట్టి మా మామ
య్యకు వేది ఎక్కిపోయింది ఫిరింగ్ పెరివాళ్లు
తను మహావైరల్ల చిత్రిరావాన్ని నిమిషంవేసి ముందు
జరిగించే హంగామాచాటి ఎన్నికల ప్రచారం
పరిపించాడు ప్రతిగోపానికైనా తెలులంత అక్షరాలలో
చెరువంత పోషడను అంటించాడు. ఇది చాలక తెల్లని
ప్రచారించిన వల్లని తాను అక్షరాలను చిత్రించాడు
వదిశోపానికైనా మన్నంలో వ్రాయించాడు గోక
శతాంధుడైన వ్యాధివాస్తవం నిమిషించాడు పాత
గ్రామంలోనూ వర్ణం వచ్చుమని "ఒకటి ఎంతో
కొనయ్యవలెననుకున్నా" అని అరిచేందుకు ముట్ట
కాదును ఏర్పాటుచేశాడు. ఒక మూలకానలో
పాడేప్పికర్లకు అనువాదం ప్రతిచోటలోనూ కొనుకు
అని ప్రభావకంగాయిందిచేత పాలులు పొడించాడు.
నక్కిలివ్వకోకుండా మూలకానకర్లకాన మా మామ
య్యకు పొకనామూ గంభీరవ్యాధిలను చేసాడు.
నిధిపాలుకొను అడించాడు. నిరంగం చేయించాడు.

ఎంతటి ఎన్నిక అతని మా మామయ్య
భూమిగా తెల్లలో ఉల్లూక లాగిపోతున్నాడు
మొదలయ్యిన ముందు కచ్చుకున్నాడు గంట కొనాది
మామయ్యవద్ద వచ్చి పోలపోయె ముఖా వాడుకు
వందల ఒట్టును అయిదువందల రూపాయలను సైద
చేసివాడు అనేవాడు అతను పెట్టిన పేటలో ఏడు
వందల ఒట్టును వెయ్యిరూపాయలు పెట్టి చేసి
కాను అనేవాడు. భయ అయితే అయింది ఫగ్డ
బండిగా కచ్చుకురా అని మా మామయ్య పెట్ట
రించేవాడు.

మామూలుగానే వస్తుంటా కనుక కొందరి రాత్రి వగలు అవక తీరినాడు ఏ సూర్యులలోకి వచ్చివా, కొందరి ఆగగానే ఒకడు ముందుకు వచ్చి "పంతులుగారూ! ఈ వ్యాధి అంతా మీదే అనుకోండి. అవకపరంగా మీరు రాలోకోండి వస్తే అవక తరవాల్సి వచ్చి వేరీలు చేస్తారు అంతా సేమను మునుంటాము తమరు తలచేయండి" అనేవాడు కొద్ది ఖర్చులకు ఒక కంఠ వాడిగోతరిని పోరేసి మామూలుయ్యి చిరునవ్వుతో మరొక చోటికి బయలుదేరేవాడు.

ఇక తెల్లవారే ఎన్నిక ఆ పాఠశాలలోనే గంధర్వగళం అంతా సమైక్యమై గానం చేస్తూ మామూలుయ్యకు మనుకట్టలేదు గదిలో తలవారు చేస్తూ తెల్లవారూ చుట్టూ రేగలేదు అప్పుడు తెల్లవారయ్యానుక గాలను గంటలకు సుమారు మల్లయ్యి వచ్చాడు.

"ఏం మల్లయ్యా! నీమయ్యకొ ఎట్లా ఉన్నది?" "ఫట్టుగా ఉన్నది పంతులుగారూ కొత్త పాపాల్ గాదు గాలనరేం ముగ్గిం ఓటర్లను చెప్పి ముగ్గురులో రాత్రిమంచి పోజులు పెట్టాడు పోలింగ్ బూతులు తెరచిగానే తవగళోకాన మాదిరి ఓట్లను మరీ నీస్తూ వచ్చాడు లింగక్షేపంబుమంచి, పోమల్లపాలెం మంచి, పెట్టినపెట్టమంచి ముకాలులు ముకాలుగా బయలుదేరి వస్తున్నారని" అన్నాడు.

"ఇకర అరేంజీమెంట్లు ఎట్లా ఉన్నయ్యా!" "పంతులుగారూ! మల్లయ్యమతిమరుత్ర ముగ్గి కొడుంకోడెలు తగ్గో ఉన్న బండ్లనూ, ట్యాక్సులూ అన్నిటిని ఒక చేతి వాణ్ణివాణ్ణి పంపించాడు బట్టి కొరక ఇకర పార్టీఅవ్వకు ముక్కుక తేలుతేడమంటున్నాడు" అన్నాడు.

"కాగర మల్లయ్యా! బట్టి ముకనది తెలిస్తే ఎండ్లగా వేరం అవుతుంది మహా!" అన్నాడు మామయ్య.

"తే వేదూ కట్టకపోతే తెలియనివాళ్ళింటి పంతులుగారూ!" అన్నాడు మల్లయ్య.

మల్లయ్య బట్టిపాకే పొన్నకాదులు పూర్తి సేమూ లేదామని కొంచెం బయటపెట్టారు.

(ఇందులో వర్తకులు, ముక్కులూ, కట్టితాలు ఎవరినీకీ ద్వేషించి వ్రాయబడినవి వాస్తవం)

చేసి మారోగ్గడంతో కొకమమనో అంజనేయిపొద్దు చేబాంబూది! బాబ్బాకు ఇంక సింహారంబొట్టు పెట్టమని కొందరి ప్రతి బాకోవగూ నీమయ్యకొ తెలుసుకుంటూ తిరగటం మొదలుపెట్టాడు. అన్ని ప్లేడుమలలోను మా చాచి విజంట్లు ప్లేడమనమూస్తూలే గలవ్ర మనచేపండి అన్నాడు అంతా గొంతు లేక.

మధ్యాహ్నం మళ్ళీవారి మామయ్యను నివేదించగా రెంజోపి బయలుదేరింది కొందరి మామయ్యే ఓటిక తావ లేకపోవటంవల్ల ఇంటికి పోయి అబ్బో తేమమని వివరపొయ్యాడు. అట్లే కొంచెం లేదా లేకుండా ఓటింగ ముగిసింది.

మామయ్యకొ పాఠశాలలోకి ఓట్లను రెక్క పెట్టటం పూర్తి అయింది పోటిలో మాదా రాని కమ్యూనిస్టు అబ్బర్లి పది పాపాలకు పాపానితో గరిచాడు మామయ్యకు దిపాల్లో పోయింది.

ఆ రాత్రి భోజనాలుచేసి మామయ్య, నేనూ, మల్లయ్య, సిద్ధాంతిగాదు కపారలో మామయ్య ఉన్నాడు.

"ఖర్చు అంతా రెక్క మారావా మల్లయ్యా!" అన్నాడు మామయ్య.

"ఓర్చుకుండి. ఇరవై ఏడువేల అయినా తండల చైలిర్ల అయింది" అన్నాడు మల్లయ్య.

"ఓటుకు యాచై చై అయినట్లుండే" అన్నాడు నేను.

"అయితే ఏదిరా నేను పట్టుబట్టి ఓడించదు ముప్ప మాడు పార్టీలు ఓడిపోయినది నేను గరిస్తే నేని, ఓడిస్తే నేని" అన్నాడు మామయ్య.

అప్పటికే కొంతా ముగ్గుడమందా మామయ్య సిద్ధాంతిగాదు గొంతు కొంచెం సవరించుకొని "మామయ్యం మింజమందా బావికేడక చేసింటే వర్తకులనానం ఇట్లా ఉంచకపోకు, పంతులుగారూ" అన్నాడు.

"అంతేమంటారా సిద్ధాంతిగారూ! ఏదా రెండి చెప్పలేదు నుడుకు కదిలాడు కొబట్టి ఇక అట్లే సంగతి చూడ" అన్నాడు మామయ్య.

అవగానే లేచి నిలబడ్డాడు మామయ్య లింగం.

సేమూ లేదామని కొంచెం బయటపెట్టారు.

(ఇందులో వర్తకులు, ముక్కులూ, కట్టితాలు ఎవరినీకీ ద్వేషించి వ్రాయబడినవి వాస్తవం)

శూన్య నికె

(శ్రీ పట్టప్రోలు కృష్ణమూర్తి)

ఇంతచాక
మా తూట పరిగా అందని
ఓకూర్కం !
ఏ ఉనికి లేని మనిక !
హరిశ్చంద్ర మూర్త్యునకనుల
నిలిచితిన్న అదిత్యం !
సర్వం సకల బిహారా
నిలబడి ఉండే
అవశ్యకత్యం !

* * *

నిలా
ఒక అత్యల్ప ప్రభాసం
జగత్తులో సృష్టిస్తామని
తన విశ్వాసాన్ని తెలుపుతూ
యత్నించి ప్రయత్నించి
సాధ్యం కాని పాపశ్రమ
మాటిమాటికీ నిమగ్నమై
మనూషి తూట
నీర్మలతలో ఒక అత్యల్ప గతిమయత
కూర్చియుంటుంది—
అతిమలకలకు నీ శక్తిని మించిన
మహాశక్తి
అకలింపింది పృథ్వీమణిమృత్తులే లేకపో
నీ కూర్మాంగుళివాతం పట్టిన
పటుని నిద్రాదు—
నిశ్చల ఎదుగు తూట
మహాశక్తి మానీంపగలబూ !

* * *

మానవమేధకు
తెలివైన కాలతలలో
ఎత్తుకు జనిందిండా
ఎత్తునంతగొంతుక
అపొంపగసావ్యపదని
కొంతులకు నీ మంత !
సృష్టినిగన్న సమస్తాని
సాధారణ నులై ఉండేదా

అది
నీమంతే కంబురికం !
* * *
ఓమంది నిందిన
కొంతిరంగుల
నీ రూపపు నీలలు
మా కనులకు కనవలెనవు
నీ నిర్మలమంత
ఉదయించిన శివుం
తన కంబరగోళంతో
నీ ప్రకాశి భంగవద్యమై
నీ సంతకంలో
పదార్థ మన్నది
అకాలం పాయంతో
నిరసింకగా
కాట్యం చేస్తున్నది
నీ గర్జనల నీవలలో
జలం, కొంత, శివుం,
విద్యుత్తు, అగ్ని శక్తి,
పదార్థం—
ఇంకాగూ కలిసి కలయై
విచిత్రత సృష్టి సమస్తం
కాలం పాయకత్వమున,
లలిది, నీ పైతే తిరుగుబాటు చేస్తున్నది !
* * *

సర్వానికీ కాలం చేసే పాయం
నాటమిటి నీ లోనికీ
కుట్టుకున్నది తిరుగుబాటు !
నీ కంబురించిన
ఈ ప్రకాశని ప్రతిఫలముగ
చిత్తంపై కామానిలోనే
లయపైదోకా నీ కాలం !
* * *
ఇంత జగంలో
వికారానికంద అకాలకం
కనించని దానిని నీనే—
దోహద్యాలని ఆద్యంతాలని
ఓ అమాన్య కూర్కం !

—(JOHN WILMOT కవి)

యనవసానకు రచయితలు "సంకలనం" (Pustak) లు తమ వాళ్ళవలె ముద్రింపజేయగలగొరచిరి. వాళ్ళవలెయు (1) వికీరణమునకు చెంది యుండును (2) వికీరణమునకు గాకయు చెందిన సంపాదనము కర్తవ్యము (3) ఒకే ముద్రించునపుడు చెందియుండు అనుచు ఒకాగ్రహించియు "సంకలనము" అనునది బాగాకాదు వాళ్ళవలెయు వ్రాసినాడు. ఇట్లు వాళ్ళవలెయునును "సంకలనము" వికీరణము, వికీరణమునకును, సంకలనమునకును తరచు బాగా (చుట్టముల అంతరి) బాగాయు సంకలనము

అది ప్రదర్శించుట పాపాధికమునకు విరుద్ధమని
చారు కేంసిరులు దీనిని గానము

భారతీయ వాక్యములయందు ప్రసిద్ధములగు
ప్రజాకము, విద్యార్థులు అనునవి యానవాక్య
ముల గానాధికమునకే అంగవిభాగము లేనిదన
సంకలనముగాను మాత్రముగా వాక్యము "ఏదో
కొ" యన విద్యవశమున కర్పించునట్లు

వశ్య ప్రపంచమున ఏదోకా విభావము

ఏదోకా వ్యాప్తి మొదలు ప్రారంభ ము
నది పాపాత్మకతములయందు ప్రభువునకు దీని
కున్న పేరు కెక్కడ గెజర్ నాడు వాక్య ప్రారంభ
మున గమనాదర్శిత వాగ్విధులకు ఏదోకా ప్రవ
ర్తనము అనునందుడైంది తరువాత నది భాష్యరస
ప్రధానములు యొకడైంది "పూర్వీ" వాక్య కంప
నీలయందు వాక్యకేతమున ప్రదర్శితములయి, భాష్య
రస ప్రధానములగు "సకల" అనువాదాల్లో దీనిని
బోల్పరచును 1918 క సంకల్పరచుముగిదిక ప్రపంచ
ములో సర్వ గామాంతరమున పాపాత్మకత ప్రభువులయి
ఏదోకా విభావము సంభూతముగ జరిగినదని తెచ్చు
కయును "గేటు ద్విమ" సంచిక 1918 వందు విద్యుర్
కే వివ "మేరియట్" అనునతను దీనిని ప్రారంభించి
యెను అయిన ఈ ఏదోకలను "అమెయూర్"
వాక్య జగద్విభావమునకు ప్రధానముగ నిర్మించెను
తరువాత ఏదోక రచనాప్రచారములు నివీరిన
ప్రభుత్వము లయినవి ద్వితీయ ప్రపంచ యుద్ధ
సంఘటనము అనునటుల కొంతోలములయి
"రిటేన్ డ్రామాటిక్" ఒక వాక్యపుద్రుమ ఏర్పాటు
లేనిదని ఈ పుస్తకమున 800 వాక్య సమూహములు
పాల్గొనినవి అధికముగ ఏదోకలు ప్రదర్శితము
లయినవి తరువాత చలనచిత్ర ప్రారంభమున ప్రద
ర్శించుట కనుభూత పాపాత్మకతలు ఏదోకా మాన్య
మున దీనిని దీనిని చలనచిత్రముల వశ్యములను
నిర్మించి

పాపాత్మకల ఏదోకలను (1) "One act
play" (2) "Sketch" (3) "Radio drama" అని తిరు
ముగ నిర్దేశించెదమును, ఈ మూటియందును కేవల
స్వల్పములయిన రచనావశ్యత మాత్రము పాపాత్మ
కుగ ఒకటిగనే యుండును

అంగభాషన భక్తులనునటులకు మనకు ప్రతి
నిదయునకుండున పాపాత్మకత అదర్శ ప్రాయముగ
నవ్యాత్మక ప్రభుత్వ మా పాపాత్మకల వననిందిదియే
ఏదోకా రచనకు మహోద్యమ, బలగా, భూర్వ,
రాంధ్ర, హైదరాబాద్ భాషలయందు వాగియ
యవ్వాదు.

ఏదోకా విభావమునకు వారణములు

దేశ విదేశములయందు ఏదోకా విభావము
నకు పాపాత్మకముగా వాగముల వారణములు లేదు.
(1) దీర్ఘ వాక్య వర్తనమునకు వారాంతర నిమగ్న
లగు ప్రజల కవనానుభవతపోవుట, (2) దీర్ఘ
ప్రచారము నందుమున్న "రేడియో"యందు వల
వశ్యత పరిమితముగల వాక్యములకు మాత్రమే దీని
నిందుట కవనానుభవము నందుమున్నది.

తేజన శైలి

వశ్యమును, కవనము గల కేవల సంతృప్తి
వాక్యమునకు ఏదోకలను గలదు
వాక్యమునకు వాక్యకల విభావమునకు అక
రీతమునకు సంకలనము ఏదోకా విభావమునకు
ప్రధానత వహించును సంకలన లక్షణములగు
వాక్యభాష్యరసమునకు మూడు విభావములలోను "ఏక
కాలమునకు" తెలియించుట, ఏక విభావమునకు
ప్రధానము మొదలయి" అను నీ రెండువిభావములు
ఏదోకా రచయించి చితి ముఖ్యములు వ్యాపార
స్వరూపములు సమగ్ర వాక్యకేతలయందు వశి
రచనను గర్హించుటయందు ప్రముఖభాగము లను
కొనుట సమంజసము గాదు ఏదోకలు అల్ప
దీపములయి యొకవశ్యమునకే నియములను లేదు
అల్పస్వరూపములలోను భాష్యరసమునకు వచ్చును,
అల్పస్వరూపములకు ఏదోక కేవలములయి
గాని లేక స్వల్పకృత్తికలయందుగాని ప్రదర్శితమునకు
కయోగ్యమయినవి అది ఏదోక అనియు చెప్ప
బడును ఏదోకయందు ఏకే ద్వితీయము లుంపి
కయునుగాని ఒక ద్వితీయము లేకాదీని తెలిపిగిగి
గను ఉండురాదు ఏదోకయందు దీర్ఘ ద్వితీ
యముల అ కాలమునకు మాత్రమే తెలిపి దీర్ఘ
ముల వననిందిది ఉండవలయును "ఏక సమయము
తెలియించుట" అనునది అంక ముఖ్యము "వశ్య
యనకు" "ఏక కాలమునకు తెలియించుట" అనునది
చాల ముఖ్యము కొన్ని ఏదోకయందు వల
నియములు వారాంతరములకు రి వ్యాపరము ఉత్ప
వ్యాపరములయందు ఏదోకయందును, ఈ కల్పన
"ఏదోకమునకు తెలియించుట" అను నీయములను
నిర్మింపకుట వలనియములగు స్థలమున వాక్య
భాష్యరసములను నిమగ్నమున చేయుటకు వనికెక్కు
కున ఉత్పత్తికలను సంకలనములకు తప్పనిసరియగు
నది కలపందరాదు. వలనియములగు స్థలమున నీ
కల్పన లేకపోయినకు వాదలేదుగాని వల నియము
లంభన అనిగనవచ్చును మాత్రము తప్పనిసరియగు
ఉత్పత్తికలను సంకలనముగా వాక్య ర్థభాగం
తెలుసుండు మాత్రమే యుగయుగియుగమునకు

బలమునకు, కండపుష్పికి

15 రోజులకు
8 రూ. 5 పా 10
య 3/- మాత్రం

నెం 10, గగనతి మొదలిపిడి, రాయపేట, మద్రాసు 14
అనుబంధమును చూడండి

చంటిపిల్లలు-లివర్ అండ్ స్క్రీమ్
వ్యాధులను 'ఉదరాంత' అతిశ్రమముగా
నివారణజేయును మరియు సమస్త అనా
వలు అనగా విరేచనము కాదతోడు, బద్ధ
ముగా ను అగుట, అతర్థము, అనవమునందు
పుండ్లు నివారించును
గర్భిణిస్త్రీలు-సునాయానముగా
ప్రసవించుటకు, ఆరోగ్యవంతము కలు
గుటకు 'అమృతవంతిని' మూత్రము
ప్రభావితమి. నేనిట్లు, వివారములు,
సామర్థ్యము, నిష్పత్తువ తగ్గించి ఉత్తా
హము కలుగజేయును.

శ్రీ భుజంగ రాక్షసకాల,
ప్రొఫ్రయిటర్: డి. కేశవయ్య పి నయ్య
కాళ్ళరేవు, తూర్పుగోదావరి జిల్లా.

శ్రీమదాంధ్ర
మహాభారతము

ఉద్యోగపర్వము

వెల ఒకరూపాయ

కాపీలకు:

అంధ్రగ్రంథమాల

నెం. 7, కలలుపెట్టిపిడి, మద్రాసు 1.

హిందుస్తాన్ కో - ఆపరేటివ్

ఇన్ స్యూరెన్సు సొసైటీ లిమిటెడ్.

(హైదరాబాద్ లోని)

సమృద్ధి కనుగొనుటకు, స్వేచ్ఛాపూర్వకమైన లావాదేవీలకు పేరొందిన కంపెనీ. గత ఓడ్రీ సంవత్సరాల ప్రజా సేవలో సొసైటీ పంపాదించిన గొప్ప ప్రజాదరణకు యీ అంకిత ప్రబల తార్కాణము.

1951 లో పూర్తి చేసిన

వ్యాపారం — రు 16,00,00,000

1950 లో ఆమలులో వున్న

మొత్తం భీమా రు 73,16,00,000

అంద్ర ప్రదేశ్ లో సొసైటీ యేజింగుగా పనిచేయవలచిన సమర్థత గౌరవముగలవారు విజయవాడలోని సొసైటీ బ్రాంచి అధీనుకు బ్రాయ్ గో రెడము.

హిందుస్తాన్ బిల్డింగ్సు, ★

జి. కె. రాయ్, బ్రాంచి మేనేజరు

హి. కా. నెం. 12, బింగ్ లోని మేంబర్ షిప్,

విజయవాడ

కుష్టు ★ బొల్లి

వగైరా మేళా మచ్చలు, పెగ్, నవాయి వ్యాధులకు గ్యారంటీ చికిత్స, క్యాటలగు తీచివము.

జి. ఎ. రెడ్డి అండ్ కో

(రిజిస్టర్డ్)

“భాస్కరాశ్రమము”

గోపాలపురి, తూ. గో. జిల్లా

ఘటిక : ఘటికాస్తానం

శ్రీ వద్దది శ్రీరామచంద్రమూర్తి

దక్షిణభారతంలో విద్యావ్యాప్తికి వోచ్చికి, కాలగర్వంలో యుడికిపోయిన పురాణ సంస్థలలో ఘటిక అన్నది ఒకటి ఆయ్యలం దక్షిణాన కంలా ప్రకేందరి తమ మతము పాంప్రచారములు, సంస్కృతి, వ్యాప్తి చేయడానికి, వారికి కేవల యము, మతము, ఘటిక అన్నది మూడు చాలా వోచ్చయ్యలు దీటిలో కేవలయములు, మతములు నిర్వహించిన పాత్ర, నిర్వహిస్తున్న పాత్ర చాలా మందికి తెలివైన విషయమే అది సజీవములే శీటికి కూడా పొందుతుంటే చాలామంది శీరికాంతో అనినాభావమున సంబంధం కలిగివున్నాయి కాని దీటికి వోచ్చయ్యలకు ఘటిక అన్న విద్యాసంస్థ మాత్రం కాలగర్వంలో యుడికి పోవడంతో, వారిని మరించి పాత కావాల బాగు దురిశీ చేసి కొద్దిమంది కర్వ జన భావభాగ్యునికి నీనిని మరించి తెలియదు

(పొందిన ఆంధ్ర భాషలలోనూ, కన్నడ భాషలలోనూ, 'ఘటిక', 'ఘటికాస్తానము', 'ఘటికాస్తానము' అన్న పదములూ వాటి పర్యాయపదములైన ఘటికాం, ఘటికానీ, ఘటికానీ, ఘటికానీ మొదలయినవి రెండు భాషలనూ ఘటిక అన్న ఈ విద్యాసంస్థ ముఖ్యంగా దక్షిణ భారతంలో మాత్రమే వ్యాప్తి చెందింది

ఈ పదములకున్న అర్థములనుంచి వండితులు నిర్వహించే అర్థములు ఇచ్చియున్నారు పురాతత్వ శేఖరి ప్రసిద్ధి పొందిన Mr Louis Rice, ఘటిక అన్నది "గోష్ఠి," లేక "బ్రాహ్మ

ణాల సభ" అనీ, 1 పాతక పండితుడు "పుణ్యస్థితునీ," 2 Dr Kielhorn "బ్రహ్మపురి" 3 వండితుని నిర్వహించే అభిప్రాయము చరిత్రవ్యాస Dr Buhler "ఒక గడిచినరచివేదననీ," 4 Dr Barnett సమావేశమునకు నిలక ఉపదేశనీ, 5 నీనిని నిర్వహించాడు శ్రీ భావరాజు పంకజ కృష్ణరావు గారు, 'ఘటిక' అన్న క్షిప్రము 'ఘటక' అన్న క్షిప్రము వని పర్యాయ పదమునీ, అది కవిక, కవిక అన్న పద 'సులభ సంబంధించినదనీ' ప్రాచీనమునూ Dr Hultsch మాత్రము నీనికి సరిగా 'కళాశాల' 7 అను అర్థము నిచ్చిరి

ఘటిక అన్న ఈ పదమున కర్వము సంస్కృత నిఘంటువులలో దేనిలోనూ కూడా కానరాదు అన్న మాత్రము, ఒక రకపు ఆలయ నిశేషమని అర్థము నిచ్చియున్నాడు క్షిప్ర-అన్న కర్వములోగాని, క్షిప్రము అన్నది నిఘంటువులోగాని, దీని ప్రకారం కానరాదు ఈ మధ్యకే ప్రవరితమున మార్గరహితాంధ్ర నిఘంటుకర్తలు మాత్రము, లోగడ ప్రకటితమున చారిత్రక పరిశోధనాంశముల పరిశీలించి, ఘటక క్షిప్రము వని 'గోష్ఠి,' 'సభ' అను అర్థమునిచ్చి, ఘటకానీ క్షిప్రమునుంచి ప్రాయముగా ఘటికా అను విద్యా సంస్థ ఒకటి వుండెడివని శీర్షిచూచు

ఇట్లు చరిత్రకారులను, పండితులను మధ్యకే ఘటిక ఈ సంస్థ నుండిన కొన్ని వివరాలు ప్రకటించెను యీ వ్యాసం లక్ష్యము

ఘటిక అన్న ఈ పదము, మొదటిపాటిగా మనకి కదంబంకే రాజమన్విషయక కాన్ఫిరమర్క కల సంపద భాషములో కి కనిపిస్తున్నది తలపంపి అన్న ఈ గ్రామము మొదటిసంస్థానంలోని దీనినూ జిల్లాలోని దీనిలో ఘటికాస్తానంబునంది చేసిన ప్రభావక కలప, కలంబం భాషలలో కదంబ కాన్ఫిరమర్క పూర్వమునైన మయూరకర్క, కాన్ఫిరమర్కలో అన్న ఘటికాస్తానాని, విద్యాభ్యాసము కోసమూ, లేదా అక్కడవారిని అయింపడంకోసమూ, బర్లిన్లు తెలుస్తోంది. తలపంబభాషనం, దీనినిపూర్వము అనునంది Mr Louis Rice శ్రీ క ర కళ్యాణము

- 1 Mysore and Coorg by Louis Rice P 210
- 2 Do ,
- 3 Do ,
- 4 Ep Ind I, 276, 284.
- 5 Ep. Ind XIII. 327,
- 6 Early Dynasties of Andhra Desa P 208
- 7 Ep Ind XVIII, 57
- 8 Ep Ind P 34

శివాచార్యులు వదిలియవట్టి వచ్చింది అటువ
 నూర్తిచూచి ఈ క్రింది శివాచార్య మూలం
 చూచింది ఏదవ అభ్యాసం, ముదవ వదలిం
 "శివుడు శోభిస్తున్నాడు కాక యూరగకగో
 వదవగ్గల శేషి వా
 క్షుచిమ జర్మి గిన్న పుటాపలల క్రాతుల
 వదక పలుదుర్
 "

ఈ విధంగా ప్రాచీన ఆంధ్ర శాసనములలోనూ, ఆంధ్ర చాళుక్యులలోనూ, వివిధా మహమ్మత్తులైన ఈ సంస్థ ప్రసక్తి ఉత్తర భారత శాసనముల వేటిలోనూ కనిపించదు. కుళాభిదని శాసన మొకటినిలో ప్రాంతం 'సుమీ'గానిన. అన్న ప్రయోగం కనుక ప్రాచీన దీప్తికలలోని బాగుకొక ఈ ఆంధ్రసంస్థని అమక కరీంచిత్తుండునావు.

[illegible]

మొత్తంమీద ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో 'ఘట్టా' లోక
వర్తమానం పనిచేసి ఉండవచ్చును దానివలన వచ్చు
వివరాలలోనూ, పాత్రపద్ధతులలోనూ కొన్ని భేదము
ఉండిన ఉండవచ్చు.

ఇక, పుటికలలో మునుపటి కల వ్యత్యాసములు
 గల వివరములు అవసరం మనం ముగిసినా
 నిజ ఉద్దేశించి పంపి వైస్ కి వైస్ నిపు వైస్
 వలె ప్రారంభమే కలి ఉద్దేశించబడిన పుటిక
 పాప ముడిక కాదు పుటిక రాక వాస్తవాలలో
 వివరములు ఉన్నాయి. ఉపయోగించిన పుటిక కాక

సిద్ధాంతాలను, కూర్మబాదులను, ఎదుర్కొని, బైబిల్
సిద్ధాంత రక్షణకి తోడ్పడిన ది ఘటికలు

ఇది సాధారణముగా ఆలయములకు చేర్చివుండే దీని ఆలయప్రాంగుముఖలోనూ మండపములలోనూ విద్యాశాలలకు ఉపయోగముచేసి వాడబడుట, ఆలయములను, ఈ విద్యాసంస్థలకి కలిసి చేసేవారు.

ఈ ఘటికొకసంవత్సరము నిర్వాహకమంది
 'పుటాచి', 'పుటాచులు' అనేవాడు కా రెండవ
 పుటాచి పై (పుటాచులు అవలంబి అ కృష్ణుడు
 పుట్టించెను) అర్చన కలిగి దీని కృతార్థము
 లాగా, మహాకాళియని పేరు పెంచుటగా
 గాత్రానియ రచించినది అమృతకూటము వ్యాస
 మహర్షి, 'కాలి' మను అని అర్చన చేసిరి
 దక్షిణియు 'అంబ' నామమును కరచి కరచి,
 అని నిర్ణయ దేవుని కేరినవాడు' అయిన
 కాలిని (పుటాచిగాని) మి (కాళిగాని)
 దీనిని గాత్రానియ అని అర్చన చేసెను కా
 పుటాచి అనగా ఘటికొకసంవత్సరము (పుటాచియ
 కు) అమృతము ముంచుటగా 'అమృత' అను

[illegible][illegible]

ప్రయోజకత్వం

|| బొమ్మరెడ్డివల్ల మర్యాదావు

గోపాలం పెద్దదికాదు లోకులయిపోయాడు లోకులని మరి లోకులయిపోయాడు తిడు ని పోషయి, పన్నెంతేళ్ళయి ప్రేక్షకుల చేతు వ్వాడు కాని గొప్పతోటలా ఆ ప్రేక్షకునికి ఎదురూ పొదుకు లేదు అంటే తనకి లేదన్నమాట ఎదురేళ్ళకు మాకును బడి బహుశాను విల్లకా! ఇంకో పడివుంటే పెద్దదికి వీర కొనలేకపోయాడు, విల్లకే గెంతు పరిగేలయినా మంచి కొనాలా మరి అయితే ఈ లోకాల్లో బట్టలు కొనవలసి మాటలా? ధర్మం ముడిపోతున్నాయి "మొన్న కుట్టించిన చుక్కల పరిగేలే వుండాలిగా అదేమయింది?" అన్నాడు గోపాలం చిరాగ్గా

"మొక్కేటి పిడి పెన్ను, ఆగ్నేయియింది ఇంకా మామంటుంటే?" అన్నాడు భార్య పాదిరి అక్కోనా పాదిరి మనసు చాల చిరాకుగావుంది పొన్నలే పాలబునిడు పొతిరాకే తెన్నుని చెప్పలాడి చల్లించి ఉట్టిదాడ తెనుగు పిలి తిరగవోండి తెట్టిలిల్లడి! ప్యరం తగిలించి చేతివాడు, బెగవకి గంతేళ్ళవా రెళ్ళ కాని మహా పెండ్లి మరుగు కూన్న కాగిసేసు కాళ్ళదాడ పొనుకుని కాల్చు కున్నాడు పెద్దవిల్ల కొర్రపరిగే కావాలని ఏడిచి కానా అగ్గరి పెట్టి బడి పెళ్ళుచెం మానేసింది

"అగ్నేయిలే చిరిగిపోయిందా పరిగేలేని అన్నాడు గోపాలం ఏం మాట్లాడాలో తెలిక

"పరిగేలే అన్నది మరి చిరగదేమిటి? అదేం రాయా రహ్మా?"

అవును మరి రాధ బడిలో పలకదాడ ప్రేమిల్ల తడిచేది, చేతోగానీ పరిగేలే! కుడుసుంది, ముట్టిలో చేతులుపెట్టి పరిగేలే! కుడుసుంది డిన్నుంటిటిని ధరిస్తూ ఎంతకాలమంటుంది పరిగేలే అన్నది, అదేం రాయా రహ్మా? గోపాలంకి మాకురదాడ కొవ నెంచ్చింది

"బెగవమండ, బడి ఎక్కోక్కడానికీ ఏకా పాకు మామంటుంది ఆ చిరిగిన పరిగేలే! నేనుకునెళ్ళ ఇకాక! భరణారేడు" అంటూ మాకురదాడ కళ్ళకై వేరాడు, రాధ జుట్టి పిడుతల్లి లంకించుకుంది.

"చిన్నమండ, చానినిా చెందుకా కోపం బడిలో కలంగయా కత్తెకానిది కాని ఏకపు," అంది పాదిరి

గోపాలం కేమీ పోదలేదు విల్లర్ని కోర్పు డిలే ఇలా అంటుంది ముద్దులాడితే, ఇలా ముద్దు చేసి వాళ్ళని పొడుచేసున్నా రంటుంది ఏమిటి చారి? ఏమిటి మాట్లాడాలో తెలిక "సరేలే, పొయ్యిలం బహుమందెళ్ళ కుట్టించుకుందాం ఏవ వకు జరి" అన్నాడు రాధ చెయ్యి కట్టుకుని "మహా కుట్టించాడు తెండి! మా చొక్కా కోటూ సంక తేస్తా మొదల చూడుకుందురూ చాలా! కాని సంకతి, వాసంగతి నే మాకుమంటాడు కే, అన్నారే, ఏవ వకు రేళ్ళ మామయ్యకు కలుగుట్టి వాలుగు పరిగేలు కుట్టిస్తారే" అంటూ మాకుర్ని చేరదీసింది పాదిరి

"వా చొక్కా కోటూ విడుదలకొన్న కట్టిన పంపారమంతా నీ తిమ్మతో ధరిస్తున్నట్టు మాట్లాడకా నేమిటి?"

"ధరించివా వాడు ధరించాలకు వాడికేం మహారాధా, వాలుగొందలు తేలిం" అంది పాదిరి.

చార్ల రమ్మడికి కలకత్తలో ఏకా కంపిలో ప్రేక్షకులం గెండ్లవడ రిక్తుడు పాదిరి తన దగ్గర కూడా వాలుగువందిలని కొరలు కొచ్చింది ఏకా, భోజరా నెలపాం యాన్ల కనిత్యం ప్రేమిడిని, తన మొహం యాన్ల కోరలు ప్రవేశాయి కావాల! రాను! రాను! ఏ మహాయాం! అనుకున్నాడు గోపాలం

"కేమి రేళ్ళ మా అక్కయ్యగారింటికి చల్లి ఒక పెలకోకాయండి వస్తాను" అంటూ మాకుర్ని రెక్క పట్టుకుని నంటిల్లోకి -లింది పాదిరి గోపాలంకి ఏమిటి మాట్లాడాలో తెలిక గెండు నిమిషాలు ఆలోచించెడు ఏం మాట్లాడితే ఏం ప్రమాదమా నని భయం

పాదిరి కంటిల్లోంచి తనకి వివబలేలాగ, "నిజంగా వాళ్ళ పంపారంయ్యాన్ల ముద్దు చేస్తుంది. మా వాడ పోయినా గెండు వాలుగొందలం తెచ్చి యింట్లో పొడకు ముక్కంటి ఎరకా వయ్యేయి లోకోలో" అంది.

గోపాలాదిః భార్యదాత కోపమొచ్చింది. అయితే నువ్వుకూడా మా భావధర్మకే పెట్టేవుండే కదా! అలా మనసువచ్చాడు తానీ అంతమాట అనలేదు పాపితి ప్రతిభా విద్య విధంగా తన అనుభవతమ క్షాపకం చెప్పావుంటుంది

పాపితి ప్రతిబింబానికి ఒకప్పుడు భాగ్య కంతులు అందితే తండ్రి పీడితే చేసి చాగా దెబ్బు అర్పించి మరీ చచ్చిపోయాడు తానీ ఆ ఆస్తి చాల కదమ పోయింది అయితే ప్రతిబింబం తన తండ్రి పీడితే చేశాడనీ, తన అన్నదమ్ములు, బంధువులు మంచి ప్రత్యాగ్యాలు చేస్తున్నారనీ అందిత గర్వం తన భర్త తన పుటుంబంలో చాలా తగినవాడు కావని అందిత అభిప్రాయం కావాలి

శ్రీ యశ మొదటిలో చాగా భర్త అని పాపితి మంచి గౌరవ మంతే దేవుడు వచ్చాడనీ, పెద్ద ప్రత్యాగ్యం చేయకపోయిన కలకంబి తానీ రావూరాను అతనిని నిష్కంబం పోయింది అతని లి వి హాసయనం విషయం మరచిపోయింది అతని మరీ, దెబ్బు సంపాదించలేని తిరువారే ఎందు కావచ్చు చదువు, చిట్టచుట్ట చదువు అన్నాడు గోపాలం తన వాటి అప్రయోజనము తన ప్రయోజనకరమంతా పట్టించి కనకం తిప్పి యింకే ముంది? గోపాలాదిః తనవూడ తనకే వాడనీంది

గోపాలం కిధిర అరుగుమీద కూర్చుని తీక్రంగా ఆలాచించేడు తన క్షితి కళ్ళకు కట్టడం లోకంలో దెబ్బు అర్పించలేనాడు పోటి అప్రయోజనము, చెప్పియామాయి అయితే తనకే సంగతి తెలియకాదు తనకు లి వి హాసయన తన వారే పెద్దప్రత్యాగ్యం చేయగలరీ దిర్ఘంగా, పోయగా అతని అనిష్ట కలకంబు వచ్చాడు అయితే ఆ పెద్ద ప్రత్యాగ్యం సంపాదించడం చెల్లగా, దెబ్బు అర్పించడం చెల్లగా తెలియలేదు తనకంటే తక్కువ విలువు ముచ్చావు పెద్ద ప్రత్యాగ్యాలు, ప్రయోజనం, ఎలా సంపాదించుకుంటుంది? దెబ్బు ఎలా గడిచుకుంటుంది? కాకనీ విహాసయనం పోయాయి, అందరూ కట్టి పోయారు, అధికారిలు అందరూ బరి పోలేనారు, పోయగా అందరూ ప్రభువుంటాడు తగినదనుకు తెలుసుకుంటుంది? ఇతని పాపమయి! అయితే ఏం? వారి విధానమయినా తన భావధర్మం తనకు మరీగట్టుకు కూర్చుని వినితే పాపించేడు? శ్రీకాం చేత చివరకు తప్ప!

తనకోరాలు చదువుకు విశ్వభాగం తాకిచ్చా రేవాడు. రంగభాగం వాగ్దానం చేసి తానీ కోవచ్చాడు. తన కోడలుకు రావూరావు సమాపా పనిచేస్తూ అప్పుడే ఇల్లు కట్టించేడు. యాము

కోవచ్చాడు. పట్టిగా అందరూ ప్రభువుంటాడు తానీ అక్కర్లేం! వాడికి త్రాళ్ళు ఎంత గౌరవం! బిల్లింతా దెబ్బు ఎలా సంపాదించుకుంటుంది? తన చిందబడ రహస్య మొదల తన మాదా తెలుసుకోవాలని నిర్ణయించుకున్నాడు గోపాలం

దెబ్బు సంపాదించడానికే అలా మాదా చేసింది అలాచించేడు ముందు అధికారిమంచి సంపాదించారీ వారింటికి వెళ్ళి నీలయోగిని అంద మువ్వారీ అందమయ్యారనీ తనదగ్గర దెబ్బులేదు అనగా యాము ప్రకారం తన యితరల దగ్గర దెబ్బు అందరూ ప్రభువులే అందరూ కొంతభాగం మీద వాళ్ళ కిచ్చారీ తన ప్రభుత్వం పనిచేస్తూ పీడితూ అందరూ తగినదాకా చాల అవకాశాలున్నాయి. పట్టించేడు అవధిచేసుకుని కదా అని దొరగాని తనకే మంచిపేరు యిచ్చేడు ఇప్పుడున్న ఇటుకంటే అవకాశాలు సరిగ్గాయినాగం చేసుకోలేక పోయిందను విచారించారీ చేతు గోపాలం కావచ్చి ఒక చేతు అధికారిని మంచిచేసుకుంటా, యింకో చేతు అందరూ ప్రభువుంటా, అందరూ కొంతభాగం అధికారికి ప్రయోజనం సంపాదించి, అప్పుడు అందరూ పట్టుకు అందరూ సంపాదించి ఆలా పట్టిగా అంతా నిర్ణయించుకుంటారు! కేవల ప్రామా మహా అక్కగా మరీంది అవకున్నాడు గోపాలం గౌరవమయ్యారీ భాగ్యం కలిగివున్న గోపాలాదిః యా మహాధర్మం పట్టించింది ఉత్సాహంతో మరీ దిగి అరుగుమీద కూర్చునితే ఒక దూకు మా! కిధిరంచి విడిచి వెళ్ళేడు

ఇప్పుడు కోర్కెలు తెలుసు కావచ్చి మనః కులు ఇంతదగ్గరే పుంటాడు సంవత్సరం చాల మంచివాడు ఇప్పుడు అంతతో కట్టికరిగా సంబంధం చెట్టకోరహాసం పెద్ద వారపాలు మంచివాడు తనకే అంత దెబ్బు అందరీ అయితే అందరూ కట్టి మొదటిపారగా వారింటికి వెళ్ళుచున్నప్పుడు వాటి చేతుతో నల్లకూడత ఒక దిక్కు మామిడిపల్లె కొని పట్టుకోలే కావుంటుంది అలాగా తన చిట్టచుట్ట అయిన పట్టించం చేస్తూ, భాగ్యం చేస్తూ పుంటాడు అప్పుడే పట్టు మనః కులుగారి మహా రథకము చేతనే ఇచ్చివచ్చును రథకము చాల అందమైంది ఇంటకు చదువుతోంది, ముందు ముందు తన రథకముతో చదువుగా మాట్లాడారీ వాళ్ళింట్లో వాడిలాగే చదువుగా తిరగా వాళ్ళు చిట్టచుట్ట ముందు చేసిపెట్టి ఇతరీ తన కట్ట పోయి పోయిన పోవాలాని కొంతమీద రథకము రథకము తక్కువ చేసి పోవాలాని చేసుకుంటుంది ఒక భార్య పుంటాడు మరీ ఎలా చేసుకో

గండు? తన భార్య దునిపోతే బాగుండు ననినది
చిది గోపాలాని ఛీ భార్య చాత్రకోడవ కుమిటి!
అందులో! చాచిరిది ముఖ్యమైనది? కదా
యీ అవస్థ అంతా ఇంతి రకగమ్య కర్మంకాని
తీర్పును కలిపింది? అసల సమస్య రాత్రురాదు
ఇంతి ఏది ఎలా జరుగుతుందో ఎవరు చెప్పగలరు?
అలా చవకో గోపాలం బుర్ర కాటెక్కిపోయింది

ప్రక్కనే వున్న మంగలిమిపుల్లలో వెళ్లి గడ్డాం
గియించుకుని, మెర్రాం కడుక్కుని తల నువ్వుకుని,
అప్పులో మానుకున్నాడు గోపాలం తలమీద ఒకటి
రెండు డంటుకల తెలియే కాని యవ్వనం సవరి
పోతేను

పళ్ళి దుకాణంవద్ద ఒక డబ్బు ముదిరివేళ్ళు
కొని పరాసరి మువ్వలుగారింటికి వెళ్ళు గోపాలం
చిద్రి నువ్వులలో నిలుచున్నాడు లోపలినుండి కన
గమ్య కర్మి "ఎవరు?" అంది

"మువ్వలుగారు తేరాఅంటి?"

"మౌనంగా వున్నాడు అలా చూస్తోంది" అని
జల్పిపోయింది రకగమ్య యీ వళ్ళు ఎలా యెత్తి
వేతూ గోపాలానికి తోవవలెను మళ్ళి పిలిచే
బారంవడు! అసలేమిటి విలపించి!

ఇంతలో లోపలినుండి బంగ్లాకు చిరయ్య
వచ్చాడు గోపాలానికి చక్కటి అలోచన తల్లింది
"మాకు చిరయ్య, యీ మామిడివళ్ళు తీసివేళ్ళు
ఇంకో అమ్మగారి కే చేసేరా" అని సంది అంది
చేతు చిరయ్య! తన చిక్కుచున్నది ఒక తల్లిలో
పరిష్కారమైంది

మరో అయిదు నిమిషాలకి రకగమ్య చిద్రిలోకి
వచ్చింది రకగమ్య నిజంగా చాల అందమైంది
కొమ్ములొడవ బలవుగా, మలగా కాదుమామలా
బాగున్నది ఇదిగిరిమన్న ముడితేనుమంటింది, తల
వొంచుకున్నప్పుడు తెలుటి మెరువైన చిరయ్య
గాకాల అందిగా కలిసివచ్చాయి గోపాలం
కాగరాగా తేలి నిలుచున్నాడు మామిడివళ్ళు
యీ మెర్రాకోందిచే భాగ్యం తనకు వక్కచుకుని
దివారించేడు

అతని గాథరా రకగమ్య కలిసివచ్చింది
"చూడండి, కామ్యగారిమౌన అయింది వస్తారు
గోపాలంగారంటే మారేరా?" అంది వత్తుకు

"అవునంటి"

"మామిడివళ్ళు చాల కానన్నాయి ఎక్కడికి?
కొన్నారా?"

ఏమిది జూదివాడో గోపాలానికి తోచలేదు.

ఇటువంటి ప్రశ్న తనుచిదిగిరి, వస్తే ఎలా జూది
కాగలిగింది ఇంతకు మునుపు అలోచించుకొని
రాత్రుడు కొన్నాడు చెప్పే లంబమిచ్చామనవం
బుంది తేకోతో ఎలా వచ్చాడంటింది ఏమిటి
వారి? చూపుగా ఒక అలోచన రిటింది

"అత్తే లేవండి, చూడోబలో కానినది ఈ
రకం మువ్వలులు అసలు బాగుగా కనపడవండి!"
అన్నాడు తన సుతుమహ్యుని సందోషించేడు

అంతలో మువ్వలుగారు లోపలినుండి
వచ్చారు గోపాలం లేచి నిలబడి వివరంగా తన
కామ్యరం చేశాడు మువ్వలుగారు చూడోబలో
మిట్టంటూ, "ఏమిటోయ్ గోపాలం, ఏమిటి
లేవండి?" అని ప్రశ్నించేడు

"అత్తే ఏమీ లేవండి, ఒకరి రకు దిగువం
చేతుకు వెళ్ళామిది వచ్చాడు" అన్నాడు గోపాలం

"నాన్నా, గోపాలంగారు వాళ్ళ తోబలో
కానిన మామిడివళ్ళు చెల్లివచ్చేరు చాలా బావు
న్నాయి" అంది రకగమ్య

"అలాగటోయ్, చెప్పేవుకాతే ఏమిట్రం
తోబుంది? చెప్పేరా?"

"అత్తే లేవండి, ఏదో చూ వాస్తూ గాకు
వేయించారు" అన్నాడు తనబతుకూ గోపాలం
తోబ పరిమాణం ఎలా చెప్పాలో తెలియలేదు

"ఏదో బాగానే వుంది తోబా దొడ్డి యీ
లోఅల్లో సందాచివడమంటే బహుకర్షం" అన్నాడు
మువ్వలుగారు.

గోపాలం వుక్కిరిసిరికొన్నాడు అసలు
వ్యక్తవారం ఇలా తిరుగుకుందని అతికోతేను మువ్వ
లుగారితో తన డబ్బున్నావానని చెప్పకోబలో,
ఎలా చెప్పమంటే తన భార్యభార్యలతో
నుంచిగా నుండుగా అలోచించుకుని రాత్రుడు ఏదై
వచ్చిటి అయవయిండు తీరిగిగా అబద్ధవాడింది
తన వస్తుంచే అసలు వ్యక్తవారంకా గంధగోళి
మైంది ఛీ! దీపంతిటి రకగమ్య అంది. తన
పొలిట బాగా రావడించింది, కలిగి! అనుకుని
మువ్వలుగారి దగ్గర తెలుటి తీసుకుని జల్పిపోయాడు
గోపాలం.

* * *
మహాటిమిందీ గోపాలం లంచాల వున్న
కోడవం ప్రారంభించేడు మెడలో కప్పుగా వున్న
తిరవాళి క్రమంగా అంతామైంది మునుపు తిర
వాలెమిట్టే కులమిట్టే ఎలా ముట్టాలాలో, లోకం,
బెడు, కడులు, మోసం అన్నీ చక్కగా అలకల్చు
కున్నాడు కాని ఇవన్నీ అతనికి సుఖంగా వొంట

బుల్లెతను భాగ్యం భాగ్యంగానూ, నటన నటనగానూ
బయట పడేది

ఇదన్నది గోపాలాని! పేరుచేతులు ఎక్కువ
యారు. వారందరూ గోపాలాని. పులిరిందం
ప్రారంభించేది. దుష్ట ఎవరినో పేరు వార్యం
జరిగినా అతని! అత్యంత ముచ్చేది గోపాలం
పునరీ బంధుకోటిలోనూ దా వ్యాపించింది భావ
మరుదులు, దోషిలైనా కరుదు వరూ పోతున్నాడు

దోష్ పుచ్చుతూ గోపాలం విడుదలమైతే
"గోపాలం దీనికేనా సమర్థుడు అంతేలే భగ
వంతుడు అతని! విశ్వరూపం, సర్వచింత, ఉత్తమ
నానా అన్నీ ప్రపంచించేను" అనేవారు పెద్దలు
సంఘంలో తన సూర్య, తన ప్రయోజనకరం
ఎంతలో పెరిగిందో సుమత్రగా గ్రహించేడు
"గోపాలం కాం అతని కేవల సర్వరూప ఇవ్వకు
బంధువులు, పేరుచేతులు మాటాడేవాడుగా పెద్ద
వారు కనిపించింది "ఫలవాద్యుడు ఇతను అత్యు
న్నవాడు కంటే" అని ప్రశ్నిస్తారు ఒకడు
"ఈ అదృష్టం ఎన్నా స్పృహలు, ఒక చిన్న
"అంక విశేషమంటే మంచిది" యింకోవడు సలహా
యిస్తాడు "మా సంతానం విరాళ విశ్వంజీ" అని
యింకోవడు అక్లిష్టాదు "విశ్వంజీ, అత్యుత్త
మంతులు నీ పే పాడేయాలి చదువునన్న చదువు
వోటితో పోతుంటా, అంతేలే యావారు నాలుగు
రాళ్లు సంపాదిస్తాడు" అని ఒకరిద్దరు తనమంతే
అన్నాడు అవ్వకు గోపాలాని! రాం చిరాకేనీది
"పోలేను నన్నుపోనీ, ప్రేమనీ నీ పే చదివేం
రాం పోపాలంపోనా నా ని పే కల్ల నాలుగు
రాళ్లు సంపాదించడంలేదు నా సంతానకల్ల నానా,
నా ని పే గౌరవమొచ్చింది" అని జనాలు
యెరువాకునున్నాడు లంపాలు పుచ్చుకునేవాడి!
విలువలు అపారంజే యా అభాగినిలను యానీ
గోపాలం అసహ్యించుకునేవాడు కాని ఏమీ
మాట్లాడకుండా కచ్చేరివాడు

ఇదన్నది పాదిత్రలోనూ మా గొప్పవాడు గను
నించేడు గోపాలం పాదిత్రలో యివ్వకు చిరాకు,
కోపం నాయకులయాయి నిల్చి స్థానికు తిను
కోనా చక్కగా అలంకరించుకుని, నిల్చి మంచి
సంరక్షణ చేస్తుంది తనతో తెచ్చుకుని భయభక్తు
లతో, ప్రేమతో మాట్లాడుతుంది ప్రతి విషయం
లోనూ తన సలహా తీసుకుంటుంది తన అనుమతి
లేదని ఏమీ చేయకుండా ఇంక తమ మంచి లా
భకల్లయ్య దగ్గరి, అన్నగారి దగ్గరి! ఇపోతానని
చెప్పించదు తన అనుమతి కోరుకుంది తన మాటా
డితే ఎదురుచెప్పు, తనపట్ల అనుకున్న అనరాగం
విడువకుండా తన వ్యక్తమా, ఎటువంటి సంక్షయమా

లేదు కాని అనుమానా అందరి భార్యలందరినీ
పాపం, అమానుసిరాని అనుమన్నాడు గోపాలం

పాదిత్ర తన్ను సంతోష పెట్టడాని! ప్రయ
త్నిస్తుంది "అను ముగ్ధి తనదే! బతుకీ తీసింది.
పాదిత్ర! సంగీతం కాగా వచ్చును నీ బాయిం
గలదు పాద గలదు వ్రాశ్యమేవేం? పెళ్లియన
తోలికోనాలో భార్య పాలు విడి వంకరం తెచ్చే
వాడు తను. ఆవాకు పాదిత్ర పాలు అత్యుత్తమసర
భావాల్లా, భూచికి సంకెంక పుట్టు వాసనలా తిం
గాలుగా కచ్చి తన వృద్ధమాని! కానీ ఆ రోజులు
సర్వమంటా గడిచేయే ఆవాటి వాడు ముగ్ధి పాలు
వింటున్నాడు

కాని యా పాలు విడువవు గోపాలాని!
ఆవాటి అనుగ్రహి కలగడం లేదు మీరు మిగ్ధి
అతని మనసు ఎంతో భావనతో ఇదంత చాలా
కృత్రిమంగా కనిపించేది

ఒకనాకు పాడుంలం కనేమించి కచ్చేరిని!
పాదిత్ర తల దులుపుకుని, పేగలో నున్నాడు ముకును
మని అతని రాళ్లు ఎదురుమాన్సి గోపాలం కా
కాగి గదిలో పుట్టిరాని మాన్సి వివశ్రామి యాడు
న్నాడు పాదిత్ర తనలూపాలకు నున్నం రాని
అందించింది

"ఏమండీ, మా అమ్మ పుత్రం? బ్రాహ్మిని"
అంది పెల్లిగా
"సోచు" "
"వచ్చేవారం మా పెల్లిని పెళ్లిం"
"మంచిదే"
"మరికొని పిలవడాని! మా తమ్ముకు కచ్చేరిలు
మిలో వారం పదిరోజులు తెలుపు నీదే" "
"అదే, లాభంలేదు ఇవ్వకు కచ్చేరిలో కచ్చే
కల్లకగా పుండి తెలువ కోరకు నున్నాను తీసు
రాను" "

"కాపుందండీ, మీరు రాకుండా నేను ఇల్లకు
మరుగిడి" "

గోపాలాని! చిరాకేనీది ఇంకను ముకుపు
తొక్కలే వాళ్ళవాళ్ళింటి! ఎన్నిసార్లు వళ్ళు
లేకు! ఇవ్వకు ప్రయోజనమైన భర్తతో పెళ్లి నేను
గురిచేత మర్యాదలు పొందువామని అవసరమొంది
అనుమన్నాడు గోపాలం

అదే అనెను గోపాలంమనసు బాగులేదు,
ఒకవ్వకు తొక్క విడువకులర లండం తీసు
కున్నాడు. అప్పుటికే అను ఇద్దరు నిల్చులెల్లి, భక్త
ధరివాంతుడు, అతను కావచ్చే సంతోషం చెబుతూ.

లేదని తెలిసి కూడా అందం తీసుకున్నాడు అను దాన చాలా వేదన తీసుకున్నాడు కానీ తన గొంతుకుని అను పాదును బట్టి చేసుకున్నాడు అట్లు ఇంకా తనకి తోడువాడ నిర్మలమైతేను కనబడింది తన మనసు ఎందుకో చాలా బాధపడింది తన చేతుల వలన చాలా సాయముంది తనకు తనమందరి అనుకు తన మనసులోకి తోలేను ఇంకా తన ఏమివాడనీ ఒక కమ్యూటీ లందం తీసుకోవాడని నిర్మలమందేను తన ఈ కృత్రిమబుద్ధి తన తనలో బాధ కలిగిస్తోంది

“మీరు రాకపోలే చేప పెళ్ళి” అంది పాదిరి

“అయితే ఏమవు చేసుకుంటే దస్తీ రావ ” గోపాలాని చాలా కోప మొచ్చింది “వాళ్ళొక్కరిం పోలే దొంగలు కాకే కూడా తుక్కొగిలినారా? వాళ్ళ కంట కంట మేవా కంటలు ఏదొట్టించట నికరి పెళ్ళిరింది ఎంతో చువతాన” అన్నాడు చివరగా పాదిరి మాటలలోను గోపాలాని వెంటనే విరాళమేసింది తనకు ఎందుకంటే గోపం తెచ్చుకున్నాడు

పాదిరి మాటలకుండా, బుర్ర వొంతుకుని, చీకడనుకో కళ్ళునీళ్లు తుడుచుకుంది ప్రయోజనం వైత భర్తనుంచి భార్య అంతకన్న వెయ్యి రెట్టిగా వేరుంది? ఏం, తన కోపం అర్థంలేనిది చెప్పే వాడూ? అసలు తెచ్చుకునేది మురికి కింకలా లాగు వెయ్యిరెట్టిం గోపాలాని వచ్చేడు

తాని పాదిరి కళ్ళునీళ్లు తుడుచింది ఆరేది మనసు కలిసింది “ఎంత అయ్యారానినీ ప్రతి చివ్వి విడయాని? ఇలా అయితే ఎలా చెప్పకే వాడు తెలుత వారకడు మధ్యే దూరమేమిదో చెప్పి తెలుత వారికే చేసుకున్నాడు” అని మెల్లగా వచ్చి చెప్పేడు

పాదిరికి తెచ్చుకున్నది తెచ్చిలో చది వింకదాని చీర, పంచెల చాత్ర కొడుకులది

“సరే, మధ్య బూతులే కొడుకులరా, వాడు తీరకలేడు” అన్నాడు గోపాలం

“మోసాచ్చి మంచిది ఎంచెది”

“వాడు చీరల గొడవ ఏదా తెలివ”

“రాత్రించెదీ, తెలియకపోవడమేమిటి?” అంది పాదిరి.

గోపాలాని అక్కర్లేమేసింది ఈ లోకంలో దయ్యం సంపాదించగలిగినవాడు సర్వజ్ఞుడని, వాడికి తెలియని విషయమంటూ తుంచెయి తోకోలు అను

తున్నాం. అయితే, అనుచు ఇంక కొంతమంది గోపాలాని భార్య భర్తమీద యింకా అధికపరిమిలో అర్థం లేదనిపించింది గోపాలాని

చీర విషయమే గోపాలం పాతక దూహాయం మంజూరు చేశాడు పాదిరికి అది అయ్యిందా? వాళ్ళుమీది ప్రభుత్వానికి అను, వినియోగం చేసే దానికి నిర్ణయమేది? తాని ఎలాగైనా తెలుతకోసం ప్రయత్నించమి పాదిరికి మరీ మరీ చెప్పింది

గోపాలం అలాచేస్తే వచ్చాడు లండనానికి తనం తనకు ప్రపాదించిన యోగా, ప్రయోజకత్వం లకు యాత్రి తనకే అవసరమేమిటానిది వాడు మన వర్ణం అనేది దయ్యంకంటే విలువైనదే, అనే తేది తానికి అవసరమే, పూర్వకాన్ని చేపొక్కలవలసి తన మనసు పొచ్చిరేమిటానిది పంపించి కొలిచే కొల బద్ధంలో తన ప్రయోజకత్వం, కొలవలసి తన విద్యకి, విజ్ఞానానికి ఎంతో అవసరకరంగా మురించింది తనకి గారనం అక్కరలేదు తనలో కచ్చి ప్రభుత్వంపైనుకు మార్పులు గమనించి అక్కర్లే వాయాడు గోపాలం ఇక దాడుల ఒక కమ్యూటీకూడా లండం తుచ్చుకోవాడని నిర్మలమందేనుకున్నాడు.

రెండుకోలాలు గడిచేయి. తారెండు కోలా లానూ గోపాలం ఒక తాని లండం తుచ్చుకోలేదు. ఈ సంగతి అప్పుడే కేరేరింకా వ్యాపించింది అందరూ తలకేరి తిచ్చుకొనించేగా మోసా వాడు గోపాలం అనేమని చెప్పే, ముసలమగలు పిలిచి అయ్యగడిలో వచ్చేడు

ముసలమగలు విడిచి వ్రాసుకుంటూ తలెత్తి మాట్లాడుకుంటు పంజరేదారు తాని గోపాలం మాట్లాడేడు

“వాడుకోలుకొన్ని వాళ్ళ అప్పగించి, వివాదం వై మిది పెద్ద చార్జీలుకచ్చింది కేరేరిగా తాలో మధ్య వెయ్యిరెట్టిం కచ్చింకా తాలో, కొన్ని తాలోమీద తెలియకుండా మార్పుచేస్తున్నాయి. నీ వివాదం ఎక్కయిరి విరిగి తేను విడిచి కేరేరికూ నిన్ను ప్రస్తుతం సచ్చింకు వెయ్యిరెట్టిం కచ్చింకా” అన్నాడు ముసలమగలు సక్రమ తిచ్చుకోవడం

గోపాలం నిలువునా కృత్రిమాయాడు ఏం వెయ్యిరెట్టిం తెలియక అలాగే నిలుచున్నాడు ముసలమగలు మరీ తలెత్తి, “నీ సంగతి వాడు రాగా అర్థమయింది. సరే ముందు అచార్జీలుకు సంతా యికి వ్రాసి తాళాలు వెయ్యి, కేరేరికి అలావుద్దాం” అన్నాడు ముసలమగలు విషయం సచ్చిరయ్యెం.

గోపాలం మాటలకుండా కచ్చి రావ కొలుతొన్ని వాళ్ళ అప్పగించేడు పాపం తెలుతాడు అని తలెత్తే సమయం తానుధూరి యుంచెడు.

కలగలుగునంప

ఆధునాతన భారతీయ
చిత్రకళ

మరిటిప్పి, పితౄహం ప్రభావం బాగా ఎంత
గురువైన ఈ రోజులో ప్రత్యేకంగా
ఇది భారతీయ చిత్రకళ అని గాని, లేక ఇది అంగ
చిత్రకళ అని గాని, లేక ఇది తేలికైన చిత్ర
కళ అని గాని ప్రత్యేకంగా వేరుపరిచి మాట్లాడాలి
బిలువైనది అం ఒక సంవత్సరం కలగలుగునంప
కొంతవరకు అప్పుడే దానిని కూడా సమాధానం చెప్ప
వచ్చును శ్రీరమిటి మాన్తీ కూడాకు ప్రాకృతియ
నేరాలన్నీ ఒకే పంథాలో వదిలిపోవచ్చును కొని
అయినా వేరాలు తమతమ పాంప్రచారముగ సొందవల
ద్దవ్వవలసి ప్రత్యేకంగా విధిపై పైవ వర్గ క్రింద
విలక్షణముంటూ ప్రపంచకళా సంపత్తిగా అభివృద్ధి
పరుస్తున్నది ముటిప్పి భారతీయ శైలీన ముఖం
చిత్రించిన చిత్రంలో భారతీయత ముప్పడంగా ప్రతి
ఫలించింది

నేటికాలపు భారతీయ చిత్రకళలో ముఖ్యంగా
మాకు విద్యా రైషప్రభావము (Influence) కని
పెట్టుచున్నది దీనిలో మొదటిది కంగ సంప్రదాయ
మును, రెండవది నేటికాలపు ఫ్రెంచి చిత్రకళా
సంప్రదాయము, మూడవది భారతీయ శాసనసంప్రదాయ
ము దీనిలో కంగసంప్రదాయం తగినంత మారితో
కానీహం లేక క్రమక్రమంగా కుప్పిందిపోతున్నది
రెండవది పోస్ట్ ఇంప్రెషనియిజం (Post Impressionism)
గొరిగోవోవో కొంతమంది భారతీయ చిత్రకళా
లకు ముతవాతేం కలిగిస్తున్నది ఈ ఆలోచన
అమృత కేర గిర్, నామగిరాయ్, కిలాబెడెన్ మొద
లయిన వారిలో హువవచ్చును వివాది అమృతకేర
గిర్తోనే సరియైనది భారతీయ కళా ప్రవర్ధింపం
ప్రారంభమైనది తెచ్చిరి ఆ తరువాత నామగిరాయ్
ఈ ఆలోచనలో వదిలి అనుభవము చిత్రాలు చిత్రిం
చారు నేటికాలంలో కిలాబెడెన్ అమృతకేర గిర్
తరువాత అనుభవము చిత్రకళాని అని చెప్పవ
చ్చును

కంగ సంప్రదాయము

వివాది కంగ సంప్రదాయం ఒక్క కంగ
నేరాలే సంబంధించినది చెప్పడానికి బిలువైన
భారతీయలో అంతకు ఈ సంప్రదాయ భారతీయ
చిత్రరచన జరిగింది ఇంగ్లీషు ఈ చిత్రకళకు
లండన్, డ్రెస్డన్, లెంచెనా, లైప్జిగ్ వద్దకు
లన్నిటిలోను చిత్రరచన పొగించారు కంగ సంప్ర
దాయాన్ని ప్రారంభంలో విజంగా జరిగినది

ఇది హానీ, చార్లర్ అవనింగ్సానుల
ప్రాకృతహంత్ కొంతమంది యువక చిత్రకళలు
నాటకరీతి పాశ్చాత్య సంప్రదాయంలో విడిగి,
ప్రాచీన భారతీయ చిత్రకళా సంప్రదాయం పున
రుద్ధింప జేయాలని ప్రయత్నించారు ఈ ప్రయ
త్నంలో బిలు పాశ్చాత్యకళా సంప్రదాయంలోని
పైపై తిగుమలను అనుకరించడం మానితే, ఉత్త
మా క్రమములైన ప్రాచీన భారతీయ చిత్రకళలు
సంప్రదాయము లక్ష్యంగా పెట్టుకొని శాస్త్రరీతి
చిత్రరచన వర్ధకమందా అనంది మహారాష్ట్ర
ఈ శాస్త్రరీతిని ప్రాకృతైట్ ఉద్ధరించుచున్నది
అప్పుడు కంగసంప్రదాయం అంతే అసలు అర్థం
ఇక ఈ ఉద్ధరించు ప్రారంభించినవారిలో కొంత
మంది ఇంగ్లీషు చిత్రరచన పొగిస్తూనే ఉన్నాడు
అర్ధాంతిక దృక్పథము, ఒక్కటి తులనము దీని
లక్ష్యము అయితే దీని తరువాత వచ్చిన కంగ
సంప్రదాయచిత్రాలలో ఈ రెండు లోనించి
పోయాయి

మరి అసలుమొదట కంగసంప్రదాయం
అనుకరించడం మొదలుపెట్టినది దీని వేరులో ఈ
ఉద్ధరించు బాగా చెప్పుకొన్నది ప్రాచీన చిత్రకళలు
పై పెట్టెయలలు అనుకరించిన మాట్లాడు ప్రాచీన
భారతీయ సంప్రదాయపువర్ధనకరం పొగించడం
కనుము ఈ రోజుల్లో కంగసంప్రదాయం అనుక
రించేవా రందరు వేర్వేరువని ఇక దీని ఈ
సంప్రదాయం విషయంలో లోలోపల గట్టిదృక్పథం
ఉన్నట్లు కనబడును. అందుచేత ఇదివరక చెప్పి కంగ
సంప్రదాయచిత్రాలలో ప్రాంతం ఎరిగిపోయి, జట్టి
చచ్చుచిత్రాలు వయలవోయి, అంతటి శూన్యతలో

నీటి ప్రసారము చేసినదిగా గాక అట్లే ఉత్తరమునకు
శివీకాయలెల్లముంది సత్యంబో కొత్తకొత్తవంతుల
లలోనదిచిహ్నములైన యంతకలెల్లమునీటియన
తోటివారిలో నదిచిహ్నమునీటిలో ప్రదాన,
చాప సుప్త, రామశింక, భవరాజ భగవత్, భావేష్
సహాయ, ప్రభులు, నీటిలో అంతటా భార
తీయత ఉట్టిపడుతుంటుంది భవరాజ్ భగవత్
ఎక్కువగా చాచిలెల్లమై యెక్కువంటాడు
సత్యంబు సూర్యుల మెదిలినవారు కొంతమంది
ఇంతా కొత్త కొత్త మార్గాలలో కలెల్లవన పొగిల్లు
వారు నీటిలో కొంతమందిలో పొగిల్ల కలెల్లవన
తులు కనిపిస్తాయి నీటి కలెల్లము వాగ్రకగా పరి
శీలించినవారి, ప్రాచ్య భాగ్యార్థి భారతంబు
సమృద్ధిం ఎంతవరకునైతే సుప్తంబు తెలిసి
పొగిల్లిన చక్కగా కలెల్లవన చేస్తే పద్ధతి ఏదైనా
అది అంతగా తెలియజేసి రాదు

భారతదేశంలో కలెల్లంపద అనే విధానము
ఇప్పుడునుండదున్నది ఇది (1) సరియైన జాతీయ
తత్వ ప్రదర్శనకాల లేకపోవడం (2) ప్రభుత్వము
ప్రజలకినీ అధికారం నుండిచేకపోవడం (3)
బాధిగా పోవడమేమిట పట్టుకునిచేలా దురుష్ట శిల్ప
విచారణయూ, (4) పైపైజతయూ, సంస్కృతిని,
నీటిని పూటగా ఉపయోగపరిచడమూ, బాధిగా
పరిచేసమయోగవడమే మొదలైనవి దీనికలెల్లమన
వలెనది ఈ లోపాలు గమనించి దీనికలెల్లమన
ప్రత్యాపనం ఇవ్వాలి

ఏ విధానమే.

సూచి నామం

ప్రాచీన భారతము

రాజదూత వ్యవస్థ

బౌద్ధ చారిత్రకాంశములను యిహోచితముగ,
విశ్లేషణపాఠముగ పరిశీలించి మూలము, అతి
ప్రాచీన యుగములందు సమీచిము భారతీయుల జీవి
తము భూపర్యవేక్షణముగాక పరిశీలనకై నుండి
నటుల పుష్కలమునందును ఆకాలమునందు దేశ
భారతీయుల విదేశీయుల జీగి, రాజీయవ్యవస్థ,
వ్యవస్థములో ప్రగాఢమైతి సంబంధములను, వాగ
రక కా సంస్కృతి ప్రభావభూతికార్యములను,
సమస్తకార్యముల పరిపూర్ణపరిచిత సమీక్షనందున
అనేకములు గలవి

అంతర్జాతీయ ప్రాంగణమునందు ప్రాచీన
భారతీయులు తమ విశిష్టతను సూచించి
యనువతశ్చేతిరి దూరకార్యములలో రాజీయ
సంబంధముల కేర్పరచి యవస్థపై తమి ద్వంద్వపరిచి
ఈ యవస్థ సంబంధముల అనేక కార్యముల కను
ముగా నుండినటుల నిరీక్షి పరిశీలనను నిరీక్షపరి
చి.

అంతేగాక శ్రీమద్రామాయ వేదసహితముల
నాకు భారతీయులు దక్షిణ, పరశురామ వ్యవస్థాను
ప్రాంతములందు దిగిపెట్టినారాయణగా నిమితిగాంచిన
విద్యుత్తును లిప్తకలతే మా ప్రగతిపైవని ఆ
కాలమునందు వాస్తవముగ భారతదేశము నమస్త
మందిలమునకు భవరాజ్య భాండాగారముగ నిలకై
నటుల నిరీక్షిచారాంశము

రామాయణ, మహాభారతాది కావ్యముల
లందు రాజదూతల వ్యవస్థపరమ అనేకములు గాక
వరుస పొందెట్లుపక్షమునందు శ్రీ కృష్ణుడు రాజ
దూతగ కార్యుల రాజసభ సలహాకరించెను సంధి,
యజ్ఞము పెడవల ముఖ్యకార్యములు నెరవేర్చు
సంప్రదానికారము శ్రీ కృష్ణుని కేర్పడియుండెను

ఆ కాలములో రాజదూతలు మౌళ వర్గములలో
విభక్తమై ఉండుచుండిరి

1 జాతి, దేశాధ్యక్షుడనాదర్శముతో సంధి,
యజ్ఞము మొదలగు ముఖ్యవిధియందు రాజులతో
పునరాలోచించక క్షయము సంపాదించారము
బహిర్యుండు ర బహుతలు ప్రవేశించేలో పరిగ
నిగవకుచుండిరి

2 రాజ సంబంధముల యంగీకారంపరము
పరరాజ్యములతో వారాలాపముల, వ్యవస్థపరముల
నెరవేర్చు పధికారము కలిగిన రాజదూతలు గలవ
తెగగలిగినవగు నుండిరి

3 కేవలము రాజుల సంరక్షణలకు మాత్రమే
యవస్థ రాజుల కందించుల కేర్పడు రాజదూతలు
మూఢత తెగగలిగి కేర్పడుచుండిరి

ఈ ఆధారముపై పరిశీలించిన శ్రీకృష్ణుడు
మొదటి శ్రేణి, అంగముడు - రాజులను దివ్యములోని
శ్రీరామదండ్రుని రాజదూత - రెండవ తెగగలిగి, జగ
జ్జనయైన నీతా మహానది శ్రీమహావారము తెలు
కొనుట కేర్పడిన పతవత్తులకు - వామకునందును
మూఢత దృష్టమ చేరుచుండిన

ఈవాటి దృష్టానిక యంగమునందు పూడిన, ప్రతి
యుగమునందు జూప రాజదూత లేక రాజ్యగ్రహిణి
యవస్థముగ రైక్షింపవలయుండెను రాజదూత
పతవూనించుట, అగౌరవ పరము, తిరస్కరించు

జీవారోప నిర్వహణ
సంస్థాపన ప్రక్రియ
ప్రతిష్ఠాపన నిబంధనలు
సంస్థాపన నిబంధనలు

ప్రీతిప్రయోగవశం
సాగకం బాహ్యవశం

“వర్ణయవహితం మామయం
మహా ప్రయతి ప్రాణయం నిర్వహేషుచే
మధుమిహామృతం ద్రవం
అమృతం మందగ నిర్వహేషి నా
విభజితం బ్రహ్మకల
నిర్వహేషి ప్రహర్షయంది దు
ర్గత ఫలయంతు నిర్వహేషం
బడిగన్ బ్రహ్మయన్ పలకబన్”

దీనిలో “దుర్గతఫలం” అనే సంబోధనం ప్రాస
కోసం మామలలో లేకపోయినా తెలుగులో తెచ్చి
పెట్టుకున్నట్లు కనబడుతుంది ఇది ఇలాగ ఉండగా
నేతలం జూలూనువాడ రచనల పోకడలు పరిశీలించినా
తెండిటి తొంతివయసు పోతుంటే మురింపబడను
నంటాను

అంద్రానువాదమే తీర్చిదిద్ద రచనలలోను విశిష్టమైన
సంస్కృతాంధ్రభాషా పాండిత్యం మురిమాంటుంది
భూర్యహాసం రచనలకు ఆ తీర్చిదిద్ద రచనలోని
కవనలో శబ్దము, లోక ఎత్తుల ఈ శ్రేణి ఆదా
పరచాన్ని బట్టి ఈ భాగం కవితా స్వభావం
గ్రహించవచ్చును

మేలిమంగల చాటు మేనుదీగల బొల్లు
లవలలు నీమించు లవలవచ్చి
పలకన్న చిత్రించు లలరారు పటయల
బలతినియంద్ర చామయలవచ్చి
సంగీతసహితమై క్రాశ్యమూ మార్గం
రావలలు నీదు గర్భలకు మచ్చి
మణీకామృతం కట్టిమంచుల విగదిగలో
నీలోని మేలుగాదు నీటివచ్చి
యలమవలారా విది రెండు కదులుయంద
మన్నుకుడవైత నిమిత్తోల మిన్ను ముట్టి
యలలోమన్ను ప్రాసావయలు దలంప
సర్వవిధముల సరికొగా జూలు నీకు

ది వో దా ము

[భరణవాటకం]

ప్రాయం సచ్చిరావందకాశ్రమి కలయనాదు
పాచిత్ర గంభ మంపలి ఓంకారమందిరము, తెల్లం

కొండ పోమ్మ, నంటూరు జిల్లా, నెల ౧౦కు దూపా
యలు

ఇది భూర్యహాసంసో త్తరమాహంసలవాదోప
వాదాలను సంబంధించిన వాటామలు భూర్యహాసం
సమయ కర్మమృతము సర్వకారణము విరచిచిహ్నం
అంగీకారం సుకృతాన్ని అంగీకరించు

ఆ త్తరమాహంసలము సేకర్తవకామల ఈ
తెండిటిగల సైతవ్యయం, ఆ త్తర మాహంసాధికృత
మూలించేదీ దీక్షావాదవి కథ కాఖం దాంధ్యక
మైన ఈ కథ తీసుకుని రచయిత దీనిని పదిఅంకాల
వాటకంగా రచించాడు

ఈ వాటకం గద్యపద్యాధిక్యంగా పాంప్ర
దాయక భోరణిలోనే నడిచిపోతుంది గాని, దీనిలో
పాంప్రదాయక వాటక లక్షణాలు కనబడవు

ఈ వాటకం మొత్తంమీద కథా కథన భోరణి
లోనే నడిచిపోతుంది అందుచేత దీన్ని వాటకం
అనడంకంటే వాటకాకారంలో ఉన్న కథాకావ్య
మని అనడమే వాగ్యయ్యును

ఈ వాటకంలో గద్యరచనలకంటే పద్యరచన
మిక్కిలగా ఉన్నది ఈ శ్రేణి వృత్తానుబంధి రచ
యిత పద్యరచనాస్త్రాని గ్రహించవచ్చును

“ఒక వారానికి గారు ధూతలయంగా
దున్నట్టి లోకాల నే
లిక విశ్వేంద్రుడనే సమస్తమును దే
లింపన్ ముఖ్యులె, నీ
సకలంబున్ దన ధూతగా దదియ, నా
సర్వాత్మకస్వస్థులం
దక గానింపదు తిత్తలవిధిని రచనా
వాక్యాదు లే కార్యము”

—ప్రళయంకము.

“నేనీనయిట్టి సత్తవము,
తెంచిన యిజ్జునేయోదీ నీర్థులన్
నిదర బోజనంప బృశివీకర
తద్యుడ నైతి నిదినో
వాసమనామ మూని, మర
ధామమనం బలె భాగి నీ ప్రబల
వానీతెలంక సంపదల, తక్కిలు
మిజ్జయోగిన్మిచ్చుచోన్”

కులంలేని పిల్ల

[కాంక్షిక నాటకం]

నీతిపైఠి ప్రాముఖ్యత అందర్నాటూనుండలి,
పాటల్లో వెల రూపాయి పాటూ

ఇది వస్తు విశేషాలు కూడనది నిరూపించే కవన
నాటకం రచయిత అక్కడిక్కడ పాటలు కూడా
ప్రత్యేకంగా పాఠ్య పంతులనే చాచుకు
కుంటాను అతని మహానుభావుడు ముద్రపంతుల అనే
కులంలేని పిల్లను పెళ్ళి చేసుకుంటానని పంతుల వద్ద
తాను తిండి వల్ల కొడుకులు చివరికి కొడుకు
తిండికి ఎదురుతిరిగి సంపూర్ణ సంతోషంతో తాను
వలచిన పిల్లనే పెళ్ళి చేసుకుంటాను

ఇది ఇలా ఉండగా మదర్నాథం శైలం నిమిష
ముద్రపంతుల వాడుకరిన పిల్లను పెళ్ళి చేసుకోవాలని
అనుకుంటుంది

పాపవస్తు పంతులు కొడుకు చేసినది అంగీకరించి
వస్తు వదిలిచ్చి ఒక నానుడు కావ్యంగా కొత్తగా వ్రుట్టిన
కవిత్వము చూశెయ్యవలెనామో కొన్ని రుక్మిణి అను
కుంటుంది చివరికి కవిత్వమును ముగిలించి
కుంది ఇది అగ్రీమ తిరనాతి పాపవస్తు పంతులుకు
పర్యాప్తం కవుల చివరికి నిమిషా పిల్లను
పెళ్ళి పో నాటకం ముగిసిపోతుంది

కళాభివృద్ధి ముట్టి పాటకం చివర ఇలాంటి
అభూయక్త్యం అక్కరలేనంతానే పంతులులో
పరికరం తీసుకురావచ్చును మొత్తం మీద ఇలాంటి
లోపాలు నాటకకళలో అంతలా కనిపిస్తాయి

పాత్రస్వరూపాలను సరించిగాని లేక ఈ
నాటకంలోని పాటలను సరించిగాని అంతగా
చాతుర్యవంతం చేయాలేదు

ఈనాటకంలో ఒక్క సంభాషణలు మాత్రం
కొంచెం చదువగా చక్కగా పాడిపోతుంటాయి
ఈ చిట్టకల్ప ఫాంటరీ నాటకం కొంచెం చదు
వుకుపోవడానికి నింపుతుంది

ప్రగతి

[నాటికల సంపుటం]

ఆచార్య అక్రమ, ఉదయపానీతి, గవర్నర్
పేట, సుంటూరు వెలమప్పారా

ఇది రెండు నాటికల సంపుటి, వీరిలో మొదటిది
'Progress' అనే ఆంగ్ల నాటిక మొదటి పది
పేజీలు, చివరికే వదిలివేరవార ప్రాసనాది
ఆచార్య అక్రమ పేరాతో తెలియజేయాలి. రెండవది

తాతరానాదీపం. ఇది కూడా ప్రధాన ధర్మ పా
త్రాంత ప్రాసన నాటికల అనువాదం

ఒక క్రాస్త్రపరిశోధకుడు గట్టిపరిశోధన చేసి
ప్రపంచం అంతా భిక్షుకులందరినీ మరణా
యనంతం చేసేతాడు అనిపించాడు ప్రపంచంలో
యెవరైనా లేకుండా చేయవలెనని అతనికుంటుం
టాడు కాని అతని పోరాటం తిరిగి ఆ చేపిరాతకుడ
భిక్షుకులను నిందిస్తూ పరిశోధనా గారందరినీ కడుపు
బట్టి నిరకట్యు చేశాడని ఇది ప్రతీతిగా కళ

ఈనాటిక చాలా మంచి నాటిక కాని అను
వాదము యథార్థంగా అనుకరింక పోవలెనని
తెలుగు నాటిక చదువగా కేలిపోతుంది చివరికి పూర్వ
మే తరగాతో తెలియజేయాలి ప్రాసనాటిక సం
నింపనాట్రీ గాని దీన్ని అనుకరించుచున్నారాదు.
ప్రదర్శనలో కూడా అనాటిక రాగా రక్తాంతింది
ఇలాంటి ఉత్తమ నాటికలు అనుకరించుటకు అను
వాదము లేనివంటి శ్రద్ధతో పాఠాచార్యుల చివరికి
తూల రచయిత అభ్యాసం అనుకుంటుంది

ఇక రెండో నాటికలో అనువాదం చుట్ట
సంభాషణలతో పాటగా చక్కగా వ్రాసిపోయింది

వైవే న వైవే న వైవే న వైవే న

పండిత ముదిరాంక కోటయ్యకాశ్రమి అయ్య
వారు. ఈమని కవీంద్రులు, సుంటూరుకల
వెల 3-10

ఇది శైవుల ఆచారవ్యవహారం, ధర్మా
ధర్మాలు, శైవ భావాలను మొదలయింక విడుదల
సరించి ప్రగతి గ్రంథము రచయిత ప్రమాణపరిశ్రమ
అనేదిగానాలో కాంక్షిక పిల్లకరించే విధానం,
ప్రమాణంగా వివరించారు

దీనిలో రెండోవిధానం అవతారాచారపీఠ
దీనిలో రచయిత భక్త్యారాధన విధానాన్ని విశ్రి
లంగా వివరించాడు

అటువీధుల కాంక్షిక ధర్మము కావలె
విధానంలో శైవధర్మము ప్రాంతాలమీదే కే
రించిన ప్రామాణిక ముఖ్యమో శైవధర్మమును గుర్తి
చేసిన కూలంకషము కనిపిస్తుంది నాలుగవది
చారిత్రకమైన శైవధర్మం అనే అధ్యాయము రచ
యిత దీనిలో సంప్రదానంగా శైవధర్మపరిశ్ర
మావారు

అయితే ఇది మొట్టమొదటి పేర్వీకంటే
పాఠకులకు ఈ గ్రంథం ఇంతా ముఖ్యమైనదిగా
ఉండేది. ముఖ్యమైన సంస్కృత పాటలు మొదలైనవి

సిద్ధముగా వున్నవి!

తవ్వరవడుడు!!

టామ్ సాయర్

(పిల్లలనవల)

రచక

మార్క్ ట్వేన్

అనువాదం

నందూరి రామమోహనరావు

వెల 2-0-0

పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకం

కాఫీలకు

ఆంధ్రగ్రంథమాల, మద్రాసు 1.

ప్రసిద్ధ శ్రాంతి నవలా కాకులు

అల్ఫ్రెడ్ డ్యూమా రచించిన

కౌంట్ ఆఫ్ మాంట్ క్రీస్టో

(రెండుభాగములు)

అనువాదం

సూరంపూడి సీతారామ్

ఆంధ్ర-త్రిక సచిత్రకారపత్రికనుండి పునర్ముద్రితము

సంపుటము ఒకటికి మాడున్నర రూపాయిలు

అమ్మకమునకు నిద్దముగా నున్నవి.

కాఫీలకు:

ఆంధ్రగ్రంథమాల మద్రాసు—1.

ఆనందమయమైన గృహజీవనం

అలాగే ఎంతో ఆనందమూ ప్రకాశమూ ఉన్నది అమ్మ ప్రేమతో కలిపి చేసిన 'టీ' ఒక గ్లాసు త్రాగడం అప్పుడే ముగియారు వగలూ ఆరేమూ వచ్చిన వచ్చిన అంపం పూర్తిగా అదృశ్యమైపోయినది ఇక ఇప్పుడు అతడు చేయవలసినది తనాపాగా భార్యతో కలుపు చేస్తుంది ఏదైతే అయిపోవడం

ప్రతిపాదించడమూ ఒక గ్లాసుకు టీ తో కలపడం అప్పుడే అతనిది అమ్మ చేసే దీనిమీద సంతోషమయిన సంతోష జీవనం గడపడానికి అతనికి అంతకంటే ఏం కావాలి? ఉల్లాసాన్నిచ్చే మంచి టీ కలిపి చేయడం ఎంత ముఖ్యం! ఇక అప్పు విషయమూ విషయం వ్యర్థం. వ్యవహారం ఎక్కువ అక్కరలేదు పేద కిచ్చే దురికరమైన 'టీ' ఏ ప్రతి రోజూ త్రాగండి.

మంత్ర శక్తి నిచ్చే పానీయం
"టీ" త్రాగండి

వెల్డబల్ - టీ " కార్పొరేషన్ ప్రభుత్వం నాణ్యత.

676 ౪

